

ഒരു മഹാ സത്യം

അഥവാ

കുനിയുടെ കന്യതി

ഒരു ഗദ്യനാടകം.

വില അഞ്ചു 12.

പകർപ്പവകാശം.

CANNANORE:
THE CAXTON PRINTING WORKS.

ഒരു മഹാ സത്യം

അഥവാ

കുനിയുടെ കന്യതി

ഒരു ഹൃദയനാടകം.

വില അഞ്ചു രൂപ.

പകർപ്പവകാശം.

CANNANORE:
THE CAXTON PRINTING WORKS.

കുനിയുടെ കസ്യുതി

അങ്കം 1. രംഗം 1.

[ഒരു രാജവീഥി അലങ്കരിച്ചുകൊണ്ട് വാടികളിച്ച ചില പെൺകുട്ടികൾ പ്രവേശിക്കുന്നു. ഈ കുണ്ടുകൊണ്ട് മന്മര പ്രവേശിക്കുന്നു.]

മന്മര—കുട്ടികളെ, നിങ്ങൾക്കെന്താണ് ഇനിത്ര സന്തോഷം? നിങ്ങളെന്താണ് തെരുവീഥികളാകെ അലങ്കരിക്കാൻ പുറപ്പെട്ടത്? കൌസല്യദേവി മറ്റൊരു കുട്ടിയെ കൂടി പ്രസവിച്ചുവാ? മഹാരാജാവിന്നു മറ്റൊരു സന്താനം കൂടി ഉണ്ടായോ? ശാന്തദേവി ഭർത്താവോടുകൂടി രാജധാനിക്കു എഴുന്നള്ളുന്നുണ്ടോ? നിങ്ങൾക്കെന്താണ് ഇനിത്ര സന്തോഷം?

ഒന്നാമകുട്ടി—അതെന്തെ, രാജ്യം മുഴുവൻ പരസ്യമായ സന്തോഷവർത്തമാനം നിന്റെ ചെവിയിൽ മാത്രം എത്തിയില്ലെന്നോ?

രണ്ടാംകുട്ടി—മന്മര എവിടെയായിരുന്നു? അയാൾക്കുവേണ്ടി
ഇല്ലായിരുന്നുവോ?

ഒന്നാംകുട്ടി—മന്മര കിടന്നുറങ്ങിപ്പോയി. ഇന്നലെ ഉണ്ടാ
യ നിശ്ചയങ്ങളൊന്നും അറിഞ്ഞതേ ഇല്ല.

മന്മര—എന്തു നിശ്ചയം? ഞാനൊന്നും അറിഞ്ഞിട്ടു
പറയിൻ.

ഒന്നാംകുട്ടി—ഞാൻ പറയാം. ഞാൻ പറയാം. നിങ്ങളാൽ
മിണ്ടരുത്. മന്മര, നീ ഞാൻ പറയുന്നതേ വിശ്വ
സിക്കാമ. ഇവരൊക്കെ വലിയ പരിഹാസക്കാ
രാണ്.

മന്മര—ആരെങ്കിലും പറയിൻ. കേൾക്കട്ടെ.

ഒന്നാംകുട്ടി—ഈ അയാൾക്കുവേണ്ടി രോഗികളും, അംഗഭംഗ
മുള്ളവരും, ദുഷ്ടരും ആയ ചിലരുണ്ടെന്നു മഹാരാജാ
വു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

മന്മര—അതുകൊണ്ട്? അവരെയൊക്കെ രാജ്യത്തുനിന്നു
പുറത്താക്കിക്കളവാൻ തീർച്ചയാകിയോ?

ഒന്നാംകുട്ടി—നീ കേൾക്കൂ. മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊ
ണ്ട് ഇന്നലെ വസിഷ്ഠമഹർഷിയെ വരുത്തി ഇങ്ങിനെ
പറഞ്ഞു: “ഞാൻ വളരെ സത്യസന്ധതയോടുകൂടി
രാജ്യപരിപാലനം ചെയ്യുവരുന്ന ഈ കാലത്ത്
എന്റെ രാജ്യത്ത് ഇത്ര അധികം രോഗികളും, അംഗ

ഭംഗമുള്ളവരും ഉണ്ടായിരിക്കുമെന്നതു വലിയ കാര്യമാണ്. അവരുടെ രോഗങ്ങളും അംഗഭംഗങ്ങളും ഇല്ലായ്മ ചെയ്യാൻ അവിടുന്ന് തന്നെ ഒരു ഉപായം കാണണം.” ഇതു കേട്ടപ്പോൾ വാസീഷ്ടമഹർഷി അശ്വനിദേവന്റെ അയോദ്ധ്യയിൽ ക്ഷണിച്ചുവരുത്താൻ തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നു. ദേവന്റെ സ്വീകരിക്കാനാണ് ഞങ്ങൾ തെരുവീഥികളെ അലങ്കരിക്കുന്നത്.

രണ്ടാംകുട്ടി—മന്മരയ്ക്കു ഇനി സുഖമായിപ്പോയി.

മന്മര—എനിക്കു അല്ലെങ്കിലെന്താണ് സുഖം? ?

മൂന്നാംകുട്ടി—അതല്ലെ പറയുന്നു? മന്മരക്കെന്താണ് കൈ ഒടിഞ്ഞിരിക്കുന്നുവോ, കാലൊടിഞ്ഞിരിക്കുന്നുവോ, കണ്ണു പൊട്ടിപ്പോയിട്ടുണ്ടോ?

ഒന്നാംകുട്ടി—കുറുണ്ടോ?

മന്മര—മതി കുട്ടികളെ, മതി. നിങ്ങളുടെ പരിഹാസം മതി. കൂറു ദൈവം തന്നതാണ്. അതിനെപ്പറ്റി അത്ര പരിഹസിക്കാനൊന്നുമില്ല. ദൈവം വിചാരിച്ചാൽ നിങ്ങൾക്കും കൂറുണ്ടാക്കാൻ പ്രയാസമില്ല. പരിഹാസം നന്നല്ല.

രണ്ടാംകുട്ടി—ശരിയാണ്. “പാരം പരിഹസിച്ച് ഉണ്ടാവുകയും ഘോരനരകമെന്നു വേദവേദാകതിയും”—എന്നു നിങ്ങൾ കേട്ടിട്ടില്ലേ? ആട്ടെ, മന്മര ഇനി പേടി കൂടും. അശ്വനിദേവകൾ അയോദ്ധ്യയിൽ എഴു

നെള്ളുന്ന നിമിഷത്തിൽ കൂന മാറി മന്മര റാഞ്ച
പ്പോലെ ആയിത്തീരും.

ഒന്നാംകുട്ടി—ആവു, മന്മരയ്ക്കു കൂനില്ലെങ്കിൽ എന്തൊരു
സുന്ദരിയായിരിക്കും! കൈകയിലേവുകൂടി ഇത്ര സുന്ദ
രിയായിരിക്കയില്ല. നിശ്ചയം.

മന്മര—കുട്ടികളെ, നിങ്ങൾക്കു എന്തൊ ആപത്തു നേരിട്ടി
രിക്കുന്നു. നിങ്ങളെപ്പോലുള്ള കുട്ടികളുള്ള രാജ്യത്തി
നും അതിലെ രാജാവിനും എന്തൊ അനന്തം നേരിടാ
തിരിക്കയില്ല.

ഒന്നാംകുട്ടി—ഓഹോ, രാജദ്രോഹി, നീ രാജാവിന്നു അന
ന്തം ആശംസിക്കുന്നുവോ? മഹാപാപി, അനന്തം
മൊ? നീ അറിഞ്ഞിട്ടില്ല, ഇല്ലെങ്കിൽ പറഞ്ഞു
തരാം. നാളെ ശ്രീരാമദേവനെ യുവരാജാവാക്കി
അഭിഷേകം ചെയ്യുന്നു. കേട്ടിട്ടില്ലെങ്കിൽ ഇപ്പോൾ
കേട്ടോളൂ. അതിന്നാണ് ഞങ്ങൾ രാജവീഥി അലങ്ക
രിക്കുന്നത്. അതുകൊണ്ടാണ് ഞങ്ങൾ സന്തോഷിച്ചു
പാടുന്നത്. രാജ്യത്തിന്നു അനന്തമൊ, രാമദേവൻ
യുവരാജാവായാൽ രാജ്യത്തിന്നു അനന്തമൊ, മഹാ
പാപി? ഇത്ര ശാന്തനും ധർമ്മിയും സത്യവാനും
പരോപകാരതൽപരനും മഹാത്മാവുമായ ശ്രീരാമ
സ്വാമി യുവരാജാവായ അവസരത്തിൽ നീ അമം
ഗളം പറയുന്നുവോ കൂനീ?

മന്മര—നിങ്ങളുടെ ധിക്കാരം മതി. നിങ്ങൾ പാടുവിൻ,
നിങ്ങളാടുവിൻ, മരിക്കുവിൻ, സന്തോഷിക്കുവിൻ.

ശ്രീരാമൻ യുവരാജാവ്! ആട്ടെ, അതു കാണാമല്ലോ.
ചെറുപ്പത്തിൽ അയാൾ എന്റെ കൂറിന്മേൽ കല്ലെറി
ഞ്ഞു പരിഹസിച്ചത് ഞാൻ മറക്കുമോ? ഈ കൂന്
എന്റെ പുറത്തുള്ള കാലത്തോളം ഞാൻ മറക്കുകയില്ല.
പ്രതികാരത്തിനുള്ള അവസരം ഇതാണ്. (ബലം
പ്പെട്ടു പോകുന്നു.)

കുട്ടികൾ—(പാടുന്നു)

പെരുന്തുരാൾ— ആദിതാളം.

(ഇന്നുള്ളവലഗാതെ എന്നുമട്ട്)

പോടി നി ചോടി പോടി, പോടി കൂനീ,
എന്തുനീ ചെയ്യുവാ, നെന്തുനീ ചെയ്യുവാൻ?
ചെന്നാമരാക്ഷനോടു— (പോടിനീ—)

രാമരസാക്ഷനെ, രാമനെ, രാജനെ,
നീമതിയോ, പെണ്ണേ ഭീപെടുത്തിടുവാൻ?
നീയാരെ, രാമനാരെ,
ചൊല്ലാപ്പു ചൊല്ലാതെ, (പോടിനീ—)

ബാലനിശേഷനെ, താരക വാഗനെ,
ശാവിളിച്ചൊപെണ്ണേ ഭീപെടുത്തിടുവാൻ,
പാചീനീ, പോ, കൂനീ
നാശങ്ങളേഴാതെ,—(പോടിനീ—)

(ഒരു സന്യാസി പ്രവേശിക്കുന്നു.)

സന്യാസി—കുട്ടികളെ നിങ്ങൾ ആരെയാണ് ഇങ്ങിനെ
അപഹസിക്കുന്നത്.

ഒന്നാകട്ടെ—മഹാഭാവമായ അങ്ങനെയൊരു നമസ്കാരം. മഹാ
രചന കൂടി മഹാഭാവവിഭാവം ഭാമഭാവനയും
ഭാമഭാവനയിലാലു പെരുമാറിയതും ശപിതകേട്ട
കോപംകൊണ്ടു ഞങ്ങൾ ആ വിധം പറഞ്ഞുപോ
യതാണ്.

സന്യാസി—നിങ്ങൾ ആ കൂനിയുടെ അംഗഭംഗത്തെ അടി
സ്ഥാനമാക്കി അവളെ പരിചരിച്ചു ഇല്ലേ? ശരി.
എനിക്കു മനസ്സിലായി. നിങ്ങൾ ചെയ്യുന്ന വലിയ
തൊറാണ്. നിങ്ങൾ തൽക്കാലത്തെ വിനോദത്തിന്നു
വേണ്ടി പറഞ്ഞതായിരിക്കാം. എന്നാൽ അതുകൊ
ണ്ട് എന്തെല്ലാം അനന്തം ആകട്ടെ ഉണ്ടാവാൻ
സംഗതിയുണ്ടെന്നു നിങ്ങൾക്കു ഇപ്പോൾ ഉപരിപ്പാൻ
കഴികയില്ല. എത്രയൊ ശിഥിലമായ ഈ കാൽത്തി
ൽനിന്നു എത്ര ഭയങ്കരമായ അനന്തങ്ങൾ അനുഭവ
മാകുമെന്നു നിങ്ങൾ ക്രമേണ അറിയും. ആരേയും
പരിചരിക്കരുത്. ആരുടെയും മനസ്സു വേദനപ്പെടു
ത്തുന്ന കാൽത്തല പാകയാ ചെയ്തയാ ചെയ്തരുത്.

രണ്ടാകട്ടെ—ഭഗവാനെ, ഇവിടുന്നു അരുളിച്ചെയ്യുന്ന കേട്ടു
ഞങ്ങൾ വളരെ ഭയപ്പെടുന്നു.

സന്യാസി—ഇനി ഭയപ്പെട്ടിട്ടു ഫലമില്ല. ചെയ്യേണ്ടതു
ചെയ്യു—പറയേണ്ടതു പറഞ്ഞു. അതിന്റെ ഫലം
അനുഭവിക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ല. മനസ്സു എന്താണ്
പറഞ്ഞത്?

കന്നംകുട്ടി—“ശ്രീരാമൻ യുവരാജാവാകുന്നതു കാണാമല്ലോ.

അയാൾ ചെറുപ്പത്തിൽ എന്റെ കൂനീന്ദ്രൻ കല്ലെറിഞ്ഞതു ഞാൻ മാനിട്ടില്ല. പ്രതികാരത്തിനുള്ള അപസരമാണിത്” എന്നാണ് അയാൾ പറഞ്ഞത്.

സന്യാസി—കഷ്ടം! ഈ വക മംഗളകർമ്മങ്ങളെ അമംഗളമാക്കാൻ വെറും നിസ്സാരന്മാർ വിചാരിച്ചാലും സാധിക്കും. അഥവാ, ഈശ്വരകല്പിതം വല്ലവർക്കും തട്ടുപ്പാൻ കഴിയുമൊ?

കന്നംകുട്ടി—ഇവിടുന്നു അശ്ചിന്ത പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥമെന്താണ്? രാമചന്ദ്രനും വല്ല സങ്കടവും വരാൻ പോകുന്നുണ്ടൊ?

സന്യാസി—കുട്ടികളായ നിങ്ങൾക്ക് അതൊന്നും അറിഞ്ഞിട്ടു ബുദ്ധശ്രമില്ല. നിങ്ങൾ പാടി കളിച്ചുകൊൾവിൻ.

(സന്യാസി പോയി)

കന്നംകുട്ടി—എനിക്കു ഈ സന്യാസിയുടെ വാക്കുകൾ വളരെ ഭയമാകുന്നു. നമ്മൾ ചെയ്യുന്ന തൊറിപ്പായെന്നല്ലേ തോന്നുന്നത്. ഇനി നാം എന്താണ് ചെയ്യേണ്ടത്.

മൂന്നംകുട്ടി—നമ്മൾ പോയി കൌസല്യാഭവീഷാടു ഈ വിവരം പറയുക.

കന്നംകുട്ടി—അതാണ് നല്ലത്.

(എല്ലാവരും പോയി)

(മന്മരയും കൊട്ടാരത്തിലെ ഒരു ദാസിയും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

മന്മര—കൈകയിദേവി ഈ വത്സമാനം കേവലം അറിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നാണോ നീ പറയുന്നത്?

ദാസി—ഇല്ല. അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. ഞാൻ ഇതാ മഹാരാജാവിന്റെ അടുക്കൽനിന്നാണ് വരുന്നത്. അഭിനവ ഒരു വിചരം അറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ അതിനെപ്പറ്റി എന്നോടും മറ്റു ദാസികളോടും പറയാതെ ഇരിക്കുകയില്ല.

മന്മര—മഹാരാജാവു ഇന്നലെ രാത്രി എവിടെയായിരുന്നു? ദാസി—കൗസല്യാദേവിയുടെ കൊട്ടാരത്തിലായിരുന്നു.

മന്മര—ശരി. ഭരതനും ശത്രുഘ്നനും എവിടെയാണുള്ളത്?

ദാസി—ആ വിചരം നിങ്ങൾ അറിഞ്ഞിട്ടില്ല?

മന്മര—ഞാൻ പോയിട്ട് ഒരു മാസമായില്ല. ഇന്നു കാലത്തെയാണ് മടങ്ങിവരുന്നത്. മടങ്ങി ഞാൻ വീട്ടിൽ പോയിട്ടുകൂടി ഇല്ല.

ദാസി—രാജകുമാരന്മാർ ഇരുവരും കേകയരാജ്യത്ത് പോയിട്ട് അല്പദിവസമായല്ലോ. യുദ്ധജിതം രാജാവിന്റെ ക്ഷണനാമപ്രകാരമാണത്രെ ഭരതദേവൻ പോയത്. ശത്രുഘ്നദേവനും ഒന്നിച്ചുപോയി.

മന്മര—അങ്ങിനെയാണോ? അവർ ഇന്നു മടങ്ങിവരുന്നോ?

ദാസി—അതിന്റെ യാതൊരു വിവരവുമെനിക്കില്ല. എപ്പോൾ മടങ്ങിവരുന്നെന്നും നിശ്ചയില്ല.

മന്മര—അഭിഷേകത്തിന്നു വന്നുചേരാൻ അവരെ ക്ഷണിച്ചിരുന്നില്ലെന്നോ?

ദാസി—അതും എനിക്കു നിശ്ചയില്ല.

മന്മര—ആട്ടെ, നീ ഇപ്പോൾ എങ്ങട്ടാണ് പോകുന്നത്?

ദാസി—ഞാൻ മടങ്ങി കൊട്ടാരത്തിലേക്കുതന്നെ പോകയാണ്.

മന്മര—നിന്നോടു മറ്റൊരു കാര്യം ചൊല്ലിക്കേണമെന്നു വെച്ചാണ് നിന്നെ വിളിച്ചു നിരത്തിയത്. കഴിഞ്ഞപ്രാവശ്യം ഞാൻ കൈകയീടവിടയാട്ടു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ, ഞാൻ ഉടുത്തിരുന്ന ചേലതന്നെ നീ ഡോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നത് കണ്ടിരുന്നുവല്ലോ? എന്താണ് നിണക്കു് ആ ചേലയോടു ഇത്ര ആഗ്രഹമുണ്ടോ?

ദാസി—എനിക്ക് ആഗ്രഹമുണ്ടായിട്ടുതാണ്? അത്ര നല്ല ചേലപരിപ്പാൻ എനിക്കു യോഗ്യതയുണ്ടോ? ആവിധമൊന്നു വാങ്ങാൻ എനിക്ക് പണമുണ്ടോ?

മന്മര—നീ വിലകൊടുത്തു വാങ്ങേണമെന്ന് ആർ പറഞ്ഞു? ആ ചേല ഞാൻ നിണക്കു് സമ്മാനിക്കാൻ

വിചാരിക്കുന്നു. നാളരാവിലെ നീ വീട്ടിൽവരണം.
കേട്ടുവോ?

ദാസി—(വിചാരം) എന്താണാവോ എന്നോടു ഇത്ര പെട്ടെ
ന്ന് ഇത്ര ദയയുണ്ടാവാൻ കാരണം. (പ്രത്യക്ഷം)—
എനിക്ക് വളരെ സന്തോഷമായി. നാളെ ശ്രീരാമ
ദേവന്റെ അഭിഷേകാവസരത്തിൽ എനിക്ക് ആ
ചേല ധരിക്കാമല്ലോ. അഭിഷേകത്തിന്റെ ഓമ്
യായി ഞാൻ അതു മരിക്കുന്നതുവരെ സൂക്ഷിക്കും.
എന്നാൽ ഞാൻ ഇപ്പോൾ പോകട്ടെ. മഹാരാജാ
നി എന്ന കാണാതെ കോപിക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കും.
(പോകാൻ ഭ്രമിക്കുന്നു)

മന്മദ—നോക്കൂ—പോകാൻ വരട്ടെ; നീ ഒരു കാര്യം
വേണം. എന്നെ കണ്ടവിവരം മഹാരാജാ
നിയിരിക്കരുത്.

ദാസി—ഒരിക്കലുമില്ല. ചേലക്കു ഞാൻ നാളെ എപ്പോഴാണ്
വരേണ്ടത്.

മന്മദ—രാവിലെ വന്നോളൂ. നാളെക്കു അഭിഷേകം നിശ്ച
യിച്ച വിവരം മഹാരാജാ നിനെയും അറിഞ്ഞിട്ടില്ല
ങ്കിൽ നീ അതു പറയേണമെന്നില്ല. ഞാൻതന്നെ
വന്നു ദേവിയെ അറിയിച്ചുകൊള്ളാം.

ദാസി—അങ്ങിനെ ആവട്ടെ. വിവരം ആദ്യം അറിയിക്ക
ുന്ന ആൾക്ക് മഹാരാജാ വല്ല സമ്മാനവും കൊടുക്കാ
തിരിക്കയില്ല.

മമ്മര—അങ്ങിനെ വല്ലതും കിട്ടിയെങ്കിൽ അതു ഞാൻ
നിന്നു തരാം. നീ ഇപ്പോൾ പോയിക്കോളൂ.

ദാസി—ചേലക്കു രാവിന്റെ എത്ര മണിക്കു വരേണമെ
ന്നാണ് പറഞ്ഞത് ?

മമ്മര—നന്ന രാവിന്റെ വന്നോളൂ.

ദാസി—അങ്ങിനെയാവാം. അവിടത്തന്നെ ഉണ്ടാക
മല്ലോ. ഞാൻ പോകുന്നു.

(ദാസി പോയി)

മമ്മര—(വിചാരം)

ഈ അഭിഷേകം നിശ്ചയമായും മുടക്കണം. അതു
മമ്മര വിചാരിച്ചാൽ സാധിക്കും. ആ ചെറിയ
പെൺകുട്ടികൾ എന്ന പരിചരിച്ചു കണ്ടിട്ടില്ല ?
എന്ന ഇവരെയൊക്കെ എന്തിനേ ? രാമന്നു
തന്നെയും എന്ന പരിചാരം. ഞാൻ ഒരു കൂനി !
കൂനിക്കു ചെമ്പാൻ കഴിയുന്ന വസ്തുക്കളും ഉണ്ടെ
ന്നു ധരിക്കട്ടെ. അംഗഭംഗമല്ല കാര്യം. ലോകം മുഴു
വൻ പ്രകാശിക്കുന്ന സൂര്യഭഗവാന്റെ സാരഥി
ആരാണ് ? പംഗുപാല ? എന്റെ നാവ് എ
ന്റെ വായിലും, ബുദ്ധി തലയിലും ഉള്ള കാലത്തു
ഞാൻ ഈ അഭിഷേകം മുടക്കി രാമനെ കാട്ടിലാക്കും.

(അണിയറയിൽ പാട്ടുകേൾക്കുന്നു)

(കമ്മി)

ആടിക്കളിക്കുവിൻ തോഴിമാരെ,
പാടിരസിക്കുവിൻ മോദമോടെ,
ആടിയും പാടിയും, തേടിയും മോദത്തെ
കൂടിക്കളിക്കുവിനാസ്ഥയോടെ.

ആശങ്കപത്തും രഥംനടത്തും
രാജാഭരതൻ വാണീടേണം;
മിത്രം കളത്രങ്ങൾ പുത്രനാണിച്ചു
പാതർലംതന്നിൽ ജയിച്ചിടണം.

പണ്ടുസുരാസുരസംഗത്തിൽ
കണ്ടിവാർവേണിയും കൈകയിയെ
കൊണ്ടുപോയതന്നുടെ പാടവംകാണിച്ചു
ചണ്ഡപരാക്രമൻ വാണിടണം.

മന്മദ—ഹാ. എനിക്കു ഈ പാട്ടു കേട്ടപ്പോൾ മാനുഷിക
നിരുന്ന ഒരു കാര്യം ഓർമ്മവന്നു. അതു ഈശ്വര
വിലാസം തന്നെ. പണ്ടു കൈകയീടേറിയ സുരാസുര
യുദ്ധത്തിൽ കൊണ്ടുപോയ കഥയല്ലെ, ഇവർ പാടി
യത്. അതു മടങ്ങിവന്നപ്പോൾ മഹാരാജാവി എ
ന്നോടു പറഞ്ഞതു ഞാൻ മറന്നിട്ടില്ല. ആ കഥ
ഇവർ എന്നെ ഓർമ്മപ്പെടുത്തിയതു നന്നായി. കാര്യ
ങ്ങൾ എങ്ങിനെയെല്ലാം യോജിച്ചുവരുന്നു! ഈ
പാട്ടു കേട്ടിരുന്നില്ലങ്കിൽ ഈ കഥ ഞാൻ ഓർമ്മി
യില്ലായിരുന്നു. ആട്ടെ ഞാൻ മഹാരാജാവിനെ
ഉപസ്മരിക്കട്ടെ.

(പോയി)

(കൗസല്യയും സീതയും പ്രവേശിക്കുന്നു)

കൗസല്യ—മകളെ, നാളെ മുതൽ നിണക്കു വലുതായ ഒരു വാഹിതം ഉണ്ടായിരിക്കുന്നു. ഇതുവരെ നീ ചെറു ഒരു കുട്ടിയായിരുന്നു. നാളെ മുതൽ ഒരു രാജ്ഞിയായി. ഇത്ര പെട്ടെന്നുണ്ടാകുന്ന ഈ മാറ്റത്തെപ്പറ്റി നീ വിസ്മയിക്കാനാണു മില്ല. രാമൻ വിചാരം മുറിച്ചു ആ തീയതി മുതൽ നീ പ്രതീക്ഷിക്കേണ്ടിയിരുന്ന ഒരു പദവിയാണിത്. എന്നെന്നില്ലാതെ നീ ഒരു മഹാ രാജ്ഞിയായിത്തീരുമെന്നു അന്നുതന്നെ— ആ നിമിഷത്തിൽതന്നെ— നീ ധരിക്കേണ്ടതായിരുന്നു. നിന്റെ വിനയസ്വഭാവംകൊണ്ടു നിണക്കു അങ്ങിനെ ഒരു വിചാരം ഉണ്ടായിരുന്നില്ലായിരിക്കാം.

സീത—അമ്മേ, ഞാൻ ഒരു കാലത്തു ഒരു മഹാ രാജ്ഞിയായിത്തീരുമെന്നുള്ളതു ഒരിക്കലേങ്കിലും എന്റെ മനസ്സിൽ കൂടി കടന്നുപോയിട്ടു കൂടി ഇല്ല. എനിക്ക് വല്ല അഭിമാനവും ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ അതു ഒരു മഹാത്മാവിന്റെ ഭാഗ്യവാദനുള്ള ഭാഗ്യമുണ്ടായിരിക്കുന്നുവെന്നു മാത്രമാണ്. ഇപ്പോൾ ഉണ്ടാവാൻ പോകുന്ന മാറ്റം ഇന്നവിധമായിരിക്കുമെന്നു എനിക്ക് ഉറപ്പാർപ്പാൻ പോലും കഴിയുന്നില്ല. അഥവാ, മഹാ രാജ്ഞിയും സ്ത്രീതന്നെയല്ലേ? ഒരു രാജ്ഞിയായി

ക്ഷിണാൽ എന്റെ പ്രകൃതിക്കും സ്വഭാവത്തിനും എങ്ങിനെയാണ് ഒരു മാറ്റം ഉണ്ടാവുകയെന്നു എനിക്ക് മനസ്സിലാക്കുന്നില്ല.

കൌസല്യ—നിനക്കു മനസ്സിലാക്കാത്തതിൽ അത്ഭുതപ്പെടാനില്ല മകളേ. പ്രകൃത്യാ വിനയഗുണാനവിതയായ നിനക്കു അതു മനസ്സിലാക്കയില്ല. എന്നാൽ ഞാൻ നിന്നോടു പറഞ്ഞുതരാം. ഞാൻ പറയുന്നതിന്റെ തത്വം നീ നിന്റെ ചുറ്റും നോക്കുന്നതായാൽ നിനക്കുതന്നെ നല്ലവണ്ണം ധരിപ്പാൻ സാധിക്കും. അധികാരവലിപ്പത്തിന് ആഗ്രഹിക്കുന്ന ജനങ്ങൾ വളരെ ഉണ്ട്. അധികാരം കിട്ടിക്കഴിഞ്ഞാൽ അങ്ങിനെയുള്ളവർ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുവേണ്ടി പല അന്യായങ്ങളും പ്രവർത്തിക്കുന്നതു കാണാം. തങ്ങൾക്കു സ്നേഹമുള്ളവരെ സ്വഹായിക്കണം, ഈശ്വര്യുള്ളവരെ ദ്രോഹിക്കണം, എന്നല്ലാതെ ന്യായം പ്രവർത്തിച്ചു ലോകത്തിൽ ക്ഷേമം ഉണ്ടാക്കണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നവർ ദുർല്ലഭമായിരിക്കും. ന്യായം പാരിവലിപ്പാനും സാധുക്കളെ സംരക്ഷിപ്പാനുമാണ് അധികാരം ഉപയോഗിക്കേണ്ടത്. സ്വാതന്ത്ര്യം പരിവലിപ്പാനും സാധുക്കളെ ദ്രോഹിപ്പാനുമല്ല.

സീത—അമ്മേ, ഞാൻ രാവണൻ എന്നൊരു രാക്ഷസനെപ്പറ്റി കേട്ടിട്ടുണ്ട്. ഇന്നാൾ അരുന്ധതീദേവി അവനെപ്പറ്റി പറഞ്ഞിരുന്നു. അങ്ങിനെയുള്ള രാക്ഷസന്മാരല്ലാതെ അധികാരമന്ത്രന്മാരായി വല്ലതും പ്രവർത്തിക്കു പതിവുണ്ടോ?

കൌസല്യ—സീതെ, നീ കുട്ടിയാണ്. നിന്നെക്കു ലോകം അറിഞ്ഞുകൂടാ. അറിവാനുള്ള പ്രായവും ആയിട്ടില്ല. സത്യസന്ധന്മാരാണെന്നു ശ്രുതിപ്പെട്ട മഹാരാജാക്കന്മാർപോലും അധികാരമത്തന്മാരെപ്പോലെ പ്രവർത്തിക്കേണ്ടിവരാം.

സീത—അമ്മ പറഞ്ഞതു എനിക്കു അശേഷം മനസ്സിലായില്ല.

കൌസല്യ—രാവണരാക്ഷസൻ അവന്റെ സഹജാലുള്ള ദുസ്സഹഭാവം കൊണ്ടാണ് ആവിധം പ്രവർത്തിക്കുന്നത്. മഹാന്മാരായ ചിലർ അവർ സ്നേഹിക്കുകയോ അവർക്കു അനുരാഗം ഉണ്ടായിത്തീരുകയോ ചെയ്യുവരെ സന്തോഷിപ്പിക്കാൻ വെണ്ടി ചിലപ്പോൾ രാക്ഷസപ്രവൃത്തി ചെയ്യേണ്ടിവരും. അതുകൊണ്ടാണ് നിന്നെക്കു ഭാരവാഹിതമുള്ള ഒരു പദവിയാണ് കിട്ടാൻ പോകുന്നതെന്നു നിന്നെ ഞാൻ ഓർമ്മപ്പെടുത്തുന്നത്. എന്റെ മകൻ രാമന്റെ സ്വഭാവം ഞാൻ നല്ലവണ്ണം അറിയും. നിന്നെ സന്തോഷിപ്പിക്കാൻപോലും അവൻ അന്യായകരം ചെയ്തയില്ല. രാജാവിന്റെ പ്രഥമകൃത്യാ പ്രജകളുടെ ക്ഷേമത്തെ പരിപാലിക്കുകയാണെന്നു അവന്നറിയാം. അതുപോലെതന്നെ അവൻ പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്യും. പ്രജകളുടെ ക്ഷേമത്തെ പരിപാലിക്കുന്നതിൽ അവൻ പ്രാണവല്ലഭനായ നിന്റെ ഹിതത്തെപ്പോലും അനുവർത്തിച്ചിട്ടില്ലെന്നു വരാം. ആ കാഴ്ചയിൽ എനിക്കു ഡെൽഷ്യമുണ്ട്.

അതുകൊണ്ടു നീ രാമനു യഥാർത്ഥത്തിൽ സ്വന്തം ചാരിണിയായിരിക്കണം. നിന്റെ സ്വന്തം കാൽ സാധ്യത്തിനുവേണ്ടി രാജകാൽക്കായി വെട്ടം വെട്ടി അത്യാവശ്യം ചെയ്യേണ്ടതു. അവന്റെ ഗുണത്തെ ദുഷ്പ്രയോഗപ്പെടുത്താൻ ഇടവരുത്തരുത്.

സീത—അമ്മ ഒടുവിൽ പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥം ഞാൻ ഗ്രഹിച്ചില്ല.

കൌസല്യ—ഞാനതു വിവരിച്ചു പറഞ്ഞുതരാം. രാമൻ ഒരിക്കൽ ഒരു വാക്കു പറഞ്ഞപ്പോൾ അതിന്നു വിചാരിതമായി പ്രവർത്തിക്കുകയും അങ്ങനെയുള്ളവ നെക്കൊണ്ടു നിന്റെ ആവശ്യത്തിനുവേണ്ടി വല്ല സത്യാവസ്ഥയും പറയുകയും ചെയ്യേണ്ടതു. അങ്ങനെയൊന്നു ചെയ്യുന്നതായാൽ അവന്റെ സത്യസ്വഭാവത്തെ ദുഷ്പ്രയോഗപ്പെടുത്താൻ സംഗതിവരുത്തുകയാണ്. മുരുകിപ്പാത്താൽ നിന്റെയും ഭർത്താവിന്റെയും ദേഹവും ജീവനും ഒന്നാണെന്നു കരുതണം. അവനു ഹിതമല്ലാത്തതൊ, അവനു അനുകൂലമല്ലാത്തതൊ, അവന്റെ ഉദ്ദേശത്തിന്നു അനുകൂലിക്കാത്തതൊ ആയതൊരു പ്രവൃത്തിയും നീ ചെയ്യരുതു ; യാതൊന്നും പറയരുതു ; യാതൊന്നും മനസ്സിൽ വിചാരിക്കുവോലും ചെയ്യരുതു. ലോകയാത്രയിൽ ഭാര്യയും ഭർത്താവും ദേവദാസികൾ എന്നാൽ, ദൈവദാസികൾ പോകുന്നതോണി തുടയുന്നവരാണെന്നു വിചാരിക്കണം.

നല്ല ശാന്തമായ കടലിലും, കാന്തം കോളമുള്ള കടലിലും, നിങ്ങൾ അത്യാവൃത സഹായികളായി മത്തുതുടയണം. അല്ലാതിരുന്നാലുള്ള ഫലം വിനാശമായിരിക്കും.

സീത—അമ്മ, ഞാൻ നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതന്നിട്ടുള്ളതിന് അനുസരിച്ചല്ലാതെ ഒരിക്കലും പ്രവർത്തിക്കുകയില്ല. ഒരു മഹാരാജ്യം ഭരിക്കുന്ന രാജാവാണ് എന്റെ ഭർത്താവെങ്കിൽ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹധർമ്മിണിയായ ഭാര്യ; വനാനുരത്തിൽ സഞ്ചരിച്ചപ്പോൾ ഒരു നിർഭാഗ്യവശം എന്റെ ഭർത്താവെങ്കിൽ അവിടെയും ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹധർമ്മിണിയായ ഭാര്യ.

കൗസല്യ—മകളേ, നിന്റെ വാക്കു കേട്ടു ഞാൻ വളരെ സന്തോഷിക്കുന്നു. നിനക്കു ഒരു മഹാരാജ്ഞിയായി ഇരിക്കാനല്ലാതെ മരിച്ചു യോഗം വരുന്നതല്ല. നീ ഇവിടെ വരുമ്പോൾ നിനക്കു കഷ്ടിച്ച് എട്ടുവയസ്സു ഉണ്ടായിരുന്നിരിക്കുമല്ല. അന്നു മുതൽ ഞാൻ നിന്റെ സർവ്വ പ്രവൃത്തികളേയും സൂക്ഷിച്ചുവരാനാണ്. നീ നിന്റെ ഭർത്താവിനെ സ്നേഹിക്കുകയും ബഹുമാനിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. എന്നു മാത്രമല്ല, പതിവുതന്നെ മക്കൾ ഭർത്താവാണ് ദൈവമെന്നുള്ള ആഹ്ലാദപ്രകൃതിയെ നീ അക്ഷരപ്രതി അനുഷ്ഠിക്കുന്നുണ്ട്. ഭർത്താവിനെ മാത്രമല്ല, ഭർത്താവിന്റെ അമ്മയായ എന്നെയും എന്റെ സഹധർമ്മിണിയായ മാനുഷ്യ അമ്മമാരെയും നീ ഒരുപോലെ സ്നേഹിച്ചു ബഹുമാനിക്കുന്നു.

രാമന്റെ സഹോദരന്മാരോടു നീ യാതൊരു അനാദി രവു കാണിക്കുന്നില്ല. അവർ നിന്നെയും വളരെ ബഹുമാനിക്കുന്നു. ഇവിടെയുള്ള ഭൂതജനങ്ങൾ പോലും നിന്നെപ്പറ്റി അത്ഭുതം സന്തോഷിക്കുന്നു. നീ ഒരാളോടും ഒരിക്കലും ഒരു കോപവാക്കുകൂടി പറഞ്ഞതായി എനിക്കു ഓർമ്മയില്ല. നിന്നെപ്പോലെയുള്ള ഒരു പെൺകുട്ടിയെ ഭാഷ്യയായി ലഭിക്കാൻ വളരെ പുണ്യം ചെയ്യണം. നിന്റെ പേർ ലോകമുള്ളതും സതീരത്നത്തിന്നു പര്യായമായി പ്രശോഭിക്കും. ഞാൻ ഇതാക്കെ നിന്നോടു ഇപ്പോൾ തുറന്നുപറഞ്ഞത് എന്തിന്നാണെന്നു നീ സംശയിക്കും. നിണക്കു് ഇതുവരെ ഉണ്ടായ നല്ല പേരിനെ നീ മലിനപ്പെടുത്താതെ പരിപാലിച്ചുകൊള്ളണം. മനുഷ്യകുടുംബത്തിൽ നല്ല പേർ അവർ അറിഞ്ഞിരിക്കണം. എന്നാൽ മാത്രമേ അതിനെ പരിപാലിക്കാൻ അവർക്കു തുല്യമായിട്ടുള്ളൂ. നമ്മുടെ ഗുണങ്ങളെപ്പറ്റി കേൾക്കുമ്പോൾ നാം അഹംകരിക്കയല്ല വേണ്ടത്. ബുദ്ധിയും ആലോചനയും ഉള്ളവരായും അതിനെ ചെയ്തുകൊള്ളാം.

സീത—അമ്മേ, എനിക്കു വല്ല ഗുണവും ഉണ്ടെങ്കിൽ നിങ്ങളുടെയും മറ്റും സമ്പർക്കം കൊണ്ടുണ്ടായതാണ്. ഞാൻ ഇവിടെ വരുമ്പോൾ എനിക്കു് ഇതു വെറും ഒരു അന്യഗ്രാഹമായിരുന്നില്ലേ? നിങ്ങൾ എന്നോടു പെരുമാറുകയും എന്നെ രക്ഷിച്ചുപോരുകയും എന്നെ ഉപദേശിച്ചു ശിക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യുവാൻ കാണിക്കുന്നു.

കാരുണ്യസ്വഭാവംകൊണ്ടല്ലയോ എനിക്ക് ഈ ഗൃഹം, സ്വർഗ്ഗലോകതുല്യമായത്. അതുകൊണ്ടു അമ്മ ഇതൊന്നും പറയണമെന്നില്ല. സീതയുടെ പേര് ലോകത്തിൽ സർഗ്ഗണത്തിനു പശ്ചാത്താപമായി പ്രചരിക്കുമെങ്കിൽ അതു സീതയുടെ ഗുണകൊണ്ടു മാത്രമല്ലെന്നു ലോകം മനസ്സിലാക്കും. ഇങ്ങിനെയുള്ള ഒരു ഭർത്താവിന്റെ കീഴിൽ, ഇങ്ങിനെയുള്ള അമ്മമാരുടെ ശിക്ഷയിൽ, വളർന്നുകൊണ്ടുള്ള അനുഭവമാണ് അതെന്നു ലോകം അറിയും.

കൗസല്യ—സീതെ, വീ അരുസ്വതീദേവിയെപോലെ സംസാരിക്കുന്നു. നിന്നെയും നിന്റെ ഭർത്താവിനേയും സർവ്വേശ്വരി കാത്തുരക്ഷിക്കട്ടെ. എന്റെ വാക്കുകൾ കേട്ടിട്ടു നിന്റെ മനസ്സു വളരെ ക്ഷോഭിച്ചിട്ടുണ്ടായിരിക്കാം. നമ്മൾ രണ്ടുപേരുടേയും മനസ്സു കുറെ വിശ്രമിക്കട്ടെ. നീ ഒരു പാട്ടു പാടൂ.

(സീത ഒരു പാട്ടു പാടുന്നു.)

കൗസല്യ—ഇവി എന്റെ മകൾ പോയി വിശ്രമിച്ചോളൂ. എന്താണ് തെരുവിൽ ഒരു പാട്ടു കെൾക്കുന്നത്. [അണിയറയിൽ കുട്ടികളുടെ പാട്ടു, രണ്ടുപേരും ശ്രദ്ധിച്ചതിനുശേഷം]

കൗസല്യ—എന്റെ പോറുമക്കൾ അഭിഷേകത്തെ സൂചിപ്പിച്ചു സന്തോഷിച്ചു പാടുകയാണ്. അവർ ഇങ്ങോട്ടാണ് വരുന്നത്. സീതെ, നിണക്കിനു വ്രതമല്ല, വീ ഇവിടെ നില്ക്കണമെന്നില്ല.

(സീത ചോദനം കൂട്ടികൾ പ്രവേശിക്കുന്നു)

കൌസല്യ—കൂട്ടിക്കള, നിങ്ങൾ ഇത്ര ബദ്ധപ്പെട്ടു വന്നതിന്റെ സംഹതി എന്താണ്?

ഒന്നാംകുട്ടി—അമ്മേ, ഞങ്ങൾ രാമദേവന്റെ കൊട്ടാരത്തിന്നു മുമ്പിലുള്ള രാജവീഥി മുഴുവൻ അലങ്കരിച്ചു കഴിഞ്ഞു.

കൌസല്യ—നല്ലത്.

ഒന്നാംകുട്ടി—ഞങ്ങൾ അവിടെ അലങ്കരിച്ചുകാണിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു സംഭവമുണ്ടായി.

കൌസല്യ—അതെന്തായിരുന്നു?

ഒന്നാംകുട്ടി—അവിടെ മന്ദരവന്നു. ഞങ്ങൾ പാടിക്കളിക്കുന്നതറിഞ്ഞാണെന്നു ചോദിച്ചു. അവൾ അഭിഷേകവർത്തമാനം അറിയാത്തതിനെപ്പറ്റി ഓർത്തു. ഞങ്ങൾ അവളെ പഠിപ്പിച്ചു. അവൾ കോപിച്ചു. പലതും പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ ഞങ്ങൾ അഭിഷേകവർത്തമാനം അവളെ അറിയിച്ചു. ഇതുകേട്ടപ്പോൾ അവൾ പൂർണ്ണധികം കോപിച്ചു ചിലതു പുലമ്പി.

കൌസല്യ—അവൾ എന്താണ് പറഞ്ഞത്?

ഒന്നാംകുട്ടി—ശ്രീരാമദേവൻ അവളെ ചെറുപ്പത്തിൽ പഠിപ്പിച്ചിരുന്നുവെന്നും അതുകൊണ്ട് ഈ അവസരത്തിൽ അതിന്നു പ്രതികൂല ചെയ്യുമെന്നും അവൾ പറഞ്ഞു.

കൗസല്യ—ആട്ടെ അവൾ എന്തെങ്കിലും പറയട്ടെ.
നിങ്ങൾ പോവിൻ. അതിനെപ്പറ്റി ആലോചിക്കു
ണ്ടതില്ല. ഈ വിവരം ആരോടും പറയണ്ട
തുമില്ല.

(കുട്ടികൾ പോകുന്നു)

കൗസല്യ—(വലത്തുകൈ ചലിക്കുന്നതായി നാടിച്ചിട്ട്)
ഹാ! ദൈവമെ ദുഷ്ടക്കുഞ്ഞങ്ങളും കാണുന്നുവല്ലോ.
ഈ മന്മഥ പരമദുഷ്ടനാണ്. മഹാരാജാവു
കൈകയിയിൽ വലഞ്ഞുമിരിക്കുന്നു. ഈശ്വരൻതന്നെ
സഹായം.

(കുട്ടൻ .)

അങ്കം 2. രംഗം 1.

[ഒരു സോഫയിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു കൈകയി പ്രവേശിക്കുന്നു. ഒരു ദാസി വീശിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു]

കൈകയി—ഞാൻ ഇന്നലെ ഒരു സ്വപ്നം കണ്ടു. അതിന്റെ അർത്ഥം എന്തായിരിക്കുമെന്നു വസിഷ്ഠമഹർഷിയെ കണ്ടെങ്കിൽ ചോദിക്കാമായിരുന്നു.

ദാസി—സ്വപ്നം എന്താണെന്നു അടിയൻ കേൾക്കാമൊ?

കൈകയി—ഞാൻ എവിടെയൊ സഞ്ചരിക്കുകയായിരുന്നു.

മഹാരാജാവും ഒന്നിച്ചുണ്ട്. ഞങ്ങൾ രണ്ടുപേരും കൂടി ഒരു മലയിടുക്കു കടന്നുചെന്നപ്പോൾ അവിടെ വലിയൊരു വീടുകണ്ടു. അതിന്റെ സമീപത്തു് ആരും ഇല്ല. കേവലം വിജാമാണെന്നു തോന്നി. അപ്പോൾ രാക്ഷസിയെപ്പോലുള്ള ഒരു സ്ത്രീ അടുത്തുവന്നിട്ട് എന്നെ തൊഴുതു.

ദാസി—രാക്ഷസിയെ കണ്ടപ്പോൾ തിരുമനസ്സിലേക്കു ഭയമുണ്ടായില്ലേ? ഇന്നാൾ അടിയൻ ഒരു രാക്ഷസനെ സ്വപ്നം കണ്ടു ഭയപ്പെട്ടു ഉറക്കം കരഞ്ഞുപോയി.

കൈകയി—എനിക്കു ഭയമൊന്നും ഉണ്ടായില്ല. പുറം മാത്രമല്ല, രാക്ഷസിയെ കണ്ടപ്പോൾ ഞാൻ അവളെ എവിടെയോ കണ്ടിരുന്നുവെന്നു തോന്നി. അവൾ എന്നോടു “ആ കാണുന്ന വീട്ടിൽ വളരെ വിലം പിടിച്ച രത്നങ്ങൾ ഉണ്ട്, അവയിൽ വിശേഷിച്ച് വലിയൊരു രത്നമുണ്ട്, അതു ഭരതന്നു കഴുത്തിൽ കെട്ടി നടക്കാൻ വളരെ നല്ലതാണ്,” എന്നു പറഞ്ഞു.

ദാസി—രാജകുമാരൻ ഇവിടുത്തെ ഒന്നിച്ചുണ്ടായിരുന്നുവാ?

കൈകയി—ഇല്ല. ഞാനും മഹാരാജാവും മാത്രമേ ഉള്ളൂ. ഞങ്ങൾ വേഗം വീട്ടിലേക്കു ചെന്നു. അപ്പോൾ അവിടെ ഒരു മുറിയിൽ സൂര്യൻ ഉദിച്ചുവരുമ്പോലുള്ള ഒരു പ്രകാശം കണ്ടു. അതിൽ ചെന്നുനോക്കിയപ്പോൾ അന്നവധി രത്നങ്ങൾ കണ്ടു. ഞാൻ ഓടി ചെന്നു അതെടുക്കാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ ഒരു സുപ്പമുണ്ട് അതിന്മേൽ കിടക്കുന്നു.

ദാസി—അയ്യോ അടിയനാണെങ്കിൽ ഉറക്കെ നിലവിളിച്ചു കോവിലകത്തുള്ളവരെയൊക്കെ ഉണർത്തുമായിരുന്നു. ഇവിടുന്നു നിലവിളിച്ചില്ലേ?

കൈകയി—ഇല്ല—കേൾക്കൂ. സുപ്പം എന്നെ ഒന്നും ഉപദ്രവിച്ചില്ല. ഞാൻ ഉടനെ മഹാരാജാവിന്റെ പിറകിലേക്കു ഓടി, “പാമ്പിനെ കൊല്ലണം, പാമ്പിനെ കൊല്ലണം” എന്നു ആവശ്യപ്പെട്ടു. സുപ്പത്തെ കൊല്ലാൻ പാടില്ല. അതു മഹാപാപമാണ്.

പാമ്പിന്റെ ശാപമുണ്ടായിരിക്കും. എന്നൊക്കെ രാജാവു പറഞ്ഞെങ്കിലും ഞാൻ സമ്മതിച്ചില്ല. രാജാവു വാൾ ഉൾ പാമ്പിനെ വെട്ടി അപ്പോൾ എന്തു പറവാൻ, അതു പാമ്പായിത്തീർന്നു. വളരെ വിലയുള്ള ഒരു ആഭരണമായിരുന്നു. ആഭരണങ്ങൾ കയ്യിൽക്കൊണ്ടിരുന്നതിൽ ഒരു കയ്യണം രാമകുമാരനും മറ്റൊരു കയ്യണം ലക്ഷ്മണകുമാരനും ആയി തീർന്നു. എന്റെ ഉറക്കം തെളിഞ്ഞുപോയി.

(മന്മഥ പ്രവേശിക്കുന്നു)

കൈകയി—ഹോ! മന്മഥയോ? ഇരിക്കൂ. നിങ്ങളെ സ്വപ്നത്തിന്റെ അത്ഭുതം പറയാൻ അറിയാമോ?

മന്മഥ—സ്വപ്നത്തിന്റെ അത്ഭുതം പറയേണ്ടുന്ന അവസരമല്ലിത്. ആപത്തുവന്നപ്പോൾ സ്വപ്നാത്മകവും കഥകളും മറ്റും പറഞ്ഞു രസിക്കുകയല്ല വേണ്ടത്.

കൈകയി—എന്താപത്ത്? ആർക്ക്? എന്ത്?

മന്മഥ—പറഞ്ഞുതരാമല്ലോ. സ്വപ്നം പറയേണ്ടതാണ്. ഈ ദാസിയെ ഇവിടുന്നു പറഞ്ഞതുകേൾക്കണം.

(കൈകയി ആശ്ചര്യംകാണിച്ചു ദാസി പോയി)

മന്മഥ—ഇവിടുന്നു എന്താണ് ഒന്നും അറിയാത്തവരെ പോലെ ഇരിക്കുന്നത്?

കൈകയി—വിശേഷിച്ചുറിവാൻ എന്താണുള്ളത്.

മന്മഥ—ശരി, കിടന്നുറങ്ങിക്കൊള്ളൂ. സ്വപ്നം കണ്ടാകട്ടെ. വരട്ടെ സ്വപ്നം കടിക്കാൻ വരട്ടെ. സ്വപ്നത്തിന്റെ

വർത്തമാനം ഞാൻ പുറത്തുനിന്നു കേട്ടു. അതോ
സ്വപ്നത്തിൽ— ഇതാ, ജാഗ്രത്തിലും കടിപ്പാൻ വര
ന്നു. കിടന്നുറങ്ങിക്കൊള്ളൂ. സ്വപ്നം കണ്ടോളൂ.

കൈകയി—എനിക്കു നീ പറയുന്നതിന്റെ അർത്ഥം ഒന്നും
മനസ്സിലാക്കുന്നില്ല.

മമ്മര—മനസ്സിലാക്കിത്തരാമല്ലോ. ഈ ജാലകത്തിന്റെ
ഉള്ളിൽകൂടി ഒന്നു നോക്കൂവിൻ.

(കൈകയി എഴുന്നേറ്റു നോക്കുന്നു)

കൈകയി—എന്താണ് തെരുവുകൾ എല്ലാം അലങ്കരി
ക്കുന്നത്? ഇതിന്റെ ആവശ്യം എന്താണ്?
(ഇരിക്കുന്നു)

മമ്മര—നാളെ കൌസല്യയുടെ മകനെ ഉപരാജാവായി
വാഴിക്കുന്നു. അതുതന്നെ ആവശ്യം.

കൈകയി—നേരെ? വളരെ സന്തോഷമായി. ഇത്ര
സന്തോഷകരമായ ഒരു വർത്തമാനം പറഞ്ഞതു
കൊണ്ടു നിന്നെക്കു എന്തൊരു സമ്മാനമാണ് തരേണ്ട
തെന്നറിഞ്ഞില്ല. ആട്ടെ തൽക്കാലം നീ ഈ വള
എടുത്തോളൂ. (വള ഊരിക്കാട്ടുകുന്നു)

മമ്മര—ഇവിടുന്നു തന്ന സമ്മാനം ഏതുവിധമായാലും
സംഗ്രഹിക്കാതിരിപ്പാൻ പാടില്ല. (വള വാങ്ങുന്നു)
എന്നാൽ ഇവിടുന്നു ഇത്ര ശുദ്ധ ഹൃദയയായിപ്പോയ
തിനെപ്പറ്റി ഞാൻ അത്ഭുതപ്പെടുന്നു. ഇവിടുത്തേ
ക്കു വരാനിരിക്കുന്ന ആപത്തിനെ അറിയുന്നില്ലല്ലോ.

കൈകയി—എന്താപത്ത്! രാമൻ ഉപരാജാവാകുന്നതിൽ എന്താപത്ത്! അവൻ എന്നെ കൗസല്യയെക്കാൾ സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ട്. ഞാനും അവനെ എന്റെ പുത്രനെപ്പോലെ സ്നേഹിക്കുന്നു. എന്റെ രാമനെ എന്തു കൊണ്ടാണ് ഉപരാജാവാക്കി അഭിഷേകം കഴിക്കാത്തതെന്നു മഹാരാജാവോടു ചോദിക്കേണമെന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നു. നീ എന്താണ് അനന്തമെന്നു പറഞ്ഞത്?

മന്മഥ—ഞാൻ ലോകത്തിൽ ഏറ്റവും പുരയായ വളരെ പേരെ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. ഇവിടുത്തെപ്പോലെ സാധു പ്രകൃതിക്കാരെ ഒരു ദിക്കിലും കണ്ടിട്ടില്ല. രാമൻ യുവരാജാവാകട്ടെ- നല്ലതുതന്നെ- എന്നാൽ എന്തുകൊണ്ടായിരുന്നു മഹാരാജാവ്, ഈ നിശ്ചയം ലോകം മുഴുവനും പരസ്പരപ്പെടുത്തിട്ടും തിരുമനസ്സിലെ പ്രിയപത്നിയായ കൈകയിയെ അറിയിക്കാതിരുന്നത്?

കൈകയി—മന്മഥരെ, നീ എന്തൊ ഒരു ചിത്തവിചാരത്തോടുകൂടി വന്നതാണെന്നല്ല തോന്നുന്നത്. എന്നെ വല്ലതും പറഞ്ഞു ഭേദിപ്പിക്കാൻ വന്നതാണോ? നീ ഒരു കാര്യം ആലോചിക്കണം- രാമൻ എന്റെ സ്വന്തം പുത്രനല്ലെന്നു ഞാൻ ഇതുവരെ വിചാരിച്ചിട്ടില്ല. രാമനെയും ഭരതനെയും രണ്ടമ്മമാർ പ്രസവിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നുള്ളു. അവർ തമ്മിൽ അത്രമേൽ സ്നേഹവിശ്വാസങ്ങളിലാണ്. അതുകൊണ്ടു ഈ കാര്യം എനിക്ക് വളരെ സമ്മതമാണെന്നു

മാത്രമല്ല, അത്രയും സന്തോഷമുള്ളതാണെന്നുകൂടി മനസ്സിലാക്കണം.

മന്മദ—(വിചാരം) ഈ പാപിയെ പറഞ്ഞു ഭേദിപ്പിക്കാൻ പ്രയാസമാണെന്നല്ല തോന്നുന്നത്. ആദ്യം നോക്കട്ടെ. ഇവിടെ സാധിച്ചില്ലെങ്കിൽ വേറെ മാർഗ്ഗങ്ങൾ ആലോചിക്കാം.

(പ്രകാശം)—എന്നോട് തിരുവുള്ളക്കേടുണ്ടാകരുത്. ഞാൻ ഇവിടുത്തെ ചോര തിന്നുന്നതു വളരെ കാലമായി. ഇവിടുത്തെ ഗുണത്തിനുവേണ്ടിയല്ലാതെ ഞാൻ യാതാനും ഒരിക്കലും പ്രവർത്തിക്കയില്ല.

കൈകയി—അതെനിക്കറിയാം. എനിക്ക് അഹിതമായി വീ ഇതുവരെ യാതാനും ചെയ്തിട്ടില്ല, പറഞ്ഞിട്ടുമില്ല.

മന്മദ—പിന്നെ വെറുതെയല്ല, എന്നെ ഇവിടുന്നു ശങ്കിക്കുന്നത്? ഞാൻ ഒന്നു പറയരുതെന്നാണ് ഇവിടുത്തെ ഇഷ്ടമെങ്കിൽ ഇവിടെനിന്നു ഞാൻ പോയിക്കളയാം. അതിനു വിട തരണം.

കൈകയി—അങ്ങിനെ മുഷിഞ്ഞു പോകേണമെന്നില്ല. വീ എന്താണ് പറവാൻ ഭാവിച്ചത്. കേൾക്കട്ടെ.

മന്മദ—(വിചാരം) ആകട്ടെ, കേവലം ഇച്ഛാഭംഗത്തിനു വഴിച്ചില്ല. (പ്രകാശം) എന്നാൽ എന്റെ ചോദ്യത്തിനു ഉത്തരം പറയേണമെന്നു അപേക്ഷിക്കുന്നു. രാമദേവന്റെ അഭിഷേകവർത്തമാനം രാജ്യം

മുഴുവൻ അറിഞ്ഞിട്ടും ഭവതി അറിയാത്തതെങ്ങിനെ? ഭരതമഹാരാജാവിനു കൈകയിരാജ്ഞിയിൽനിന്നു മറച്ചുവെക്കേണ്ടതായ യാതൊരു വസ്തുതയും ഇല്ലെന്നു പ്രസിദ്ധമല്ല. ഇതോ ഏറ്റവും മുഖ്യമായ ഒരു വസ്തുതമാണെന്നും. പിന്നെ, ഈ കാര്യം ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടുവേണ്ടിയിരുന്നെങ്കിലും ഇവിടുന്ന് അറിയാൻ?

കൈകയി—മഹാരാജാവുതന്നെ എന്നോടു വന്നു പറയുമായിരിക്കാം. എനിക്കു സമ്മതവും വളരെ സന്തോഷവും ഉള്ള കാര്യമാണെന്നു അറിഞ്ഞതുകൊണ്ടായിരിക്കാം ഇതിൽ എന്റെ അഭിപ്രായത്തെ ക്ഷണിക്കാതിരുന്നത്.

മന്മഥ—അങ്ങിനെ ആവട്ടെ. ഭരതകുമാരൻ ഇപ്പോൾ എവിടെയാണ്?

കൈകയി—ഭരതനെ ജ്യേഷ്ഠൻ ക്ഷണിച്ചിട്ടു പോയിരിക്കുകയാണ്. ശത്രുക്കളും പോയിട്ടുണ്ട്.

മന്മഥ—ക്ഷണിച്ചിട്ട്! അല്ലെ? ഇവിടുന്ന് കണ്ടിരുന്നവോ ക്ഷണനക്ഷത്ത്? യുദ്ധജിത്ത് രാജാവിന്റെ കൊട്ടാരത്തിൽനിന്നു വന്ന ഭൃത്യൻ ഭവതിയെ കാണതെ പോകുമെന്നു വിശ്വസിക്കാൻ തരമുണ്ടോ?

കൈകയി—അങ്ങിനെ ഒരു ക്ഷണനും ഇല്ലാതെയാണ് പോയതെന്നാണോ നീ പറയുന്നത്.

മന്മഥ—ക്ഷണനമുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷെ യുദ്ധജിത്ത് രാജാവിന്റെ കൊട്ടാരത്തിൽ നിന്നായിരുന്നില്ല.

കൗസല്യാദേവിയുടെ കൊട്ടാരത്തിൽ നിന്നായിരുന്നു.
അത്രയേ ഭേദമുള്ളൂ.

കൈകയി— (അതുവരെ ചാരിക്കിടന്ന ഭിക്ഷിയിനിന്ന് എഴുന്നേറ്റു ഇരുന്നിട്ട്) മന്മരെ, നീ പറയുന്നതിന്റെ അർത്ഥം എനിക്ക് മനസ്സിലാകുന്നില്ല.

മന്മര— കാര്യകാരണസംബന്ധമറിവാൻ പാടവമുള്ള ഭവതിക്ക് ഈ കാര്യം മനസ്സിലാകുന്നില്ലെന്നുള്ളത് അത്ഭുതമായിരിക്കുന്നു. കളവായ ഒരു ക്ഷണനക്ഷത്ര്വ്വം; അതിന്റെ ഫലമായി ഭരതൻ ദൂരത്തുപോയി. ആ അവസരത്തിൽ രാമദേവന്റെ അഭിഷേകം മഹാരാജാവു നിശ്ചയിച്ചു. അത്ര ബലപ്പെട്ട അതു കവിഷ്ണുൻ അതൊരു സംഭവിയും പ്രത്യക്ഷത്തിൽ കാണുന്നില്ല. എന്നു മാത്രമല്ല, ആ വിചരം രാജ്യം മുഴുവനും അറിഞ്ഞിട്ടും ഭരതമാതാവോടു രാജാവായെ വേറെ വല്ലവരുമായെ പറയുന്നില്ല. ഇതിൽ നിന്നൊക്കെ എന്താണ് അനുമാനിക്കേണ്ടതെന്ന് ഭവതിതന്നെ പറയൂ. എന്റെ വാക്ക് ഇവിടുത്തേക്ക് രസിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ പോകുന്നു (പോകാൻ ഭാവിക്കുന്നു)

കൈകയി—പോകാൻ വരട്ടെ— മന്മരെ ഇരിക്കൂ. (വിചാരം) ഇവൾ പറയുന്നതിൽ എന്തൊക്കെ കാര്യമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നുവല്ലോ.

മന്മര—(വിചാരം) എന്റെ തന്ത്രം ഫലിക്കുന്നുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നുവല്ലോ. ഈ തറച്ചതിന്മേൽ അടിച്ചേല്പിക്കുകതന്നെ.

കൈകയി—രാമനല്ല, മഹാരാജാവിന്റെ മൂത്ത മകൻ?
 രാമനല്ല യുവരാജാവുകേണ്ടത്. അതിന്നു ഞാനൊ
 ഭരതനൊ മുടക്കമെന്നും പറഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ. പിന്നെ,
 ഈ രഹസ്യപ്രവൃത്തികളൊക്കെ എന്തിനു?

മനമര—(വിചാരം) ഇവിടെ വെള്ളംപകന്നാൽ ചോരാത്ത
 ഒരു കളവു പായാതെ നിവൃത്തിയില്ല. (പ്രകാശം)
 എന്നാൽ ഞാൻ ഭവതിയോടു ഒരു രഹസ്യം പറഞ്ഞു
 തരാം. രണ്ടുദിവസം മുമ്പു ഇവിടെ ധാരദമഹർഷി
 എഴുന്നള്ളിയിരുന്നു.

കൈകയി—അതു ഞാനും അറിയും. രാമചന്ദ്രനെ കണ്ടു
 സാസാരിച്ചിരുന്നെന്നു കേട്ടു.

മനമര—രാമഭദ്രനെ മാത്രമല്ല, മഹാരാജാവിനേയും കണ്ടി
 രുന്നു. ബ്രഹ്മാവിന്റെ ആജ്ഞപ്രകാരമാണ് മഹർഷി
 എഴുന്നള്ളിയത്.

കൈകയി—എന്തായിരുന്നു ബ്രഹ്മാവിന്റെ ആജ്ഞ?

മനമര—ചില രാക്ഷസന്മാരെക്കൊണ്ടു ദേവന്മാർക്കും മഹർഷി
 മാർക്കും വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടാത്ര. ആ രാക്ഷസന്മാർ,
 തങ്ങളെ മനുഷ്യർക്കുല്ലാതെ കൊല്ലാൻ പാടില്ലെന്നു
 വരും വാങ്ങിയവരാണ്. അതുകൊണ്ടു മഹാരാജാ
 വിന്റെ മക്കളിൽ ഏതെങ്കിലും രണ്ടുപേരെ കൂടെ
 കൊല്ലും കാട്ടിൽ അയക്കേണമെന്നും അവർ രാക്ഷസ
 ന്മാരെ ഒട്ടക്കൂടെ വേണ്ടതു ചെയ്യേണമെന്നും ആണ്
 ബ്രഹ്മാവിന്റെ ആജ്ഞ.

കൈകയി—ഓഹോ, എനിക്കുല്ലാം മനസ്സിലായി. ഇങ്ങിനെ എന്തോ മന്ന് ഞാനും കേട്ടിരുന്നു. എന്റെ മകനെ കാട്ടിലയക്കാൻ മഹാരാജാവും കൌസല്യയും കൂടി തീർച്ചയാക്കി. ഹാ! കഷ്ടം. എന്റെ ഏക പുത്രനെ വനാനന്തരത്തിലയക്കാനോ ആ മഹാപാപി കൌസല്യ ശ്രമിക്കുന്നത്? ഇതൊക്കെ അവളുടെ വിദ്വയല്ല. ഈശ്വരാ ഞാൻ ഇനി എന്തുചെയ്യും.

മന്മര—മഹാരാജാക്കു ഇപ്പോൾ എല്ലാം മനസ്സിലായല്ലോ ഇനിയെല്ലാം യുക്തംപോലെ ചെയ്യാലും ഞാൻ പോകുന്നു (പോകാൻ ഭ്രമിക്കുന്നു)

കൈകയി—മന്മരെ നീ എന്നെ സഹായിക്കണം. നീയല്ലാതെ എനിക്ക് ആരും സഹായമില്ല. ഞാൻ നിന്നെ ആദ്യം ആക്ഷേപിച്ചു പറഞ്ഞതൊക്കെ ക്ഷമിക്കണം. ഞാൻ വെറും ശൂന്യ ഹൃദയയാണ് എനിക്ക് ഈ കസൃതികളൊന്നും മനസ്സിലാകയില്ല. എന്റെ മകനെ എനിക്ക് ഇപ്പോൾ കാണണം. അതിന്നു വേണ്ടുന്ന ഉപായം മുഴുവൻ നീതന്നെ ഉപദേശിക്കണം.

മന്മര—ഇവിടുത്തെ പുത്രനെ കാണാൻ മാത്രമല്ല അദ്ദേഹത്തെ രാജാവാക്കി വാഴിക്കുന്തോൾ രാമനെ കാട്ടിലയക്കാനും വേണ്ടുന്ന വിദ്യകൾ ഞാൻ പറഞ്ഞുതരാം. ഇവിടുന്നു ഞാൻ പറയുന്നതുപോലെ ചെയ്യുകൊണ്ടാൽ മതി.

കൈകയി—ഞാൻ എന്തുവേണമെങ്കിലും ചെയ്യാം. എന്റെ പുത്രൻ കാട്ടിൽ പോകാതിരുന്നാൽ മതി.

മന്മര—അതു പോരാ, ഇവിടുന്ന് കൌസല്യയുടെ ദാസിയായാകാതിരിക്കുകയും വേണം. കൌസല്യാപുത്രൻ വേണം കാട്ടിൽ പോകാൻ.

കൈകയി—അതിന്നു ഞാൻ എന്താണ് ചെയ്യേണ്ടത് ?

മന്മര—കേട്ടോളൂ. മഹാരാജാവ് പണ്ടു ദേവാസുരയുദ്ധത്തിൽ ദേവന്മാരെ സഹായിക്കാൻ പോയതും അന്നു ഭവതികൂടി പോയതും ഓർമ്മയുണ്ടോ. ആ അവസരത്തിൽ മഹാരാജാവ് യുദ്ധങ്ങളിൽവെച്ച് തേരിൽ മുങ്ങിപ്പോയി വീണപ്പോൾ ഭവതിയായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ കാര്യം രക്ഷിച്ചത്. മഹാരാജാവ് സന്തോഷിച്ചു രണ്ടു വശത്താൻ ഭാവിച്ചു. ആ വരങ്ങൾ ആവശ്യമുള്ളപ്പോൾ വാങ്ങിക്കൊള്ളാമെന്നു പറഞ്ഞു ഭവതി അപ്പോൾ സ്വീകരിച്ചില്ല.

കൈകയി—ശരി. എനിക്ക് അവയൊക്കെ ഇപ്പോൾ ഓർമ്മവന്നു. അതു ഇപ്പോൾ എങ്ങിനെ ഉപകരിക്കും ?

മന്മര—ഞാൻ പറയാം. ഇവിടുന്ന് ഉടനെ ക്രോധാലയം പ്രാപിക്കണം. മഹാരാജാവ് വരുമ്പോൾ കിടന്നു കണ്ടു കരഞ്ഞുകൊൾക. കാരണം ചോദിച്ചാൽ ആദ്യം ഒന്നും പറയരുത്. ഇവിടുത്തെ ഇഷ്ടം അനുവർത്തിക്കുമെന്നു ഒന്നാമത് സത്യം ചെയ്യിക്കണം. അതിന്റെ ശേഷം വരത്തിന്റെ കാര്യം ഓർമ്മപ്പെടുത്തുക. അവയിൽ ഒന്ന് ഭരതനെ രാജാവാക്കി

വാഴിക്കുണമെന്നും മറ്റേത് രാമനെ പരിന്നാലു കൊല്ലം കാട്ടിലുക്ക് അയക്കുണമെന്നും ആയിരിക്കണമെന്നു പറയുവിൻ. ഭവതിയുടെ കാര്യം സാധിച്ചു. ബ്രഹ്മാവിന്റെ ആവശ്യവും നിവർത്തിച്ചു. മനസ്സിലായില്ലെ ?

കൈകയി—ഏ, നിക്കു മനസ്സിലായി. ഞാൻ നീ പറഞ്ഞതു പോലെ ചെയ്യും. ഈ സഹായം നീ എനിക്ക് ചെയ്യുന്നതു ഞാൻ ഒരിക്കലും മറക്കുകയില്ല. ഞാൻ ഇതാ പോകുന്നു.

(കൈകയി പോയി)

മന്ദര—ഹാ— എന്റെ കാര്യം സാധിച്ചു. കൂനി! അല്ലെ ? കൂനി കൊളുത്തിയ ഈ തീ അയോദ്ധ്യരാജ്യം മുഴുവൻ കത്തിക്കളയട്ടെ.

(പോയി)

അതാ 2.

(ശ്രീരാമനും പശുക്കളും പ്രവേശിക്കുന്നു)

രാമൻ—എന്റെ മനസ്സിൽ എന്തൊ ഒരു വല്ലാത്ത രോഷം.

ലക്ഷ്മണൻ—പട്ടാഭിഷേകാവസരത്തിൽ ചെയ്യാനുള്ള കർമ്മങ്ങളെ ആലോചിച്ചായിരിക്കാം ജ്യേഷ്ഠൻ ആ വിധം തോന്നുന്നത്.

രാമൻ—അല്ല; എന്തൊ ഒരു ആപത്തു സംഭവിക്കാൻ പോകുമ്പോൾ ഉള്ള മുന്നൊരുക്കമാണ് തോന്നുന്നത്.

ലക്ഷ്മണൻ—ജ്യേഷ്ഠൻ അങ്ങിനെ പറയരുത്. എന്താവാത്താണ് ഈ മംഗളാവസരത്തിൽ പ്രതീക്ഷിക്കാവുന്നത്. ദേവന്മാരുടെയും ഗുരുക്കന്മാരുടെയും പ്രസാദം സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന ജ്യേഷ്ഠൻ വല്ല ആപത്തും വരാം. ഇടയുണ്ടെന്നു പ്രതീക്ഷിക്കാവുന്നതാണോ?

രാമൻ—ലക്ഷ്മണാ, നീ ലോകത്താലും അറിയാത്തവയെ പോലെ സംസാരിക്കുന്നുവല്ലോ? ലോകത്തിൽ ആപത്തു സംഭവിപ്പാൻ പാടില്ലാത്ത ജനങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നു നീ വിശ്വസിക്കുന്നത്.

ലക്ഷ്മണൻ—എന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നില്ല. ദുഷ്ടന്മാരും പാപികളുമായ ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ ജീവിക്കുന്ന കാലത്താലും സജ്ജനങ്ങൾക്ക് ആപത്തു വന്നുകൂടുന്നില്ല. സജ്ജനങ്ങളെ ദ്രോഹിക്കേണമെന്നും വഞ്ചിക്കേണമെന്നും അവമാനിക്കേണമെന്നും ആണ് പാപികളുടെ വിചാരവും പരിശ്രമവും. അതിന്നു സരിച്ച സജ്ജനങ്ങൾ അനന്തമുള്ളും അപവാദങ്ങളും സഹിക്കേണ്ടിവരും.

രാമൻ എന്നാൽ നീ വിചാരിക്കുമ്പോലെ നമ്മൾ സമുദ്രം നങ്ങളാണെങ്കിൽതന്നെ നമ്മൾ എങ്ങിനെ ആവൃത്തിൽ നിന്നൊഴിയും?

ലക്ഷ്മണൻ—പക്ഷെ, ജ്യോഷ്ഠന്റെ കയ്യിൽ ഒരു വിശേഷം വിധിയുണ്ട്.

രാമൻ—എന്താണത്?

ലക്ഷ്മണൻ—ജ്യോഷ്ഠനെ സ്നേഹിക്കുകയും ബഹുമാനിക്കുകയും ചെയ്യാത്തവർ ഈ അയോധ്യയിൽ ആരുമില്ല. പാപികൾ പോലുമില്ല. അതുകൊണ്ട് ജ്യോഷ്ഠന് ഒരുതരം ആപത്തുകൾ ആശിക്കയില്ല.

രാമൻ എന്നൊ ഞാൻ അറികയില്ല. എന്നാൽ ഒരു കാര്യം പറയാം. എനിക്കിരാജൈശ്വര്യത്തിൽ മോഹമില്ല. ഞാൻ പട്ടാഭിഷേകം ചെയ്യപ്പെട്ടാലും യഥാർത്ഥത്തിൽ രാജാവു നീ ആയിരിക്കണം. എനിക്കു ഈ സംസാരത്തിലുള്ള ആഡംബരങ്ങളൊക്കെ ത്യജിച്ച് സ്വതന്ത്രനായി ജീവിക്കേണമെന്നാണ് മോഹം. രാജപദവികളെ ഭാരവാഹിത്വവും അസ്വതന്ത്രതയും ആലോചിക്കുമ്പോൾ, അതു സംസാരമാകുന്ന ബന്ധനത്തിൽ ഏകാന്തബന്ധനമായി എനിക്ക് തോന്നുന്നു.

ലക്ഷ്മണൻ—അങ്ങിനെ കല്പിക്കരുത്. അത് അച്ഛന് ഇഷ്ടമാകയില്ല; അമ്മമാക്ക് ഇഷ്ടമാകയില്ല; പ്രജകൾക്കൊക്കും ഇഷ്ടമാകയില്ല. പ്രജകളൊക്കെയും ജ്യോഷ്ഠൻ രാജപദം ചാലിക്കുന്നതും കത്തുനില്ക്കുകയാണ്.

എന്നു മാത്രമല്ല, അതാതു പദവിയിൽ ജനിക്കുന്ന വർഷ ചെടയുണ്ടായി ഒരൊ ധർമ്മമില്ലയോ? ആ വർഷ ധർമ്മങ്ങളെ ഒഴിക്കാവുന്നതാണോ?

(ഒരു ഭൃത്യൻ പ്രവേശിക്കുന്നു)

ഭൃത്യൻ—തിരുമറസ്സുകൊണ്ടു വിജയിയായി ഭവിച്ചാലും; തിരുമേനിയെ മുഖം കാണിക്കാൻ മന്ദമര വന്നു വെളിയിൽ നില്ക്കുന്നു. തിരുമുമ്പിൽ പ്രവേശിപ്പാൻ അനുവാദത്തെ അപേക്ഷിക്കുന്നു.

രാമൻ—^{മന്ദമര} വരാൻ പറയൂ.

(ഭൃത്യൻ പുറത്തുപോയി)

ലക്ഷ്മണൻ—എനിക്കു ആ ശ്രദ്ധയെ അശേഷം ഇഷ്ടമില്ല. അവൻ ഒരു ദുഷ്ടനും പാപിയുമാണ്.

(മന്ദമര പ്രവേശിക്കുന്നു)

രാമൻ—മന്ദമര എന്താണ് വന്നത്?

ലക്ഷ്മണൻ—ജ്യേഷ്ഠനെ ഈ അവസരത്തിൽ അഭിനന്ദിക്കുന്നായിരിക്കും. അല്ലേ?

മന്ദമര—അതാണ് അടിയന്റെ ഒന്നാമത്തെ കൃത്യം. എന്നാൽ അടിയന്നു മറ്റൊരു ആവശ്യംകൂടി ഉണ്ട്.

രാമൻ—എന്താണത്?

മന്ദമര—അടിയൻ തിരുമേനിയുടെ അടുത്തു ചോരതിന്നു വളർന്നവളാണ്. അതുകൊണ്ടു ഇവിടുത്തേക്കു വല്ല ആവശ്യം വരാൻ പോകുന്നത് അറിഞ്ഞാൽ അതി

നെപ്പറ്റി മുന്നറിവു തരേണ്ടത് അടിയൻറെ കടമയാണ്.

രാമൻ—ആട്ടെ, കാര്യം പറയൂ.

മന്മദ—അടിയൻ പറവാൻ പോകുന്ന കാര്യം അടിയനാണ് പറഞ്ഞതെന്നറിഞ്ഞാൽ അടിയനു വലിയ ആപത്തിനു സംഗതിയുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു അടിയനെ ഇവിടുന്നു രക്ഷിച്ചുകൊള്ളണം.

ലക്ഷ്മണൻ—നീ വന്ന കാര്യം വേഗത്തിൽ പറയൂ. ജ്യേഷ്ഠൻ ആശ്രിതവത്സവനാണെന്നു നീ ക്ഷമപ്പെടുത്തേണ്ടതുണ്ടോ? ജ്യേഷ്ഠനു എന്താപത്താണ് വരാൻ പോകുന്നത്? ക്ഷണം പറയണം.

മന്മദ—കൈകയിരാജി അഭിഷേകവിഷ്ണു വരുത്താൻ യത്നിക്കുന്നു.

ലക്ഷ്മണൻ—എന്ത്? ആര്? എന്തുചെയ്യാൻ യത്നിക്കുന്നു?

രാമൻ—ലക്ഷ്മണ, നീ അടങ്ങു. അവൻ കഴുവൻ പറയട്ടെ.

മന്മദ—അടിയനു ഇത്രയെ പറയാനുള്ളൂ. ഇതു അടിയൻ അനുഭവരതിൽ വെച്ചു കേട്ടു വരുമാമാണു്. കൈകയിരാജി അവിടുത്തെ പ്രിയപ്പെട്ട ഭാസിധാര മാലിനിയാട്ടു സംസാരിക്കുന്നത് അടിയൻ കേട്ടതാണ്.

ലക്ഷ്മൻ—എന്താണ് സംസാരിച്ചത്?

മന്മദ—‘എന്നോടു ഒരു വാക്കുപോലും പാശ്ചാത്യയല്ലെ.
അഭിഷേകം നിശ്ചയിച്ചത്. ഭരതൻ ഇവിടെ ഇല്ലാ
ത്തതരം നോക്കി ഇത് ഇത്ര തിരക്കിൽ നിശ്ചയിച്ചു
തിന്റെ അർത്ഥമെന്താണ്? ആട്ടെ, കാണട്ടെ,
അഭിഷേകം നടക്കുന്നത് കാണട്ടെ’ എന്നൊക്കെ
പറയുന്നതു അടിയൻ കേട്ടു.

ലക്ഷ്മണൻ—ജ്യേഷ്ഠ, ഇവർ പറയുന്നത് മഹാ കളവാണ്.
ഞാൻ ഈ കൂനിയെ ഇപ്പോൾ ഇവിടെ പിടിച്ചു
കെട്ടും. എന്നിട്ട് കൈക്കയിമാതാവോടു വിവരം
ചോദിക്കും. വാ, നീ.

രാമൻ—ലക്ഷ്മണാ, ആയാസപ്പെടരുത്. ഈ സാധു എ
ന്തൊ തെറ്റിദ്ധരിച്ചുവെന്നാണ് തോന്നുന്നത്. അവ
ളെ ഉപദ്രവിക്കണ്ടാ. മന്മദരെ, നീ പോയിരിക്കാ,
ഈ വിവരം നീ മറ്റാരോടും പറയരുത്. എന്റെ
അമ്മയെ അറിയിക്കരുത്.

മന്മദ—അടിയൻ ആരോടും പറയുന്നില്ല. എന്നാൽ
അടിയൻ ഈ വിവരം പറഞ്ഞത് ഓർമ്മിക്കണം.
(മന്മദ പോയി)

രാമൻ—ലക്ഷ്മണാ.

ലക്ഷ്മണൻ—ജ്യേഷ്ഠ.

രാമൻ—നീ എന്തു വിചാരിക്കുന്നു?

ലക്ഷ്മണൻ—ഇതൊക്കെയും ആ കൂനിയുടെ കണ്ഠത്തിലാ
ണെന്നു വിചാരിക്കുന്നു.

രാമൻ—അവൾ എന്തിനായിട്ടു കളവു പറയണം.

ലക്ഷ്മണൻ—ഈ ശുഭാവസരത്തിൽ വല്ല അമംഗളവും ഉണ്ടാക്കാൻ.

രാമൻ—അവൾക്കു പിന്നീടുണ്ടാകുന്ന ആപത്ത് അവൾക്കായിട്ടല്ലെന്നോ? കാര്യം അതൊന്നുമല്ല. അതു നമ്മൾക്കു പിന്നെ ആലോചിക്കാം.

(ചില കുട്ടികൾ പ്രവേശിക്കുന്നു. രാമന്റെ കാല്പാൽ ഫലപുഷ്പാദികൾ വെച്ചു പാടിക്കൊണ്ടു പ്രദക്ഷിണം ചെയ്യുന്നു)

പാട്ട്.

(സുന്ദരിമാർ മണിപ്പൂക്കളോടെ)

വന്ദനരൂപരാമചന്ദ്രൻ— മൂന്നാം

വന്നീടവേണമനിശം.

സുന്ദരരൂപാ, വിജയം— നിന്നെ—

ക്കൊന്നുമുദിക്കുകവേണം.

ശത്രുജനങ്ങളെയെല്ലാം— നിന്റെ

പത്നികൾക്കൊണ്ടുമാറി.

മിത്രജനങ്ങൾക്കെന്തെല്ലാം— പര-

മെത്തിട്ടുമാറുകയുള്ളൂ.

ആഴികളേഴും ചുഴുന്ന— നല്ലൊ-

രൂപികൾക്കുവാനായി.

തോയജനാഭൻ മകനൻ— നിന്നും,

മായമൊഴിഞ്ഞുതന്നെക്കാം.

രാമൻ—കുട്ടികളെ, നിങ്ങളുടെ അഭിവന്ദനവും മംഗളാശം
സയും കേട്ടു ഞാൻ വളരെ സന്തോഷിക്കുന്നു. വത്ര
നാം അമ്മയുടെ അടുക്കലേക്ക് പോകുക.

(എല്ലാവരും പോയി)

രംഗം 3.

(നമ്പന്തുവീണ്ടുകിടക്കുന്ന കൈകയി കാണപ്പെ
ടുന്നു. അണിയറയിൽ ദുഃഖസൂചകമായ പാട്ട്)

(ദശരഥൻ പ്രവേശിക്കുന്നു)

ദശരഥൻ—(ബലപ്പെട്ടു അടുത്തുചെന്നിട്ട്) ഭാഗ്യ ഇതെ
ന്തു കഥ? നീ എന്താണിങ്ങിനെ ഈ വെറും നില
ത്തു കിടക്കുന്നത്. വല്ല സുഖക്കേടും പിടിപെട്ടുവോ?
പറയൂ. എഴുന്നേൽക്കൂ. എന്റെ ആത്മാവിനു
ആശ്വാസമായിരിക്കേണ്ടുന്ന നീ ഇങ്ങിനെ ദുഃഖിച്ചു
കാണുമ്പോൾ എന്റെ ഹൃദയം പിളരുന്നു. ഭാഗ്യ
എഴുന്നേല്പൂ. നിന്നോടു വല്ലവരും വല്ല അപരാധവും
ചെയ്തതൊ. വല്ലവരും നിങ്ങളെ വിരോധമായി
പ്രവർത്തിച്ചതൊ? വല്ലവരും നിന്റെ ഇഷ്ടത്തിനു
പ്രതികൂലമായി വല്ലതും ചെയ്തതൊ? പറയൂ,
എന്നൊട്ട് പറയൂ. ആരാകാവും അപരാധം ഞാൻ

കിനമായി ശിക്ഷിക്കും. നീ വ്യസനിക്കരുത്. കബേരൻ താനായാലും അവനെ ഒരു ക്ഷണത്തിൽ നല്ലൊരു പാറം പരിച്ഛിന്നാൻ എനിക്കു സാധിക്കും. ഭഗവതന്റെ ശക്തിയിൽ നിന്നു വിശ്വാസമില്ലയോ? അതല്ല, വല്ല രാജശിക്ഷയിലും കടുത്തിയവരെ രക്ഷിക്കേണമെന്നാണോ നിന്റെ ആഗ്രഹം? എന്നാൽ അതു പറയൂ. സംശയംകൂടാതെ അവരെ രക്ഷിച്ചു തരാമല്ലോ? വല്ല ദരിദ്രനെയും ധനവാനാക്കേണമെന്നു നിന്നു വിചാരമുണ്ടോ? ഈ നിമിഷത്തിൽ എനിക്കു സാധിക്കും. വല്ല ധനവാനേയും ദരിദ്രനാക്കേണമെന്നു നിന്നു മോഹമുണ്ടോ? നിന്നുവേണ്ടി അതുചെയ്യാനും ഞാൻ മടിക്കയില്ല. ഇന്നു ലോകത്തിൽ എന്തുചെയ്യാനും എനിക്കു സാധിക്കും. നിന്റെ ഈ ദുഃഖം കണ്ടുസഹിക്കാൻമാത്രം ഞാൻ ശക്തനല്ല.

കൈകയി—(സാവധാനത്തിൽ എഴുന്നേറ്റിട്ട്) മഹാരാജാവെ ഇവിടുന്നു എന്തിനാണ് ഈ ഭംഗിവാക്കു പറയുന്നത്?

ഭഗവതൻ—ഭംഗിവാക്കോ? ഹ! കാഴ്ച! എന്നെ ഇത്ര കാലം പരിചയിച്ചിട്ടും എന്റെ പ്രിയപത്നി ഇപ്പോൾ ഇങ്ങിനെയൊ പറയുന്നത്? ഭരത, എന്നാണെന്നിരിക്കെ, സത്യം—എന്റെ പ്രിയപുത്രനായ ശ്രീരാമനാണു സത്യം—നിന്റെ ഇഷ്ടമെന്താണെന്നു പറഞ്ഞാൽ ഞാൻ അതിനെ അനുവർത്തിക്കാം. ദുഃഖിക്കല്ല, നിന്റെ ആഗ്രഹം പറയൂ.

കൈകയി—(നല്ലവണ്ണം എഴുന്നേറ്റു ഇരുന്നിട്ട്) മഹാരാജാവേ, ഇവിടുന്ന് ആ വിധം സത്യം ചെയ്യു അവസ്ഥക്ക് ഞാൻ പറയാം. സൂര്യവംശരാജാക്കന്മാർ സത്യഭംഗം ചെയ്യുന്നവരെല്ലാം എനിക്ക് നല്ല വണ്ണം അറിയാം. പണ്ട് സുരാസുര യുദ്ധത്തിൽ ഇവിടുന്ന് എനിക്ക് രണ്ടുവരം തരാൻ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തത് ഓർമ്മയുണ്ടോ?

ഭഗവതൻ—ഉണ്ട്. ഞാൻ തേരിൽ മുക്കിയിട്ടു വീണപ്പോൾ നീ എന്നെ രക്ഷിച്ചപ്പോഴല്ലേ?

കൈകയി—അതെ, ആ രണ്ടുവരങ്ങളും ആവശ്യപ്പെട്ടപ്പോൾ ഞാൻ ചോദിച്ചുകൊള്ളാമെന്നു പറഞ്ഞിരുന്നു. ആ രണ്ടു വരങ്ങളും എനിക്കു ഇപ്പോൾ തരണമെന്ന് ഞാൻ അപേക്ഷിക്കുന്നു.

ഭഗവതൻ—നിശ്ചയമായും തരാം. അതിനെന്നു മുടക്കം.

കൈകയി—അങ്ങിനെ പറഞ്ഞാൽ പോരാ. തരാമെന്നു സത്യം ചെയ്യണം.

ഭഗവതൻ—ഹ! വിശ്വാസമില്ലാത്തവളേ, ഞാൻ ആദ്യം തന്നെ സത്യം ചെയ്യുവല്ലോ? എന്നാണു, നിന്നാണു സത്യം, എന്റെ പ്രിയപുത്രനായ ശ്രീരാമനാണു സത്യം. വന്ദിഷ്യ മഹർഷിയുടെ പാദാരവിന്ദങ്ങളാണു സത്യം. പണ്ട് സുരാസുരയുദ്ധത്തിൽ ഞാൻ റിന്നേയും കൂട്ടി യുദ്ധത്തിനുപോയ അവസരത്തിൽ സംഗതിവശാൽ ഞാൻ മുക്കിയിട്ടു വീണപ്പോൾ, നീ

എന്ന രക്ഷിച്ചതിനെ അനുസ്മരിച്ചു നിങ്ങളു രരാ
മെന്നു പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തു വരങ്ങൾ രണ്ടും നിങ്ങൾ
ഇപ്പോൾ തരാം.

കൈകയി—എന്നാൽ കേട്ടോളൂ. ഒന്നാമത്തെ വരം, നാലു
എന്റെ മകൻ ഭരതനെ യുവരാജാവായി വാഴിക്കണം.
രണ്ടാമത്തേത്, രാമനെ പതിന്നാലുകൊല്ലത്തേക്ക്
നാലുത്തന്നെ കാട്ടിലേക്ക് അയക്കണം.

ഭരതൻ—ഹ! ദുഷ്ട! രാക്ഷസി! നീ എന്ന ചാരി
ച്ചവ? (മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു വീഴുന്നു. അണിമറ
യിൽ ദുഃഖസൂചകമായ പാട്ട്)

(മൂർച്ഛയിൽനിന്ന് നിലത്തു നായശ്ശേഷം.)

ഹാ! ദൈവമെ, ഞാൻ സ്വപ്നം കണ്ടതാണൊ?
അല്ല, മനസ്സിന്റെ വെറും വിമോഹമൊ?

(കൈകയിയെ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിട്ട്)

അല്ല, ഇതാ, ആ ദുഷ്ട ഇരിക്കുന്നു! പതുവെ വെട്ടി
ക്കൊന്ന കത്തിവാൾ പിന്നെയും നിഷേധന്റെ
കൈയിൽ ഇരുന്നു തിളങ്ങുപോലെ, ഈ ദുഷ്ടകൃത
കാര്യയുടെ നാവ് ഇപ്പോൾ അവളുടെ വായിൽ കിടക്കു
ന്നുവല്ലോ. അല്ലയോ, കലത്തെ മുടിക്കാൻ ഒരുങ്ങിയ
നിഷ്ഠൂര, രാമൻ നിന്നോട് എന്തു തൊറ ചെയ്യൂ?
ഞാൻ എന്തു തൊറ ചെയ്യൂ? രാമൻ നിന്നെ
സ്വന്തം മാതാവെപ്പോലെ കരുതിയല്ലയോ പ്രവ
ർത്തിച്ചുപോരുന്നത്? അവന്നല്ലയോ നീ അനന്തം

പിടിച്ചിട്ടുണ്ടോ? രാജവൃത്രിയെന്നു വിചാരിച്ചു ഒരു വ്യാജത്തെയോ ഞാൻ എന്റെ ഗൃഹത്തിൽ കൈ പിടിച്ചു കയറിയത്? സർവ്വ പ്രജകളും നിത്യം രാമനെ സ്തുതിക്കുന്നു. ഞാൻ പിന്നെ എന്തു പറഞ്ഞാണ് അവനാ കാട്ടിൽ കളയേണ്ടത്? ഞാൻ സുമിത്രയെയും, കൌസല്യയെയും, നിണക്കുവേണ്ടി ഇലേക്കിക്കൊ. എന്റെ സർവ്വസ്വവും ഞാൻ ത്യജിക്കാം. രാമനെ പിരിഞ്ഞിരിക്കാൻ ഞാൻ ശക്തനല്ല. രാമനെ കാണാതെ എന്റെ ആത്മാവ് ശരീരത്തിൽ കുടികൊള്ളുകയില്ല. അയ്യോ കൈകയി, ഞാൻ നിന്റെ കാലിനു നമസ്കരിക്കാം. നീ ഈ ശാഗ്ഗം വിട്ട്

കൈകയി—മഹാരാജാവേ, എന്താണിങ്ങിനെ അവിഷ്വകം പ്രവർത്തിക്കുന്നത്?

ഭരതൻ—നീ എന്നെ പരീക്ഷിക്കയാണോ. എനിക്കു ഭരതനോട് ഏത്രമേൽ സ്നേഹമുണ്ടെന്ന് അറിവാൻ വേണ്ടിയുള്ള നിന്റെ വിദ്വയാണോ ഇത്? ഭരതൻ രാജാവായിരിക്കാജ്ഞെ. രാമനെ എന്തിന്നു കാട്ടിലയക്കണം?

കൈകയി—അതാണോ നിങ്ങളുടെ സത്യം. സത്യത്തിൽ പകുതി അനുഷ്ഠിച്ചാൽ പകുതി ഫലമുണ്ടാകുമെന്നു നിങ്ങൾ വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ടോ? പകുതി തിന്നാൽ പകുതി നീരയും എന്ന പ്രമാണം ഇതിലും പറയുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നത്. മഹാരാജാവേ, സത്യം

തന്നിന് ഭാഗവും ഭിന്നിതവും ഇല്ല. സത്യം അഭേദ്യമായ സബ്ബ്ജെക്റ്റുവാണു്.

ദശരഥൻ—പരമദുഷ്ട, മാരജ്ജവരുടെ മനോവേദനയിൽ അനുകമ്പയില്ലാത്ത രാക്ഷസി, നിന്റെ ഭർത്താവായ എന്ന നീ ഈ വിധം ദുഃഖിപ്പിക്കുമ്പോൾ, മറ്റുള്ളവരെ നീ എങ്ങിനെ ദുഃഖിപ്പിക്കും. ഇക്കാലത്തു് ആരെ വിശ്വസിക്കാം. മനുഷ്യൻ സാത്ത്ഥിയായിത്തീരുമ്പോൾ രാക്ഷസനെക്കാൾ കഠിനനും നിർദ്യനനുമായിരിക്കും. മുമ്പ് ഒരു നിരപദ്രവജീവിയായിരിക്കുന്നത് സ്വന്തം കഷ്ടപൂരണത്തിന്നു പലും ഇലയും കൊണ്ടു് തൃപ്തിപ്പെടുന്നതിന്നാൽ മാത്രം. നീ ഇതുവരെ എന്നോടും മറ്റുള്ളവരോടും എത്ര ദയയും സ്നേഹവും കാണിച്ചു? രാമനോടു തന്നെയും അത്രമേൽ പ്രിയമുണ്ടെന്നു് നീ നിന്റെ ഓരോ വാക്കുകൊണ്ടും പ്രവൃത്തികളാലും കാണിച്ചില്ല. അവയൊക്കെ ഇത്ര പെട്ടെന്നു എങ്ങിനെ ഭേദിച്ചു? ആരാണ് നിന്നെ കന്യതികൾ ഉപദേശിച്ചത്. രാമനെ കാട്ടിൽ അയക്കേണമെന്നു ഉപദേശിക്കത്തക്ക ദുഷ്ടന്മാർ അയോദ്ധ്യയിലുണ്ടോ? രാമനെപറ്റി ഒരാളെങ്കിലും പരിവാദമോ അപവാദമോ പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടില്ലല്ലോ. അവൻ സ്വർണ്ണ ജനങ്ങളെയും സാമോക്തികൊണ്ടു് സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. അവന്റെ ദാനം സ്വീകരിക്കാൻ ഇടവരത്ത ഭീനരുണ്ടോ, അവന്റെ സേവകൊണ്ടു് സന്തോഷിക്കാത്ത ഗുരുക്കന്മാരുണ്ടോ? അവനോടു കാട്ടിൽ പോകാൻ ഞാൻ എങ്ങിനെ പറയും?

കൈകയി—രാജാവെ, ഇങ്ങിനെ ഒരു നിമിഷത്തിൽ വരും തന്നെ, മറ്റൊരു നിമിഷത്തിൽ അനുതപിക്കയാണെങ്കിൽ, ലോകത്തിൽ നിങ്ങൾ എങ്ങിനെ ധർമ്മിഷ്ഠനാകും? നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾ ചെയ്യുമ്പോലെ മറ്റൊരാൾ രാജാവു ചെയ്തിരുന്നെങ്കിൽ അയാളുടെ രഥയിൽ അധർമ്മവും കെട്ടിവെച്ചു, അയാളോടു യുദ്ധത്തിന്നു പുറപ്പെടാൻ അതുതന്നെ പോരെയോ? തന്റെ ജീവനെ രക്ഷിച്ചു ഒരാളോടു കൃതജ്ഞത കാണിക്കുന്ന ഒരു പെരുമനെ കണ്ടെങ്കിൽ അവനെ അയോദ്ധ്യയിൽ വെച്ചേപ്പോക്കാം? നിങ്ങളുടെ ജീവനെ രക്ഷിച്ചു വളരെ വാഗ്ദാനം ചെയ്ത വരങ്ങളെ അവർക്കു കൊടുക്കാത്തതെന്തായിപ്പോ, എന്നു നിങ്ങളേപ്പോലുള്ളവർ ചോദിച്ചാൽ എന്തുത്തരം പറയും?

ഭരതൻ—കൈകയി, നേരെ മറിച്ചു നീ ആലോചിക്കൂ. മന്ത്രികളോടും യോഗ്യരായ പെരുന്മാരോടും സാമന്തരാജാക്കന്മാരോടും ആലോചിച്ചു, രാമന്റെ അഭിഷേകം നിശ്ചയിച്ചു എന്നോടു അവരെല്ലാകൂടി, എന്തു കൊണ്ടാണീ അഭിഷേകം മുടക്കിയത്, എന്നു ചോദിച്ചാൽ ഞാൻ എന്തുത്തരം പറയും. കൈകയിയെ സന്തോഷിപ്പിക്കാനും ഭരതനെ വാഴിക്കാനും വേണ്ടി രാമന്റെ അഭിഷേകം മുടക്കിയെന്നു പറയാനോ? രാമന്റെ അമ്മയോടു ഞാൻ എന്തു പറയും. കൈകയിയെ സന്തോഷിപ്പിക്കാൻ മൃതമകനെ കാട്ടിലാക്കിയെന്നു പറയാനോ? സീതയോടു ഞാൻ എന്തു

പായും? കാട്ടിൽ തുള്ളിക്കളയത്തക്ക തെറ്റാ എന്റെ ഭർത്താവ് എന്തുചെയ്യുമെന്നു ജാനകി ചോദിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ എന്തു പറയും?

കൈകയി—നിങ്ങൾ എന്തുപറഞ്ഞാലും കൊള്ളാം. വരം തന്നിട്ട് അതിന്നു വിപരീതം പ്രവർത്തിക്കരുതു. യോഗ്യന്മാരാരും പണ്ടങ്ങിനെ ചെയ്തിട്ടില്ല.

ദേശമൻ—ഇല്ലാത്ത യോഗ്യന്മാരാരും ഇങ്ങിനെ സ്ത്രീജിതരായി ചാപല്യം പ്രവർത്തിച്ചിട്ടില്ല. യോഗ്യന്മാരാരും ഒരു സ്ത്രീയെ സന്തോഷിപ്പിക്കാൻ മൂത്തമകനെ കാട്ടിപ്പോക്കിയിട്ടില്ല.

കൈകയി—രാജാവേ, വെറുതെ ഓരോന്നെ പറഞ്ഞു സമയം കളയേണ്ടുന്ന ആവശ്യമില്ല. എനിക്കു വാശാനം ചെയ്ത വരം തരണം തന്നെ. തന്നില്ലെങ്കിൽ നിങ്ങളുടെ മുമ്പിൽവെച്ചു ഞാൻ വിഷം തിന്നുമരിക്കും. സത്യം പരിചരിക്കുമെന്ന് വിചിത്രം ഒരു സ്ത്രീയെ കൊന്നു വെറുത്തു തലവായ്ക്കൽ കയറ്റിവെക്കേണ്ട.

ദേശമൻ—ഹാ. ദൈവമെ പൊന്നു ഇനി എന്തുചെയ്യും. രാമനെ പിരിഞ്ഞാൽ ഉടനെ ഞാൻ മരിക്കും. അതു കൊണ്ടു മാത്രം എന്റെ ജീവൻ ഉടനെ എന്നെ കൈവിട്ടില്ലെങ്കിൽ ഭർത്താവെ പിരിഞ്ഞു സീതയെയും പുത്രനെപിരിഞ്ഞു കൗസല്യയെയും കാണുന്ന മാത്രയിൽ ഞാൻ മരിക്കും. സ്വർഗ്ഗത്തിലുണ്ടാകുമൊ എനിക്കു സുഖം. ദേവന്മാർ രാമന്റെ കരുണയെപ്പറ്റി ചോദിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ എന്തു പറയും.

പുത്രപിപ്ലാതെ ക്ലേശിച്ചശേഷം ഉണ്ടായ മക്കളിൽ
മുത്തവനെ അനാചശ്രമായും അന്യായമായും വെറും
ഒരു സ്ത്രീയെ സന്തോഷിപ്പിക്കാൻവേണ്ടി കാട്ടിലയക്കേ
ണ്ടിപറഞ്ഞുവെന്നോ? അവർ രാമസ്വന്തരിൽ എന്നെ
പരിഹസിച്ചു ചിരിച്ചുകയറ്റിയല്ലോ? ഹാ, ദൈവമെ,
കാട്ടിൽ പോകാൻ ഞാൻ കല്പിച്ചാൽ രാമൻ മറഞ്ഞു
പറയുമോ? പറഞ്ഞെങ്കിൽ എത്ര നന്നായിരുന്നു!
പറയുമോ? ഒരിക്കലും അവൻ മറഞ്ഞുപറയുകയില്ല.
അതല്ലയോ കഷ്ടം. കൈകയി നീ ദയചെയ്യണം.
ഞാൻ ഒരു വൃദ്ധനല്ലയോ? ഞാൻ നിണക്ക് അധീ
നനല്ലയോ? ഒരു മഹാരാജാവല്ല ഞാൻ? ഞാൻ
നിന്റെ കാലുപിടിച്ച് അപേക്ഷിക്കുന്നത് നിണക്കു
സമ്മതിച്ചുകൂടെയോ? രാജ്യം മുഴുവൻ ഞാൻ നിണക്കു
തരാം. നീ അതു രാമന്നു ദാനംചെയ്തു കൃതാർത്ഥ
യാകുക.

കൈകയി—ദേശരഥമഹാരാജാവിന്റെ സത്യനിഷ്ഠയെപ്പറ്റി
ലോകം പരിഹസിക്കത്തക്ക നില വരുത്തരുതു.
ശൈബ്യരാജാവ് ഒരു പക്ഷിയോടു ചെയ്ത വാശാന
ത്തെ നിറവേറ്റാൻവേണ്ടി സ്വന്തം ശരീരത്തെയല്ലെ
അതിന്നു കൊടുത്തത്? സ്വന്തം കണ്ണു മുറന്നടുത്തു
കൊടുത്ത ആ ബ്രാഹ്മണനെ ഓർക്കുകയോ?

ദേശരഥൻ—നിന്നെ ഞാൻ എന്റെ ഭാര്യയാക്കി അഗ്നി
സാക്ഷിയായി കൈപിടിച്ചു ആ അവസരത്തെ
ഞാൻ ശപിക്കുന്നു. രാമനെ കാട്ടിലയച്ചു കണ്ടതു
കൊണ്ടു മാത്രമല്ല, ഞാൻ മരിച്ചു കണ്ടതുകൊണ്ടു

നീ ഉടനെ സന്തോഷിക്കും. രാമാഭിഷേകത്തിന്നു
ഒരുക്കിയ ഒരുക്കങ്ങളെക്കൊണ്ട് ഭരതഭിഷേകമല്ല,
എന്റെ ഉദ്ദേശ്യമായ ചെലവുണ്ടിവരും. നീയും നിന്റെ
മകനും എന്റെ ഉദ്ദേശ്യമായ ചെലവുണ്ടു. ഞാൻ പത്മ
ക്കുട്ടപ്പിൽ പെട്ടു. ഈശ്വരൻ സഹായം. ഇതാ
നേരം പുലസ്സുവരുന്നു. ഇത്ര ഭയങ്കരമായ ഒരു ദിനം
ലോകത്തിൽ ഒരിക്കലും ഒരു കാലത്തും പുലർന്നിട്ടില്ല.
എന്നും അയക്കുന്ന കിരണങ്ങളെത്തന്നെയാണോ
ഇന്നും സൂര്യൻ ഭൂമിയിലേക്കയക്കുന്നത്? എന്നും
പാടുന്ന സ്വരത്തിലാണോ ഇന്നും പക്ഷികൾ പാട
ുന്നത്? ഇതാ വന്ദികളുടെയും ഗായകന്മാരുടെയും
സ്വരം കേൾക്കുന്നു. കൈകയറി, നിന്റെ ഇഷ്ടം
സാധിക്കട്ടെ. നീ സന്തോഷിക്കട്ടെ. ലോകത്തിൽ
ജലാൽ സ്രീകളെ അവിശ്വാസത്തിലല്ലാതെ പുരുഷ
ന്മാർ സംസാരിക്കാൻകൂടി സംഗതിവരാതെയൊക്കട്ടെ.

(മുറിക്കുന്നു)

(കൂട്ടൽ)

അങ്കം 3. രംഗം 1.

[മാലിനിയെന്നും സൌദാമിനിയെന്നും രണ്ടു സ്ത്രീകൾ രണ്ടുഭാഗത്തുനിന്നായി പ്രവേശിക്കുന്നു.]

സൌദാമിനി—മാലിനിയായോ നീ എങ്ങട്ടാണ് ഇത്ര ബുദ്ധിപ്പെട്ടു പോകുന്നത്? കൊട്ടാരത്തിൽ എന്താണൊരു കോലാഹലം?

മാലിനി—നീ വിചരമാനും അറിയാത്തവളല്ലോലെയല്ലെ പറയുന്നത്!

സൌദാ—ശരിയാണ് നീ പറഞ്ഞത്. ഞാൻ യാതൊന്നും അറികയില്ല. ഇന്നാൾ നീ എന്നെ കണ്ടിരുന്നില്ലേ? അന്നു പോയിട്ടു ഞാൻ ഇന്നു മടങ്ങിവരികയാണ്. ഞാൻ വർത്തമാനം ആരോടും ചോദിച്ചില്ല. ചോദിക്കാതെത്തന്നെ എന്തൊരു ഒരു അസാധാരണ സംഭവം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്ന് എനിക്കു തോന്നി. ജനങ്ങളുടെ മുഖസ്വഭാവത്തിലും, അവർ കൂട്ടുകൂട്ടമായി ഓരൊദിക്കിൽനിന്നു സംസാരിക്കുന്ന സമ്പ്രദായത്തിലും, എന്തിനെന്നുപറയുന്നു, അത്യാത്മ്യയിലെ ആകാശമണ്ഡലത്തിൽത്തന്നെയും, ഒരു അസാധാരണസംഭവത്തിന്റെ സൂചനകൾ കാണുന്നുണ്ട്. ഞാൻ അഭിഷേക

വർത്തമാനം കേട്ടിട്ടാണ്, ബദ്ധപ്പെട്ടു വന്നത്. എന്നാൽ ഈ സൂചനകൾ ഏതെങ്കിലും സൂചനകളായി തോന്നാത്തതുകൊണ്ട്, ആരോടും ഒന്നും ചോദിക്കാൻ എനിക്ക് ധൈര്യമുണ്ടായില്ല. മഹാരാജാവിന് സുഖക്കേടൊന്നുമില്ലല്ലോ. അതും, നോക്കൂ കുറെ ജനങ്ങളും കൊട്ടാരത്തിലേക്കു ബദ്ധപ്പെട്ടു പോകുന്നത് നോക്കൂ. സ്വർഗ്ഗം പരിഭ്രമിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതിന്റെയൊക്കെ അർത്ഥമെന്ത്. അറിവാൻ എനിക്ക് ബദ്ധപ്പെടാൻ തീർക്കുന്നു.

മാലിനി—ഞാനെന്താണ് പറയേണ്ടത്! നമുക്കൊക്കെ അത്യാനന്ദം നേരിട്ടിരിക്കുന്നു.

സൗദാ—എന്താണത്, ദേവേന്ദ്ര! പറയൂ.

മാലിനി—ശ്രീരാമദേവന്റെ അഭിഷേകം മടക്കി, അദ്ദേഹത്തെ കാട്ടിൽ അയപ്പാൻ തീർച്ചയുണ്ടു്. ഭരതകുമാരന് അഭിഷേകം നിശ്ചയിച്ചു.

സൗദാ—അയ്യോ ദൈവമേ, ഇതെന്തു കഥ? ലോകം കിഴുങ്ങൽമറിയുന്നുവോ? ഇതു സംഭവിപ്പാൻ പറ്റാത്തതല്ലതാണോ? എനിക്കിതു വിശ്വസിക്കാൻ സാധിക്കുന്നില്ല. ഇതിനുള്ള സാഹചര്യം പെട്ടെന്നു് ഈ വിഷം സംഭവിപ്പാൻ ഗൗരവമുള്ള വല്ല സംഭവവും ഉണ്ടായിരിക്കണമല്ലോ.

മാലിനി—സംഭവം അസൂയയും സമാധാനവും തന്നെ.

സൗദാ—ആരുടെ അസൂയ? ആരുടെ സമാധാനം?

മാലിനി—കൈകയിരാജ്ഞിയുടെയല്ലാതെ മറ്റാരുടെ ?

സൗഭാ—മഹാപാപി! ശ്രീരാമദേവനെപ്പറ്റി മഹാ
രാജ്ഞി ഇന്നാൾ എന്തൊക്കെ സ്തുതിച്ചുപാഞ്ഞിരുന്നു !
രാമദേവനെപ്പറ്റി അവിടുത്തക്ക് എന്തൊരു സ്തോത്രം
മായിരുന്നു. പിന്നെ ഇത്രവേഗം ഈ കൊടുങ്കാറ്റ്
അഭിപ്പാൻ കാരണമെന്ത് ?

മാലിനി—തന്റെ പുത്രന് രാജ്യം കിട്ടണമെന്ന് ആർക്കാണ്
ആഗ്രഹമില്ലാതിരിക്കുക.

സൗഭാ—അതിന്നു രാമദേവനെ കാട്ടിലയക്കുന്നതെ
ന്തിന് ?

മാലിനി—രാമദേവനോടുള്ള വിദ്വേഷമാണെന്നല്ല ഭോഷെ
നന്ത്. കൗസല്യാദേവിയോടുള്ള അസൂയയാണ്.
അസൂയ എന്തൊക്കെ പെരുന്തിനു കാരണമാകും !
നീ കാണുന്നില്ല, ഈ ധർമ്മഭീമിയിൽതന്നെ അസൂയാ
ലക്ഷ്യമെങ്കൊണ്ടുള്ള ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ കാണുന്നില്ലേ ?
ഒരാൾ വല്ല വിധത്തിലും നന്നാകുന്നത് ഈ ദുഷ്ട
ന്മാർക്കു പൊരുകൊണ്ടാ ? ഒരാൾ സ്വന്തം അധ്വാനം
കൊണ്ടു കുറെ ദ്രവ്യം സമ്പാദിച്ചെങ്കിൽ, അവൻ കട്ടി
ട്ടൊ ചതിച്ചിട്ടൊ സമ്പാദിച്ചതാണെന്നു പറഞ്ഞു
ണ്ടാക്കും. ഒരുവൻ വിദാനായിത്തീർന്നാൽ അവന്റെ
കലത്തെ പഴിക്കും. കലമാഹാത്മ്യംകൊണ്ടു കീർത്തി
പ്പെട്ടവന്റെ തലയിൽ അപവാദം ചുമത്തും.

സൗഭാ—രാമദേവന് എന്തു കുറ്റം പറഞ്ഞാണ് അദ്ദേ
ഹത്തെ നാടുകടത്തുന്നത്.

മാലിനി—കണ്ണൂർ മുഹമ്മദ് ഏതു കാരണത്താലാണ് അതിനെ ജനങ്ങൾ തല്പരിക്കാലുന്നതും?

സൌദാ—ശരി, മനുഷ്യൻ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുവേണ്ടി പരമോന്നതം ചെയ്യുന്നു. എന്നാൽ ദേശഭവമഹാരാജാക്കളും ജാതിക്കാരും കൈകയറിരാജിക്കും ഇതെങ്ങിനെ സാധിച്ചുവെന്നാണ് എനിക്കു മനസ്സിലാകാത്തത്.

മാലിനി—മഹാരാജാവ് മുൻകൂട്ടിത്തന്ന എന്തൊരു ഒരു സത്യം ചെയ്യുവോയിരുന്നുവോ. അതിന്റെ വിചാരം മുഴുവൻ ഞാൻ അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞില്ല.

സൌദാ—ആകപ്പാടെ സാധു മഹാരാജാവ്, അനേക കളത്രപത്തിന്റെ ഒഴിച്ചുകൂടാത്ത ഫലം അനുഭവിക്കുകയാണെന്നാണ് തോന്നുന്നത്. പ്രകൃതിയുടെ ശിക്ഷയിൽനിന്ന് ഒഴിവാൻ മഹാരാജാക്കന്മാർക്കും സാധിക്കുകയില്ല.

വിലത്തിന്നകത്തും പുറത്തും വേദിക്കും

മഹാസപ്തമാർജ്ജുനകന്മാർക്കുമേലും

അകപ്പെട്ടൊരാളെ പ്രവീരനെന്നു ലും

ഭയപ്പെട്ടിട്ടു ഭയം രണ്ടു മർദ്ദനം.

പറിക്കട്ടെ—പുരുഷന്മാർ പറിക്കട്ടെ. ഇതിന്റെ മുഴുവൻ വിവരം അറിവാൻ എന്താണ് വിദ്യ?

മാലിനി—ഞാൻ അതിനുവേണ്ടി പോകയാണ്. രാമദേവനെ മഹാരാജാവ് അടിയന്തരമായി ക്ഷണിച്ചു.

വരുത്തിയിരുന്നുവെന്നും; അനുഷ്ഠാനത്തിൽ വെച്ചു എന്തൊ രഹസ്യമായി ചില സംഭാഷണങ്ങൾ നടന്നിരുന്നുവെന്നും, രാമൻദേവൻ കണ്ഠിതനായി മടങ്ങിപ്പോയെന്നും കേട്ടു. സംഭാഷണം നടന്ന അവസരത്തിൽ സുമന്ത്രൻ ഉണ്ടായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു നമ്മൾ സുമന്ത്രന്റെ അടുക്കൽ പോയാൽ എല്ലാ വിവരവും അറിയാൻ നമ്മൾക്കു കഴിയും.

സൗദാ—അതാണ് നല്ലത്. എന്നാൽ നമ്മൾ പോക.

രംഗം 2.

(കൗസല്യാദേവി പ്രവേശിക്കുന്നു)

കൗസല്യ—ആരാണ് ആ വരുന്നത്? എന്റെ മകനെപ്പോലെ ഇരിക്കുന്നുവല്ലോ? ഹേ, ആയിരിക്കയില്ല. ഇങ്ങിനെ സ്വകാര്യം വരാൻ സംഗതിയില്ലല്ലോ. അതെ, രാമൻ തന്നെ. എന്താണ് ഇങ്ങിനെ തലതാഴ്ത്തി വിചാരമഗ്നനായി നടന്നുവരുന്നത്?

(ശ്രീരാമൻ പ്രവേശിക്കുന്നു. കൗസല്യ അടുത്തുചെന്നു പിടിച്ചാലിംഗം ചെയ്തിട്ട്)

മകനെ, നീ എന്താണ് ഈ വിധം സ്വകാര്യം നടന്നുവരുന്നത്? നിന്റെ മുഖം വാടിയിരിക്കുന്നു

വല്ലോ. നീ എന്താണ് പരിഭ്രമിക്കുന്നത്. എന്റെ മകനു വിശക്കുന്നുവോ- വത്ര- ഇരിക്കൂ. ഭക്ഷിപ്പാൻ വല്ലതും കൊണ്ടുവരുട്ടയോ?

രാമൻ—അമ്മ, എനിക്ക് ഇപ്പോൾ ഭക്ഷിപ്പാൻ സമയമില്ല. വിശക്കുന്നതുമില്ല. അമ്മക്കു വളരെ വ്യസനമുണ്ടാകത്തക്ക ഒരു കാര്യം പറയാനാണ് ഞാൻ വന്നത്.

കൌസല്യ—എന്താണത്? മഹാരാജാവിനു വല്ലതും സംഭവിച്ചുവോ? സീതയ്ക്കോ ലക്ഷ്മണനോ വല്ല സുഖക്കേടുമായോ? ഭരതശത്രുഘ്നന്മാർക്കു വഴിക്കൽ വല്ല ആപത്തും നേരിട്ടുവോ?

രാമൻ—അമ്മ, അവർക്കും യാതൊരു സുഖക്കേടും ഇല്ല. ഞാൻ പറയാൻ പോകുന്ന സംഗതി കേട്ടുകഴിഞ്ഞാൽ അമ്മ അശേഷം വ്യസനിക്കയില്ലെന്നു പറയണം. വ്യസനിക്കാൻ കാരണമില്ല. ഞാൻ അച്ഛന്റെ ഇഷ്ടത്തെ അനുവർത്തിപ്പാനാണ് പോകുന്നത്. പിതാക്കളുടെ ഹിതത്തെ അനുവർത്തിക്കുകയല്ലയോ മക്കളുടെ കൃത്യം? അച്ഛൻ എന്നോടു വല്ലതും കല്പിച്ചാൽ ഞാൻ അത് ഉടനെ ചെയ്യേണ്ടതല്ലയോ?

കൌസല്യ—നിശ്ചയമായും ചെയ്യണം. അതിൽപരം പുത്രകൃത്യമില്ല. പക്ഷെ എനിക്കു വ്യസനകരമായ സംഗതിയാണെന്നുള്ള നിന്റെ വാക്കുകേൾക്കുകയും നിന്റെ ഈ പരിഭ്രമം കാണുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ

എന്റെ ഹൃദയം പിളരുന്നു. കാൽമെത്താണെന്നു
വേഗം പറയുക.

രാമൻ—അമ്മ, ഞാൻ കാട്ടിലേക്കു പോകുന്നു.

കൌസല്യ—കാട്ടിലേക്കൊ? എന്തിന്? ഇന്നു നിന്റെ
അഭിഷേകമല്ലയൊ?

രാമൻ—അതെ, അഭിഷേകംതന്നെ. പക്ഷെ കാട്ടഭരിപ്പാ
നാണ് അച്ഛൻ എന്നു എല്ലിച്ഛിക്കുന്നത്.

കൌസല്യ—മകനെ, നീ എന്താണ് പറയുന്നതെന്നു
എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നില്ലല്ലോ.

രാമൻ—ഞാൻ പറയാം. അച്ഛൻ കൈകയിമാതാവിന്നു
പണ്ടു രണ്ടു വരം കൊടുത്തിരുന്നുപോൽ.

കൌസല്യ—ശരി, അതിനെപ്പറ്റി മഹാരാജാവ് എന്നോടു
പാഞ്ഞിരുന്നു. എന്നു മാത്രമല്ല, അത് അക്കാലത്ത്
രാജ്യത്താക്കു പ്രസിദ്ധമായ ഒരു സംഗതിയായി
രുന്നു.

രാമൻ—ആ വരം ഇപ്പോൾ കൊടുക്കേണമെന്ന് കൈകയി
മാതാവ് ആവശ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അച്ഛൻ അതു സമ്മ
തിക്കേണ്ടിയും വന്നിരിക്കുന്നു. അവയിൽ ഒന്നു ഞാൻ
പതിനാലുകൊല്ലം കാട്ടിൽ സഞ്ചരിച്ചു കാലം കഴി
ക്കേണമെന്നും മറ്റൊരു ഭരതൻ യുവരാജപട്ടം വഹി
ക്കേണമെന്നും ആകുന്നു.

കൌസല്യ—അതൊ, മകനെ, കൈകയി ചതിച്ചോ?

(കണ്ണുപൊത്തിക്കറയുന്നു)

രാമൻ—അമ്മ, നിങ്ങൾ വ്യസനിക്കരുത്. എനിക്കു കാട്ടിൽ പോകുന്നതിന് അശേഷം മടിയോ വ്യസനമോ ഇല്ല. നിങ്ങൾക്ക് അതുനിമിത്തം സങ്കടമുണ്ടാകുന്നതാണ് എനിക്കു സഹിച്ചുകൂടാത്തത്. അമ്മ, കാശ്മീരപോയിച്ചപ്പോൾ നടുവഴുന്നതിനക്കുറവ് പ്രയാസംകുറഞ്ഞ പ്രവൃത്തിയാണ് കാട്ടുവഴുന്നത്. കൈകയിമാതാവ് എന്റെ ഇഷ്ടമനുസരിച്ചാണ് പ്രവർത്തിച്ചത്. അമ്മ വ്യസനിക്കരുത്. കൈകയിമാതാവോ, ഇതുനിമിത്തം മറെറു വല്ലവരോടുമോ, അമ്മയുടെ മനസ്സിൽ യാതൊരു കോപവും ജനിക്കരുത്. ഞാൻ അച്ഛന്റെ ഹിതത്തെ അനുവർത്തിക്കുകയാണെന്ന് അമ്മ ഓർമ്മിക്കുമല്ലോ.

കൌസല്യ—മഹാരാജാവ് നിന്റെ മുഖത്തുനോക്കി കാട്ടിൽ പോവാൻ പറഞ്ഞുവോ?

രാമൻ—അച്ഛൻ നേരിട്ട് എന്നോടൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. അച്ഛൻ അധാരമായ ദുഃഖത്തിൽ കിടന്നു വലഞ്ഞിരിക്കുകയാണ്. കൈകയിമാതാവാണ് അച്ഛന്റെ കല്പനയെ എന്നോടു പറഞ്ഞത്.

കൌസല്യ—ഞാൻ ഇതൊരു കാലത്തും അനുവദിക്കയില്ല. കൈകയിയുടെ ആവിഷ്ഠമുള്ള ദുഷ്ടവിചാരത്തിന് അനുകൂലമായി എന്റെ മകനെ കാട്ടിലയക്കുവാൻ രാജാവിന് അധികാരമില്ല.

രാമൻ—അമ്മ, അച്ഛന്റെ അധികാരത്തെപ്പറ്റി ചോദ്യം ചെയ്യാൻ നമ്മൾ ആരാണ്? അച്ഛൻ എത്ര

കുലിച്ചാലും അതു ഉടനെ അനുസരിക്കേണ്ടതല്ലയോ മക്കളുടെ കൃത്യം?

കൌസല്യ—അച്ഛന്റെ കല്പന മാത്രമല്ല, അമ്മയുടെ കല്പനയും മക്കൾ അനുസരിച്ചു നടക്കേണ്ടത് ആവശ്യമാണ്. കാട്ടിൽ പോകേണമെന്ന് അച്ഛൻ നിർദ്ദേശം കല്പിക്കയാണെങ്കിൽ പോകരുതെന്നു ഞാനും കല്പിക്കും. മകന്റെമേൽ അച്ഛനെപ്പോലെതന്നെ അമ്മക്കും അധികാരമുണ്ട്. നീ പിന്നെ ആലോചിപ്പുന്നള്ളത് ആരുടെ കല്പനയാണ് ന്യായമെന്നാണ്.

രാമൻ—അതാ വസിഷ്ഠമഹാജി വരുന്നു.

(വസിഷ്ഠൻ പ്രവേശിക്കുന്നു. രണ്ടുപേരും വന്ദിച്ചു ഇരുത്തുന്നു)

കൌസല്യ—മഹാജി, ഞാൻ ഈ പരമസങ്കടത്തിൽ അകപ്പെട്ട ഈ അവസരത്തിൽ അവിടുന്ന് ഏഴുനെങ്കലിയതു മഹാ ഭാഗ്യമായി. മഹാരാജാവ് എന്റെ മകനെ കാട്ടിലയക്കുവാൻ തീർച്ചയാക്കിയത് ഇവിടുന്നു കേട്ടില്ലേ? ഇതിന്ന് ഇപ്പോൾ ഞാനും എന്തൊരു പിഴയാണ് ചെയ്യുന്നത്.

വസിഷ്ഠൻ—ഞാൻ എല്ലാം അറിയുന്നു. നിങ്ങൾ വളരെ വ്യസനിച്ചിരിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചിട്ട് ആശ്വസിപ്പിക്കാനാണ് ഞാൻ വന്നത്. ഇങ്ങിനെയുള്ള ആവശ്യകൾ ഇന്നു ആൾക്കേ ഇന്നു സമയത്തേ വന്നുകൂട്ടുവെന്നില്ല.

കൌസല്യ—ഇവൻ കാട്ടിൽ പോകേണമെന്ന് ഇവന്റെ അച്ഛൻ കല്പിക്കയാണെങ്കിൽ പോകരുതെന്നു ഞാനും കല്പിക്കും. ഇവിടുന്നു എല്ലാം അറിയുന്ന ആളാണല്ലോ.

വസിഷ്ഠൻ—എന്നാൽ കാര്യത്തിന്റെ യഥാർത്ഥസ്ഥിതി ആലോചിച്ചുനോക്കുക. കൈകയ്യി ആദ്യം മഹാരാജാവിനെക്കൊണ്ട് ഒരു സത്യം ചെയ്യിച്ചു. തനിക്കു കൊടുക്കാമെന്നു പാഞ്ഞിരുന്ന വരങ്ങൾ രണ്ടും ഈ അപസരത്തിൽ കൊടുക്കുതിരിക്കയില്ലെന്നു മഹാരാജാവ് കാര്യമറിയുന്നതിന്നു മുമ്പിൽ സത്യവും ചെയ്തു. മഹാരാജാവിന്റെ സത്യത്തെ പരിപാലിക്കാതെ നിവൃത്തിയുണ്ടോ?

കൌസല്യ—മഹാദേവ, എനിക്ക് ഈ വക വിഷയത്തിൽ പരിചയമൊന്നും ഇല്ല. കാര്യമറിയാതെ ഒരാൾ സത്യം ചെയ്യുന്നതു ന്യായമാണോ?

വസിഷ്ഠൻ—അതു ചോദിച്ചിട്ട് ഇനി കാര്യമില്ല. ന്യായമായാലും അന്യായമായാലും, ചെയ്യേണ്ടതു ചെയ്തു. മഹാരാജാക്കന്മാർ സേചരണസൃതം ചെയ്യുന്ന കാര്യങ്ങളുടെ ന്യായാന്യായങ്ങളെപ്പറ്റി പിന്നീടു പറഞ്ഞിട്ടു ഫലമില്ല. രാജാവു തങ്ങളോട് അനേകി കാതെ അന്തർവൃത്തിയിൽവെച്ചു തീർച്ചപ്പെടുത്തുന്ന കാര്യങ്ങൾക്കു മന്ത്രിമാരും ആചാര്യന്മാരും ഉത്തരവാദികളല്ല. സർവ്വ സംഗതികളിലും, ന്യായസ്ഥാനം സത്യവാനും പ്രജകളോട് അത്യന്തം കാരുണ്യമുള്ള

ആളും ഭരണാധിപനും, ആണെന്നു തെളിയിച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു മഹാരാജാവും, സംഗ്രാമശക്തി ഒരു അബദ്ധം തന്നെ ചെയ്യുപോയാലും, അതു മന്ത്രിമാരും പ്രജകളും ഗൗരവമായി വിചാരിച്ചെന്നു വരുന്നതല്ല.

കൌസല്യ—മന്ത്രിമാരും പ്രജകളും ഗൗരവമായി വിചാരിച്ച ഇതിൽ വല്ലതും പ്രവർത്തിക്കണമെന്നു ഞാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നില്ല. ഞാനത് ആലോചിക്കുന്നില്ല. ഇത് എന്റെ കാര്യമാണ്. പ്രജകളുടെ കാര്യമല്ല. ഞാൻ പൊതു മഹാ കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു തടയുവാൻ എനിക്ക് അധികാരമുണ്ടോ എന്നാണ് അറിയേണ്ടത്. അതുകൊണ്ടു, കാര്യമായിരുന്നതിന്നു മുമ്പിൽ ഒരാൾ തന്റെ പ്രണയിനിയോടു അനുപൂരത്തിൽ വെച്ചു ചെയ്യുന്ന സത്യത്തിന്നു വിലയുണ്ടോ എന്നു പറഞ്ഞുതരണം.

വസിഷ്ഠൻ—സത്യത്തിന്നു എപ്പോഴും എത്രനിലയിലും വിലയുണ്ട്. വാശാനം ഒരിക്കലും ലംഘിച്ചുകൂടാ. അറിയാതെ ചെയ്യുപോയ വാശാനമാണെന്നു പിന്നെ പറഞ്ഞാൽ മതിയാകുന്നതല്ല. വാക്കുകൾ ലംഘിച്ചു പ്രവർത്തിക്കുന്നവർ മനുഷ്യരല്ല. അങ്ങിനെ ഒരു കാര്യം ഈ യുഗത്തിൽ നടപ്പാൻ പാടില്ലാത്തതാകുന്നു. കലിയുഗത്തിലല്ലാതെ വാശാനലംഘനം ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. ആ യുഗത്തിൽ ആരും ആരുടെ വാക്കും വിശ്വസിക്കുകയില്ല. മനുഷ്യൻ ഒരു നിമിഷത്തിൽ പറഞ്ഞതു മറ്റോ നിമിഷത്തിൽ തൊറിപ്പറയും.

ആ കാലത്തു വാഗ്ദാനം ഉണ്ടാകയില്ല. എല്ലാം “രേഖാദാന”മായിരിക്കും. എഴുതി രേഖപ്പെടുത്തി സാക്ഷിപ്പെടുത്തിയല്ലാതെ മറ്റേതെങ്കിലും വാക്കു മറ്റൊരാൾ വിശ്വസിക്കുകയില്ല. കലികാലത്തു വാഴുന്ന രാജാക്കന്മാർ ആ വിധം രേഖകളെ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തുവാൻ പ്രത്യേകം രാജഭരണരൂപം എടുത്തുണ്ടാക്കിയിരുന്നു. ഈ യുഗത്തിൽ വാക്കിന്നാണ് വില. എന്നാൽ ഇന്നും അന്നും സത്യംതന്നെ ലോകത്തെ ഭരിക്കും. കലിയുഗത്തിൽപ്പോലും അസത്യവാദികൾ തൽക്കാലം ജീവിക്കുമെങ്കിലും ഒടുവിൽ അവർ അതിന്റെ ഒഴിച്ചുകൂടാത്ത സങ്കടഫലം അനുഭവിക്കും. ശൗര്യമഹാരാജാവ് വല്ലവിധത്തിലും സത്യം ചെയ്തുപോയി. അതു പരിപാലിക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ല.

രാമൻ—അതിന്നു എന്റെ സഹായം വേണം. എനിക്ക് എന്റെ അമ്മയുടെ സഹായം വേണം. രാമൻ രാജ്യം കൊതിച്ചിട്ട്, അച്ഛനെ അസത്യവാദിയാക്കിയെന്നു ലോകം മേലാൽ പറവാൻ സംഗതിവരുത്തരുതെന്നു.

(ലക്ഷ്മണൻ പ്രവേശിക്കുന്നു)

ലക്ഷ്മണൻ—മാതാവേ, ജ്യേഷ്ഠനെവിടെ?

കൗസല്യ—മകനേ, നിന്റെ ജ്യേഷ്ഠനിതാ, വനത്തിൽ പോകാൻ സന്നദ്ധനായിരിക്കുന്നു. എന്നെയും നിന്നെയും വെടിഞ്ഞു എന്റെ മകൻ കാട്ടിൽ പോകുന്നു.

ലക്ഷ്മണൻ—ഒരിക്കലും പാടില്ല. ഈ വിധം അന്യായമായ കല്പനയെ വഴങ്ങി വീടും നാടും ഉപേക്ഷിച്ചു കാട്ടിൽ പോകുന്നതു ഭീരുത്വമാണ്. ജ്യേഷ്ഠ, ഞാനിത് ഒരിക്കലും അനുവദിക്കുകയില്ല.

വസിഷ്ഠൻ—അങ്ങിനെ പറയരുത്. പുത്രന്മാർ അച്ഛന്റെ കല്പനയെ എതുവിധത്തിലും അനുസരിക്കേണ്ടതല്ലയോ?

ലക്ഷ്മണൻ—മഹേഷ്, ഈ അവസരത്തിൽ ഞാൻ വല്ലതും പറയുന്നതു ധിക്കാരമായി വിചാരിക്കരുത്. എന്നോടു അതുനിമിത്തം മുഷിയുകയും അരുതു. അന്യായമായ ഈ കല്പന കേട്ടതിനാൽ എന്റെ മനസ്സിൽ ഉണ്ടായിരിക്കുന്ന ക്ഷോഭംനിമിത്തം എന്റെ വാക്കുകൾ പക്ഷെ, ധിക്കാരമുള്ളവയായി തോന്നിയേക്കാം. ഞാൻ കരുതിക്കൂട്ടി യാതൊരു അനാദരവും മനസ്സിൽ വിചാരിക്കുന്നില്ല.

രാമൻ—ലക്ഷ്മണാ, ആചാര്യരോടു സംസാരിക്കുന്നത് സൂക്ഷിച്ചിടുവേണം.

വസിഷ്ഠൻ—ലക്ഷ്മണൻ പറയട്ടെ. മനസ്സിലെ വ്യസനം, പറയേണ്ടതു തുറന്നു പറഞ്ഞാൽ തന്നെ, കുറെ ശമിക്കും. ലക്ഷ്മണാ, ഞാൻ നിന്റെ ചാക്കിൽ യാതൊരു അനാദരവും ഉള്ളതായി വ്യാഖ്യാനിക്കുകയില്ല. വാക്കുകളുടെ ഗുണഗുണങ്ങളെയും ഫലഫലങ്ങളെയും ഗണിക്കുന്നതിൽ സന്ദർഭത്തെക്കൂടി ആലോചിക്കേണ്ടതുണ്ടല്ലോ.

ലക്ഷ്യം—ഞാൻ പറയാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നത് മറ്റൊന്നാണ്.

മല്ല. അച്ഛന്റെയെന്നല്ല, എത്ര ഗുരുക്കന്മാരുടെയും എത്ര കല്പനയും അനുസരിപ്പാൻ നമ്മൾ ശ്രദ്ധയുള്ളവരായിരിക്കേണ്ടതാണെങ്കിലും, നമ്മൾ അങ്ങിനെ ശ്രദ്ധയുള്ളവരാണെന്നു ഗുരുക്കന്മാരും ധരിച്ചിരിക്കേണ്ടതാണ്. കാളകൾ ഭാരം ചേരാൻ ഉള്ളവയാണെന്നു വിചാരിച്ചു, അവയുടെ നടുവെല്ലു ഒടിയുന്നതുവരെ ഉള്ള ഭാരം പുറത്ത് ഏറ്റിറുപ്പാൻ വല്ലവരും വിചാരിക്കുമോ? മനുഷ്യരെ സംബന്ധിച്ചു, അതിലും ഗൗരവമായി വിചാരിക്കേണ്ടുന്ന സംഗതികളുണ്ട്. മനുഷ്യൻ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ ഇഷ്ടിക്കുന്നു. മനുഷ്യനു സ്വാതന്ത്ര്യബുദ്ധി പ്രായത്തിനനുസരിച്ചു അഭിപ്രായപ്രാപിക്കുന്നതിനെ തടയുവാൻ ഗുരുക്കന്മാരുടെ പ്രവൃത്തികൾ ഇടയാകരുതല്ലോ. എന്നു മാത്രമല്ല, അച്ഛനായാലും ഗുരുവായാലും, എത്രവരെ അവരുടെ കല്പനകൾ സ്വീകാർത്ഥമായിരിക്കുമെന്നു നമ്മൾ ആലോചിക്കേണ്ടതോ? ചിത്തഭ്രമമുള്ള ഒരു പിതാവ്, കല്പിക്കുന്ന കല്പനകൾ പുത്രന്മാർ അനുസരിക്കുമോ, അനുസരിക്കേണ്ടതോ? ഞങ്ങളുടെ അച്ഛൻ ഒരു സ്ത്രീയിൽ വലഞ്ഞ നിലയിൽ കല്പിക്കുന്ന കല്പനകൾ ഒരു ഭ്രാന്തന്റെ കല്പനപോലെ കരുതേണ്ടതാണ്. അതുകൊണ്ട് അച്ഛനെയും കൈകയറിമാതാവിനെയും ഭരതനെയും ഞാൻ ഈ നിമിഷം പിടിച്ചുകെട്ടി ജ്യേഷ്ഠന്റെ അഭിപ്രായം നിവ്വഹിക്കും. ജ്യേഷ്ഠ വരീൻ, മാതാവേ, വ്യസനിക്കരുത്.

രാമൻ—ലക്ഷ്മണാ, നീ ഇങ്ങിനെ കോപിക്കരുത്. എല്ലാ കാഴ്ചകളും സാധാരണത്തിൽ ആലോചിക്കണം. കോപിക്കുമ്പോൾ ന്യായം തോന്നുകയില്ല. അതു കൊണ്ട് നീ കോപം അടക്കി കാഴ്ചത്തിന്റെ സ്വഭാവം നല്ലവണ്ണം ആലോചിക്കുക.

ലക്ഷ്മണൻ—ഞാൻ കാഴ്ചത്തിന്റെ സ്വഭാവം നല്ലവണ്ണം ആലോചിച്ചിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടാണ് എനിക്ക് കോപം ഉണ്ടായത്. ഇതാക്കെ മുൻകൂട്ടി കരുതി കൂട്ടി ചെയ്ത പ്രവൃത്തിയാണ്. ആ കൂനി ജ്യേഷ്ഠനോടു പറഞ്ഞത് ഓർമ്മയില്ലല്ലോ?

കൌസല്യ—എന്തു കൂനി? മന്മഥരത്നം? ഹ! എനിക്ക് ഓരോ കാഴ്ചയും ഓർമ്മവന്നു. ആ മന്മഥ രാമന്റെ അഭിഷേകം മുടക്കുമെന്നു ശപഥം ചെയ്തിരുന്നുവെന്ന് എന്റെ പോറ്റുമക്കൾ എന്നോടു വന്നു പറഞ്ഞിരുന്നു.

രാമൻ—എന്നോടു അവർ അങ്ങിനെയല്ല പറഞ്ഞിരുന്നത്. ഈ അഭിഷേകം മുടക്കുവാൻ കൈകയീമാതാവു ശ്രമിക്കുന്നുണ്ടെന്നാണ് അവർ എന്നോടു പറഞ്ഞത്.

കൌസല്യ—എനിക്കീ മഹാമായയൊന്നും മനസ്സിലാകുന്നില്ല.

ലക്ഷ്മണൻ—ഞാൻ പറഞ്ഞില്ല, ആ കൂനിയെ ഞാൻ വിശ്വസിക്കുകയില്ലെന്ന്. അവർ മഹാ ദുഷ്ടരാണ്.

വസിഷ്ഠൻ—എന്തിന്നു മനമരയെ കുററു പറയുന്നു,

എന്തിന്നു കൈകയിയെ കുററു പറയുന്നു, എന്തിന്നു മഹാരാജാവെ കുററു പറയുന്നു, മനുഷ്യന്നു വരാനിരിക്കുന്നതു വരാതെ നിവൃത്തിയില്ല. മനുഷ്യൻ കഴിഞ്ഞ ജന്മത്തിൽ ചെയ്തിരുന്ന കർമ്മത്തിന്റെ ഫലം അനുഭവിക്കേണ്ടി വരും. അതിന്നു മററുള്ളവരെ കുററു പറയരുത്. അവർ അതിന്നു തൽക്കാലം കാരണമായി തീരുന്നതേള്ളൂ. രാമൻ കാട്ടിൽ പോയിട്ടു ലോകത്തിന്ന് ഉപകാരമുള്ള വല്ല കാര്യവും ചെയ്യേണമെന്നു ദൈവം കരുതീട്ടുണ്ടായിരിക്കാം. അതുകൊണ്ടായിരിക്കാം ഈവിധമൊക്കെ വന്നുകൂടിയതെന്നും വിചാരിച്ചുകൂടയൊ? അതുകൊണ്ട് ആരെയും കുററപ്പെടുത്തരുത്. നമ്മൾ ഈ കാഴ്ചയിൽ ഇത്രയെ വിചാരിക്കേണ്ടതുള്ളൂ. മഹാരാജാവ് കൈകയിയെ സൂക്ഷ്മമായി വിശ്ലേഷിച്ചിരുന്നതിനാൽ ആ വിധം സത്യം ചെയ്യുപോയി. അതിനെ പരിപാലിക്കാൻ രാമൻ ബാല്യസ്ഥനായിരിക്കണം. അതിന്നു ലക്ഷ്മണൻ മുടക്കം പായരുത്. കൗസല്യാദേവി വ്യസനിക്കരുത്. ഈ വംശത്തിന്റെ ആചാര്യന്റെ നിലയിൽ, അതിന്റെ ഭാവിശ്രേയസ്സിനെ കാംക്ഷിച്ചു, ഞാൻ തരുന്ന ഈ ഉപദേശത്തെ അനുസരിക്കവിൻ. എല്ലാം ഇങ്ങനെയും സുഖമായും വന്നു കലാശിക്കും.

കൗസല്യ—മഹാത്മാവും ഞങ്ങൾക്ക് ഈ അവസരത്തിൽ

ഏക ശരണവും ആയ അങ്ങുന്നു പറയുന്നതിനെ അനുസരിക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ല. ലക്ഷ്മണാ ഇത്

നമ്മളുടെ വിധിയാണ്. ഹാ ദൈവമേ ഞാൻ ആ ചെറിയ പെണ്ണിന്റെ മുചാത്തയിലെ നോക്കും. ഭർത്താവ് ഒരു മഹാരാജാവായി സവ്യ ഐശ്വര്യങ്ങളും അനുഭവിക്കുന്നതിനെ കണ്ടു സുഖപ്പെടേണ്ടുന്ന സീത, ആ ഭർത്താവ് ഒരു കാട്ടിൽ സഞ്ചരിച്ച് ഉടലുന്നതിനെ കേൾക്കുന്ന കണ്ണന്ദീർ വാത്തു കാലം കഴിക്കുന്നതും കണ്ടു എങ്ങിനെ ഞാൻ ജീവനെ ധരിച്ചിരിക്കും.

(സുമിത്ര പ്രവേശിക്കുന്നു)

സുമിത്ര—അയ്യോ! ഈശ്വരാ! ഞാൻ ഈ കേട്ടതു നേരെ ഞാനല്ലെല്ല, തോന്നുന്നു.

കൌസല്യ—സുമിത്ര, നീ കേട്ടതു നേരത്തെയും കേൾക്കുകയേണ്ടി മഹാരാജാവ് എന്റെ മകനെ കാട്ടിയെടുക്കുകയും. ഞാനിതാ അവളെക്കണ്ടി പറ്റിയായിരിക്കുന്നു. കാട്ടിൽ പോകാൻ ഞാൻ എന്റെ മകന് അനുവാദം കൊടുത്തിരിക്കുന്നു.

സുമിത്ര—എന്നാൽ നമ്മളെന്തിന് ഇവിടെ നില്ക്കുന്നു, നമ്മൾക്കൊക്കെ രാമന്റെ ഒന്നിച്ചു കാട്ടിൽ പോയി കൂടുകയാ.

കൌസല്യ—അയ്യോ എനിക്കു, ആദ്യം പറവാൻ തോന്നിയില്ലല്ലോ.

വസിഷ്ഠൻ—അതു പാടില്ല. നിങ്ങളുടെ ഭർത്താവ് ജീവനോടുകൂടി രാജാവായി ഇരിക്കുന്ന കാലത്തേറ്റം നിങ്ങൾക്കു വനവാസം പാടില്ല.

ലക്ഷ്മണൻ—ഈ വിധികളും ന്യായങ്ങളുംകൊണ്ടു മനുഷ്യരെക്കൊക്കെ കെട്ടിപ്പിട്ടു പട്ടാളങ്ങളെപ്പോലെ ആയിരിക്കണം.

സുമിത്ര—മതവിധി,— എന്നാൽ ഇതിനൊക്കെ ഉള്ളിൽ ഒളിഞ്ഞുകിടക്കുന്ന കാരണമെന്തായിരിക്കും ?

കൌസല്യ—കാരണം ഭരതൻ രാജാവായിരിക്കണമെന്നായിരിക്കാം.

സുമിത്ര—ഭരതൻ രാജാവായി വാണുകൊള്ളട്ടെ. രാമൻ വനത്തിൽ പോകുന്നതെന്തിന്. ആരെങ്കിലും പോയേ കടിയുമെങ്കിൽ എനിക്കു രണ്ടുണ്ടല്ലോ മക്കൾ, അവരിൽ ഒരാളെ രാജാവുചെയ്യാനുള്ളൂ.

ലക്ഷ്മണൻ—അമ്മേ, നിങ്ങളെപ്പോലുള്ള ഒരു മാതാവിന്റെ വശത്തിൽ ജന്മിപ്പനുള്ള ഒരു ഭാഗ്യത്തെ ഞാൻ ഞ്ഞാലിരിക്കുന്നു. ആ വിധം ഒരു ചാരിതാത്ഥ്യം ഭരതനും ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ? — ആട്ടെ, അമ്മയോട് എനിക്കൊരു അപേക്ഷയുണ്ട്. ജ്യേഷ്ഠന്റെ ഒന്നിച്ചു, അദ്ദേഹം സഹായമായി കാട്ടിൽ പോകാൻ എന്നെ അനുവദിക്കണം.

സുമിത്ര—അപേക്ഷയൊ മകനെ, ഞാൻ നിന്നോട് അത് കല്പിക്കാൻ ഭാവിക്കുകയായിരുന്നു. നിണക്കത് തോന്നിയതു നന്നായി. നിന്റെ ജ്യേഷ്ഠന്റെ കൂടെ വീയും പോകണം.

രാമൻ—ലക്ഷ്മണാ, വേണം, ഹി എറൻ്റെ അമ്മക്കു സഹായമായി ഇവിടെ ഇരുന്നുകൊള്ളൂ.

ലക്ഷ്മണൻ—ജ്യേഷ്ഠാ, വേണം— ജ്യേഷ്ഠനില്ലാത്ത അയ്യോദ്ധ്യയിൽ ഞാൻ ഇരിക്കയില്ല. നിങ്ങൾ എന്നെ മുടക്കരുത്. ഞാൻ ഒന്നിച്ചു വരാതിരിക്കയില്ല.

വസിഷ്ഠൻ—ലക്ഷ്മണൻ കൂടെ വന്നുകൊള്ളട്ടെ. വനത്തിൽ നിന്നുക്കൊരു തുണയിരിക്കട്ടെ. ഇനിയും നമ്മൾ സംസാരിച്ചു കാലം കഴിക്കരുതു. വേണ്ടുന്ന ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്യുക.

(എല്ലാവരും പോയി)

അങ്കം 4. രംഗം 1

(ഒരു മൈതാനിയിൽ കുറെ പട്ടാളക്കാരും, പടനായകന്മാരും ആടുകൂട്ടവും പ്രവേശിക്കുന്നു. ആട്ടുവിളിയും കോലാഹലവും)

ഒരു പടനായകൻ—എല്ലാവരും ഇരിക്കവിൻ. ആരും സംസാരിക്കരുതു. നമ്മുടെ നായകനായ പ്രഭാകരൻ പറയുന്നതിനെ എല്ലാവരും ശ്രദ്ധിച്ചു കേൾക്കുക.

പ്രഭാകരൻ—ഈ സാമ്രാജ്യത്തിൽ പണ്ടൊരിക്കലും ഉണ്ടാകാതിരുന്ന അന്യായവും അനന്തമുമാണ് ഇപ്പോൾ നേരിട്ടിരിക്കുന്നതെന്നു നിങ്ങളൊക്കെ അറിയുന്നതാണല്ലോ. ഈ അവസരത്തിൽ രാജഭടന്മാരായ നമ്മൾ പ്രവർത്തിക്കേണ്ടുന്ന ചില മുറികളുണ്ട്. അവ എങ്ങിനെയാണ് നമ്മൾ നിർവ്വഹിക്കേണ്ടതെന്നു, പട്ടാളക്കാരും പൗരന്മാരുമായ നിങ്ങളോടു ആലോചിപ്പാനാണ് നമ്മളൊക്കെ ഇവിടെ ഈ അവസരത്തിൽ കൂടിയിരിക്കുന്നത്.

കൂട്ടത്തിലൊരാൾ—അത്ര ആലോചിപ്പാൻ എന്തുളള കൈക്കയീരാജ്ഞിയെയും മഹാരാജാവിനെയും പിടിച്ചു

കെട്ടി, ശ്രീരാമദേവന്റെ അഭിഷേകം മൂക്കു നടത്തുക തന്നെ.

പ്രഭാകരൻ—ബലപ്പെടരുത്. നിങ്ങൾക്കൊക്കെ ഈ അവസരത്തിൽ ഉള്ള സങ്കടവും ക്ഷോഭവും ഇന്നവിധമാണെന്ന് എനിക്കറിയാം. പക്ഷെ, ഇങ്ങിനെയുള്ള സന്ദർഭങ്ങളിൽ ആലോചിക്കാതെ യാതൊന്നും പ്രവർത്തിക്കരുത്.

ചാലർകുടി—ശരിയാണ്. ശരിയാണ്, കേൾപ്പിൻ കേൾപ്പിൻ.

മറുചിലർ—എന്താലോചിച്ചാൻ? ഒന്നും ആലോചിച്ചിനില്ല. ലഹള, ലഹള.

അനുകർകുടി—ലഹള, ലഹള, വരീൻ, കൈകയീയെ പിടിച്ചുകൊട്ടാം—വരീൻ.

പ്രഭാകരൻ—എന്റെ വാക്കുകൾ ക്ഷമയോടുകൂടി കേൾക്കേണമെന്നു ഞാൻ അപേക്ഷിക്കുന്നു. ഞാനും നിങ്ങളും അഭിപ്രായക്കാരനാണ്.

അനുകർകുടി—കേൾപ്പിൻ, കേൾപ്പിൻ,

പ്രഭാകരൻ—നിങ്ങൾ ഇങ്ങിനെ പലരും പലതും സംസാരിച്ചാൽ ഞാൻ എങ്ങിനെ പറയും. അതു ശരി. അങ്ങിനെ അല്പനേരം മിണ്ടാതിരിക്കുവിൻ. ഇപ്പോൾ സംഭവിച്ചിട്ടുള്ളത് എന്താണെന്നു നമ്മൾ ആലോചിക്കുക. സമ്യക് ജനങ്ങൾക്കും പ്രീതിദാജനമായി, സമ്യക് ഉണസുമ്പുണ്ണനായ ശ്രീരാമദേവനെ—

ജനങ്ങൾ--ശ്രീരാമജയ, ശ്രീരാമജയ.

പ്രഭാകരൻ--ശ്രീരാമദേവനെ, ഇന്നു യുവരാജാവായി വാഴി
 കേൾക്കേണ്ടതായിരുന്നു. അതിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങളൊക്കെ
 നമ്മൾ ചെയ്തു. ഇന്നേത്തെ ദിവസം പുലർന്നാണു
 അത്യാശയോടുകൂടി കാത്തിരുന്ന നമ്മളിൽ അനേകം
 പേരും, ഇക്കഴിഞ്ഞ രാത്രിയെ ശപിച്ചുകൊണ്ടു ഉറക്കം
 കഴിച്ചിരുന്നു. നേരം പുലർന്നപ്പോൾ നമ്മൾക്കുണ്ടായ
 അനുഭവം എന്താണ്? ഇന്നലെ രാത്രി നമ്മൾ
 പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നതെന്തായിരുന്നു? പഠിക്കാൻ കൈവീ
 ട്തിയ പഴം കൈയിലാക്കുന്നതിന്നുമുമ്പിൽ അതിന്
 എന്തൊക്കെ മുടക്കം വരാം. ഒരു ദിവസമോ, ഒരു
 മണിക്കൂറോ, ഒരു വിനാശികയോ, കഴിഞ്ഞിരുന്ന
 മുമ്പിൽ നമ്മൾക്ക് അനുഭവമാകാനിരിക്കുന്ന സംഗതി
 കൾ നമ്മുടെ അറിവിൽ പെടാതിരിക്കത്തക്കവിധ
 ത്തിൽ മറച്ചുവെക്കുന്ന ചൈതന്യത്തെപ്പറ്റി ആലോ
 ചിച്ചുനോക്കുക. ഈവിധം സംഭവിപ്പാൻ വേണ്ട
 നതായി നമ്മൾ ഇന്നലെ അറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ !
 അതിരിക്കട്ടെ- നമ്മൾ പ്രതീക്ഷിച്ചതുകാരും ശ്രീരാമ
 ദേവന്റെ അഭിഷേകം ഇന്നു നടക്കുന്നില്ല. ആട്ടെ,
 നമുക്കുതൂ പൊറുക്കാം. നാളെയോ മറ്റൊന്നൊരു നടക്കു
 മെന്നു ആശയങ്ങളിൽ നമുക്കുതൂ പൊറുക്കാം. ഒരു
 മാസം കഴിഞ്ഞാൽ നടക്കുമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ നമുക്കു
 പൊറുക്കാം. ഒരു കൊല്ലമായാലും പൊറുക്കാം. പതി
 ന്നാലുകൊല്ലം ! പതിന്നാലുകൊല്ലം കഴിഞ്ഞാൽ പൊൽ.

പതിനാലുകൊല്ലം പൊറുക്കാൻ നമ്മിൽ ആർക്കു ശേഷിയുണ്ട്.

ജനങ്ങൾ—ആർക്കും ഇല്ല, ആർക്കും ഇല്ല.

പ്രഭാകരൻ—എനിക്കില്ല— നിശ്ചയം.

ജനങ്ങൾ—ഹാ. കേൾപ്പിൻ കേൾപ്പിൻ, എത്ര സത്യം. ഞങ്ങൾക്കൊക്കെ ഇല്ല.

പ്രഭാകരൻ—ഈ നിലയിൽ നമ്മൾ എന്തുചെയ്യണം എന്നാണ് ആലോചിക്കേണ്ടത്. എന്തുചെയ്യണം എന്നു ആലോചിക്കുന്നതിന്നു മുമ്പിൽ ഈ അഭിഷേകം മുടങ്ങുവാൻ എന്നാണ് കാരണമെന്നും, ആരാണു കാരണമെന്നും ആലോചിക്കണം. മഹാരാജാവു മന്ത്രികളോടും ആചാര്യന്മാരോടും ആലോചിച്ചു, രാമാഭിഷേകം നിശ്ചയിച്ചു അവസരത്തിൽ, ആസ്ഥാനമണ്ഡപത്തിൽ ഞാൻ ഹാജരായിരുന്നു. നിങ്ങളിൽ ചിലരും അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നുവല്ലോ. എത്ര സന്തോഷത്തോടും എത്ര ഉന്മേഷത്തോടും കൂടിയായിരുന്നു മഹാരാജാവു അഭിഷേകപത്മമാനത്തെപ്പറ്റി പറഞ്ഞിരുന്നത്! രാജാവ് ആ അവസരത്തിൽ ചെയ്തിരുന്ന പ്രസംഗത്തിൽ ശ്രീരാമദേവനെപ്പറ്റി എത്ര വാത്സല്യത്തോടുകൂടിയായിരുന്നു സംസാരിച്ചിരുന്നത്! അഥവാ, ദേശമമഹാരാജാവിന് തന്റെ പുത്രനോടുള്ള സ്നേഹത്തിരക്കത്തെപ്പറ്റി ആർ സംശയിക്കുന്നു? അതുകൊണ്ട് ഈ അഭിഷേകവിഷ്ണു ദേശമമഹാരാജാവിന്റെ

പൂർണ്ണമണ്ഡാല സഭയിച്ചുതല്ല. ഭരമണ് അരിയായ പുത്രവാത്സല്യമുണ്ട്; ഭരമണ് സന്തോഷത്തോടുകൂടി പുത്രൻ അഭിഷേകം നിശ്ചയിച്ചു; ഭരമണ് അനുജത്തിയിൽ പ്രവേശിച്ചു; ഭരമണ് അഭിഷേകം മുടക്കി. ഇവയിൽനിന്ന് നമ്മൾ അനമാലിഷ്ടങ്ങളെ എന്താണ്? അനുജത്തിയിൽനിന്നുണ്ടായ മാറ്റമാണിത്. അനുജത്തിയിൽ ഈ മാറ്റം വരുത്താനുള്ള ശക്തി എന്താണ്?

ഒരാൾ — കാണശക്തിയല്ലാത്ത മറ്റൊരാൾ?

പ്രഭാകരൻ — അതെ, അഭിഷേകവിഷ്ണുതിന്നു തുടച്ചയായി മറ്റൊരു സംഗതികൂടി ഉണ്ടല്ലോ. രാമന്റെ അഭിഷേകം മുടക്കി മാൽ പോരാ. രാമൻ കാട്ടിൽ പോയപ്പോൾ പോരാ. ഭരതനെ രാജാവുക്കുടമപേൽ. ഭരതനോടു നമ്മൾക്കുടമ വിശ്വാസമില്ല. ലീലാത്താടു നമ്മൾക്കുടമ വിശ്വാസമുണ്ടായിട്ടാണോ, സൂര്യസിറിക്കു ലീലാ കത്തിക്കാത്തത്? രാമനിരിക്കെ ഭരതനെ രാജാവുക്കുണ്ടെന്നു ആവശ്യമെന്ത്?

ഒരാൾ — ഭരതമാതാവിനെ സന്തോഷിപ്പിച്ചാൻ.

പ്രഭാകരൻ — അതെ, അതുതന്നെ. കൈകയിരാജ്ഞിയാണ് ഇതിന്റെയൊക്കെ അടിമിൽ. ആ രാജ്ഞിക്കു രാജാവു പറഞ്ഞാൽ കൊടുത്തിരുന്ന വരങ്ങൾ ഇപ്പോൾ കൊടുക്കേണ്ടിവന്നുപോകും.

ഒരാൾ — അച്ചികടിച്ചു പുല്ലുതന്നെ കുട്ടിയും കടിക്കുന്നു.

പ്രഭാകരൻ—ആരാണ് അച്ചികടിച്ച പല്ലിനെപ്പറ്റി പറഞ്ഞത്? ജനഹിതത്തിനു വിരുദ്ധമായി ഒരാൾ പ്രവർത്തിക്കുമ്പോൾ, അയാളെപ്പറ്റിയുള്ള അപവാദങ്ങൾ പറ്റാത്തവരും. കൈകയിരാജ്ഞിയുടെ അമ്മ ഒരു വരത്തെ സംബന്ധിച്ചു, തന്റെ ഭർത്താവിനെ ഉപേക്ഷിച്ചിരുന്നു. കേകയരാജാവിനു കിട്ടിയ വരവും അതുസംബന്ധിച്ചു, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യ ചെയ്യുന്നത് അറിയാത്തവർ ആരുണ്ട്? അറിയാത്തവർ പറഞ്ഞിട്ടാവശ്യമില്ല. നമ്മൾ ഇവിടെ ചെയ്യുന്നത് എന്താണെന്ന് ഇപ്പോൾ വ്യക്തമായോ.

ജനങ്ങൾ—വ്യക്തമായി. കൈകയിരാജ്ഞിയെ പിടിച്ചു കെട്ടി, രാമാഭിഷേകം നടത്തുകതന്നെ— വരീൻ— എല്ലാവരും കോവിലകത്തേക്കു പോകുക.

(ആപ്പുവിളിച്ചിരിക്കുക, വസിഷ്ഠൻ പ്രവേശിക്കുന്നു— ജനങ്ങൾ ആപ്പുവിളി നിരത്തി ഹിണ്ടാതിരിക്കുന്നു)

വസിഷ്ഠൻ—മഹാജനങ്ങളെ, അടങ്ങിയിരിക്കുവിൻ. ഹിണ്ടാതിൽ എന്തുചെയ്യാനാണ് ആരംഭിക്കുന്നത്?

പ്രഭാകരൻ—ഞങ്ങൾ കൈകയിയെ പിടിച്ചുകെട്ടി രാമാഭിഷേകം നടത്തുവാൻ ഭാവിക്കുന്നു.

വസിഷ്ഠൻ—ഹിണ്ടാക്കുതു സാധിക്കും. പക്ഷെ, രണ്ടു വാക്കു പറയാൻ എന്നെ അനുവദിക്കണം. ശ്രീരാമദേവനോടു എന്നിക്കുള്ളതിൽ അധികം സ്നേഹമുള്ളവർ

ഈ കൂട്ടത്തിലില്ല. രാമനോടു മാത്രമല്ല, സുയ്യംശത്തോടും അതിലെ സർവ്വ അംഗങ്ങളോടും എനിക്കുള്ള സ്നേഹത്താൽ അതിശയ്ക്കുന്ന സ്നേഹമുള്ളവർ ആരുമില്ല. രാമനെ യുവരാജാവായി കാണുന്നതിൽ എനിക്കുള്ള ആഗ്രഹത്തക്കാൾ അധികം ആർക്കുമില്ല. ഈ അത്യാപത്തിനു കാരണം കൈകയറിയെന്നു വിചിച്ച്, ആ രാജാവിനെ ശിക്ഷിപ്പാൻ ഒരുങ്ങുന്നതിന്നു മുമ്പിൽ അവർക്കു പറവാനുള്ളതുകൂടി കേൾക്കേണ്ടതു ന്യായമല്ലയൊ?

ചാലർ—അതുശരി, അതുശരി.

വസിഷ്ഠൻ—എന്നുമാത്രമല്ല, കൈകയറിയ ശിക്ഷിച്ചാലും ശ്രീരാമൻ അതിന്നു് അനുകൂലിക്കുമെന്നും അദ്ദേഹം കാട്ടിൽ പോകാതെ അഭിഷേകത്തിന്നു വഴങ്ങുമെന്നും മുൻകൂട്ടി അറിവേണ്ടതല്ലയൊ? അല്ലാതെ, നമ്മളുടെ പ്രവൃത്തിക്കു് ഫലമെന്തു്?

പലരും—അതു് ആലോചിക്കേണ്ടുന്ന സംഗതിയാണു്.

വസിഷ്ഠൻ—എന്നാൽ, രാമനിതാ സീതാദേവിയോടു വിടവാങ്ങാൻ പോയിട്ടുണ്ടു് നമ്മൾ അദ്ദേഹത്തെ ചെന്നു കാണുക.

എല്ലാവരും പോയി.

(രാമനും സീതയും പ്രവേശിക്കുന്നു)

സീത—ഇങ്ങിനെയുള്ള കാര്യങ്ങൾ നേരപോക്കായിട്ടു പോലും ആരോടും പറയരുത്. ദേവീചാരിച്ച സന്തോഷകരമായ വല്ല വർത്തമാനവും പറയേണമെന്ന് അപേക്ഷിക്കുന്നു.

രാമൻ—ഞാൻ പറഞ്ഞതു വീ വിശ്വസിക്കാത്തതിൽ അത്ഭുതമില്ല. കാര്യം അത്ര ഭയകരമായതാണ്. പക്ഷെ അച്ഛനെപ്പറ്റിയും എന്റെ ഒരു മാതാവിനെപ്പറ്റിയും നേരപോക്കായിട്ടു ഞാൻ ആ വിധം പറയുമെന്നു വീ വിചാരിക്കുന്നുവോ?

സീത—അയ്യോ! ഈശ്വരാ! ഇവിടുന്ന് പറഞ്ഞതു പരമാർത്ഥമാണോ? കൈകയറിമാതാവിന് നമ്മളോട് ഈ വിധം പ്രവർത്തിപ്പാൻ തോന്നിയോ? ഹ!, ദൈവമേ! ഇതിന്നു ഞാൻ ഒരു കാരണം കാണുന്നില്ലല്ലോ.

രാമൻ—കാരണം ഒന്നും വേണമെന്നില്ല. എന്റെ കഷ്ടകാലമെന്നെ ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നുള്ളു. വന്നതിനെപ്പറ്റി ഇനി ആലോചിച്ചിട്ടു പലമില്ല. അച്ഛന്റെ സത്യാ പരിഹാലിക്കുണ്ടെന്ന് എന്റെ ധർമ്മമാണ്.

അതിന്നു നീ വിടരുതെന്ന്. ലക്ഷണവും എന്റെ ഒന്നിച്ചു വരുന്നുണ്ട്. നീ വ്യസനിക്കരുത്. പതിന്നാലു കൊല്ലം കഴിഞ്ഞാൽ ഞാൻ വരും.

സീത—ആ കാഴ്ചം മാത്രം എന്നോടു പറയരുത്. അച്ഛൻ മകനെ കാട്ടിൽ അയപ്പാൻ തീർച്ചയാക്കിയതോടുകൂടി, മകന്റെ ഭാര്യയേയും കാട്ടിൽ അയപ്പാൻ തീർച്ചയാക്കിയതായി വിചാരിക്കണം. സീത ഭർത്താവോടുകൂടി കാട്ടിൽ പോകാതിരിക്കുകയില്ലെന്ന് അച്ഛന്നറിയാം. കൈകയിമാതാവിന്നും അറിയാം. അതുകൊണ്ട് ഇവിടുന്നു പുറപ്പെടുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ വേണം മുമ്പിൽ പൊട്ടുക.

രാമൻ—ഭദ്ര, നീ പറയുന്നതിന്റെ ഹൃദയം വീതന്നെ മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. കാട്ടിൽ പോകുന്നതു മിഥിലരാജ്യത്തു പോകുംപോലെയാണെന്നു നീ വിചാരിച്ചിരിക്കുയാണോ? കാട്ടിലെ സ്ഥിതി എന്താണെന്നു നിണക്കറിയാമോ?

സീത—എനിക്കു ധാരാളം അറിയാം. മിഥില കാടല്ലെന്നും, കാട്ടു മിഥിലയല്ലെന്നും എനിക്കറിയാം.

രാമൻ—അറിയാമെങ്കിൽ നീ എന്റെ ഒന്നിച്ചു വരാൻ ഒരുങ്ങിയതെങ്ങിനെയാണ്. കാട്ടിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നത് കാൽനടയായിട്ടുവേണം. രഥങ്ങളും പല്ലക്കുകളും കാട്ടിലുണ്ടാകയില്ല. കാട്ടിൽ രാജവീഥിയും ഇല്ല. ഭയങ്കരങ്ങളായ വൃക്ഷങ്ങളും വള്ളികളും നിറഞ്ഞു സൂര്യകിരണം

കൂടി കടക്കാതെ ഇരുട്ടു നിറഞ്ഞ ദിക്കുകളിൽകൂടി കല്ലും മുളയും പാറയും ചലിയും ഉള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽകൂടി നടന്നുപോകണം. കണ്ടാൽ അറക്കുന്ന ഈജിപ്തുകുടും വിഷമുള്ള പാമ്പുകളും ആന, നരി, കരടി മുതലായ ദുഷ്ടജന്തുക്കളും കാട്ടിൽ അനവധിയുണ്ടാകും. മനുഷ്യരെ പിടിച്ചുതിന്നുന്ന രാക്ഷസന്മാരും അവിടെ ദുല്ല്ഭമല്ല. അങ്ങിനെയുള്ള കാട്ടിൽകൂടി നീ സഞ്ചരിക്കുകയോ ?

സീത—അങ്ങിനെയുള്ള കാട്ടിൽകൂടി എന്റെ ഭർത്താവു സഞ്ചരിക്കുകയോ ?

രാമൻ—നാം തമ്മിൽ സ്ത്രീപുരുഷന്മാർ എന്ന വ്യത്യാസമില്ലയോ ?

സീത—ഭായ്യാഭർത്താക്കന്മാർ എന്ന സംബന്ധവും ഇല്ലയോ ?

രാമൻ—ഭദ്ര, അതെനിക്കറിയാം.

സീത—ഇവിടുത്തേക്ക് അത് അറിയാമെങ്കിൽ ഭായ്യയുടെ പാപ്പ് എപ്പോഴും ഭർത്താവിന്റെ ഒന്നിച്ചായിരിക്കേണമെന്നും ഇവിടുന്നു അറിയാതിരിക്കുമോ ? ഭായ്യാഭർത്താക്കന്മാർ തമ്മിലുള്ള സംബന്ധം കോകിലവും തേനും വും പോലെയാണോ ? മാവു തളിത്തു നില്ക്കുന്ന അവസരത്തിൽ മാത്രം വന്നു അതിന്റെ തളിർ ഭക്ഷിച്ചു സുഖിച്ചു, തന്റെ കളകണ്ണുസ്പർശകൊണ്ടു മാവിന് ആനന്ദമുണ്ടാക്കി, വസന്തം കഴിഞ്ഞാൽ മാവിനെ ഉപേക്ഷിക്കുന്ന കോകിലത്തെപ്പോലെ ഭർത്താവിന്റെ

സമ്പൽക്കാലത്തു മാത്രം അദ്ദേഹത്തെ ആശ്രയിച്ചു
നിന്നു ആപൽക്കാലത്തു വിട്ടുപിരിയുന്നവളാണോ
ഭാര്യ? പാതിയും മനപ്പൂന്നു ഭാര്യയാണെന്നല്ലെ
പറയുമായി. പക്ഷതി ശരീരം ഇവിടെ ഉപേക്ഷിച്ചു,
ബാക്കി പശുവിയാകുന്നുണ്ടാണോ ഭവാനു കാട്ടിലേക്കു
പോകുന്നത്? അങ്ങിനെയാണോ നമ്മൾ വിവാഹം
വസരത്തിൽ ചെയ്തിരുന്ന സത്യത്തിന്റെ താല്പര്യം.

രാമൻ—പ്രിയ നീ ഇങ്ങിനെ ശരിക്കുത.

സീത—ഞാൻ ശരിക്കയല്ല. ഒന്നാമത്, നാടും വീടും വിട്ടു
പോകുന്ന അങ്ങേക്കു ഞാൻ അരികു ഉണ്ടായാൽ
ദുഃഖത്തിന്നു പൊറുതിയുണ്ടാകും. രണ്ടാമത്, എന്നെ
ഇവിടെ വിട്ടുപോയ പോയാൽ എന്നെപ്പറ്റി ആലോ
ചിച്ചു ദുഃഖം വലിക്കും. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ കൂടി
ഒന്നിച്ചു പോരികയാണ് യുക്തം; അതാണ് ന്യായം.

രാമൻ—ഭദ്ര, എന്റെ അമ്മ എന്നെ പിരിഞ്ഞാൽ
അത്രയും ദുഃഖപരവശയായി കാലം കഴിക്കേണ്ടിവരും
അവരെ ഇത്രയധികം അവർക്കു സഹായമായി നീ
ഇവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കേണ്ടത് ആവശ്യമല്ലയോ?

സീത—അമ്മക്കു എന്നെ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ വ്യസനം
വലിക്കുകയാണു ചെയ്യുക. ഞാൻ വിരഹവ്യഥ അനു
ഭവിക്കുന്നതു കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ അവർക്കു രണ്ടു
വിധം വ്യസനമുണ്ടാകും. ഞാൻ കൂടി ഇവിടുത്തെ
ഒന്നിച്ചുണ്ടെന്നറിയുമ്പോൾ കുറെ ആശ്വാസമുണ്ടായി
രിപ്പാനാണ് സംഗതി.

രാമൻ—നിന്നെ വിട്ടുപിരിയുന്നതിൽ എനിക്ക് എത്രമേൽ വ്യസനമുണ്ടെന്ന് ഞാൻ വിശേഷിച്ചു പറഞ്ഞറിയിക്കേണ്ടതില്ല. പക്ഷെ കാട്ടിലെ അവസ്ഥ വിചാരിക്കുമ്പോൾ എനിക്കു നിന്നെക്കൂടി ഒന്നിച്ചു കൊണ്ടുപോവാൻ മടിയുണ്ട്. നേരത്തിന്നു ഭക്ഷണം കിട്ടുകയില്ല. കണ്ട കായോ കന്നിയോ, തിന്നേണ്ടിപ്പരം. കുടിപ്പാൻ നല്ല വെള്ളം കൂടി കിട്ടുന്നതു പ്രയാസമായിരിക്കും.

സീത—ഈ പ്രയാസമൊക്കെ ഇവിടുത്തേക്കു കാട്ടിൽ നേരിടാമെന്നു കേൾക്കുമ്പോൾ, എനിക്കുകൂടി ഇവിടുത്തെ ഒന്നിച്ചു വരാനുള്ള ഉൽക്കണ്ഠ വർദ്ധിക്കുന്നു. ഇവിടുന്നു അനുഭവിക്കുന്ന ആ വിധം സങ്കടങ്ങളിൽ പങ്കുകൊള്ളാതെ ഇരുന്നാൽ പിന്നെ ഇവിടുത്തെ പത്നിയായിരുന്നെങ്കിലും പേരിനെ ഞാൻ എങ്ങിനെ അർപ്പിക്കും? ഭർത്താവിനെ കാട്ടിൽ പോവാൻ അനുവദിച്ചു സീത രാജധാനിയിലെ സുഖങ്ങൾ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുവെന്നു എന്നു ലോകം അപഹസിപ്പാൻ സംഗതിമാക്കരുതെന്നു ഞാൻ അങ്ങയുടെ പാദങ്ങളിൽ നമസ്കരിച്ചുകൊണ്ട് അപേക്ഷിക്കുന്നു. ഇവിടുത്തെ പാദോത്തര്യശ്ചൈവ മരണംവരെ കഴിയണമെന്നുള്ള എന്റെ പ്രതത്തിന്ന് ഇവിടന്ന് മുടക്കം വരുത്തരുത്. ഞാൻ ചുരുക്കിപ്പായാം. ഇവിടുന്നു എന്നെക്കൂടി കാട്ടിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോകുന്നില്ലെങ്കിൽ മടങ്ങി വരുമ്പോൾ സീതയെ ദോഷത്തോടുകൂടി കാണുവാൻ സംഗതിവരുമെന്ന് ആഗ്രഹിക്കരുത്.

രാമൻ—ഭദ്ര, വീട്ടിൽ പോരികതന്നെ. ഇതുനിമിത്തം കൈക്കയിമാതാവിന് കുറേക്കൂടി സന്തോഷത്തിന് അവകാശം സിദ്ധിച്ചെങ്കിൽ അതു നമുക്കും കൃതാർത്ഥം തക്ക വഴിയായല്ലോ? നീ അമ്മമാരോടു രണ്ടുപേരോടും അനുവാദംവാങ്ങി കാട്ടിൽപോകാൻ ഒരുങ്ങിക്കൊൾക. എന്നെ കാണുവാൻ ചില പടനായകന്മാർ വന്നിട്ടുണ്ട്. ഞാൻ പോയി അവരോടു വിവരം അന്വേഷിച്ചു വരാം.

(രണ്ടുപേരും പോകുന്നു)

ര ര ര ര 3 .

(ഒരു ഭടൻ പ്രവേശിക്കുന്നു)

ഭടൻ—രാമഭദ്രനെ ചെന്നു കണ്ടു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചിതുമരിചാൻ പോയവർ ഇനിയും വന്നില്ലല്ലോ. എന്തായിരിക്കാം ഈ താമസത്തിന്നു കാരണം? തന്റെ അച്ഛന്റെ കല്പനക്കനുസരിച്ചു വനത്തിൽ പോകാൻ പറ്റാതെ ഇനി, അഭിഷേകം ചെയ്തപ്പോൾ അദ്ദേഹം അനുവദിക്കുമെന്നു തോന്നിയില്ല. കൈക്കയിയെ ദ്രോഹിപ്പനും ജനങ്ങൾ ഒരു ലഹളയുണ്ടാക്കുവാനും ഒരിക്കലും അനുവദിക്കുകയില്ല. ഇതാ ദിലീപസിംഹൻ വരുന്നു.

(ദിലീപസിംഹൻ പ്രവേശിക്കുന്നു)

ഭടൻ—എന്താണ് വർത്തമാനം?

ദിലീപൻ—അതു നമ്മൾ ആദ്യം വിചാരിച്ചതുപോലെ തന്നെ രാമഭദ്രന് അങ്ങിനെ ഒരു അഭിപ്രായം കേൾപ്പാൻപോലും ആഗ്രഹമില്ലെന്നു അദ്ദേഹം ഖണ്ഡിച്ചുപാഞ്ഞു. കൈകയിദേവിക്ക് പ്രതികൂലമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നവർ മഹാരാജാവിന്നു പ്രതികൂലമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നവരാണെന്നും അവർ തന്റെ ശത്രുക്കളാണെന്നും വളരെ വ്യസനത്തോടും ധൈര്യത്തോടും കൂടി അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. ഒടുവിൽ പടനായകന്മാർ കുറേ കൂടി ഉണ്ണിച്ചു സംസാരിച്ചപ്പോൾ രാമഭദ്രന്റെ സ്വഭാവം കേവലം മാറി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—“ഒരു കാര്യം നിങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കണം. അച്ഛന്റെ സത്യത്തെ പരിചാലിച്ചാനാണ് ഞാൻ കാട്ടിൽ പോകുന്നത്. നിങ്ങളുടെ പ്രവൃത്തി അതിന്നു തടസ്സമായിത്തീരാനാണ് പോകുന്നത്. അതുകൊണ്ട് ഞാൻ കാട്ടിൽ പോകുന്നതിന് അല്പം വിട്ടുവീക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതു നിങ്ങളുടെ ലഹള അമർത്തേണ്ടതിന്നുവേണ്ടി മേത്രമായിരിക്കും. അതു വാക്കുകൊണ്ടു സാധിക്കയില്ലെങ്കിൽ, ഈ ആയുധംകൊണ്ടു ഞാൻ സാധിക്കും.” എന്നു പറഞ്ഞു വില്ലുമ്പും ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു. ശിവ, ശിവ, അതു പറയുമ്പോഴുണ്ടായിരുന്ന ഭാവവികാരവും, അതു കേട്ടപ്പോൾ ഭടന്മാരിലുണ്ടായ അനുഭവവും ഇന്നവിധമാണെന്നു കണ്ടുതന്നെ അറിയേണ്ടതായിരുന്നു. അതു

വാർ, ജനങ്ങൾക്ക് അനുകൂലമായി ഒന്നു രണ്ടു വാക്കുകൾ പറഞ്ഞിരുന്ന ലക്ഷ്മണൻ, രണ്ടടി പിന്നോട്ടു വെച്ചു, തലതാഴ്ത്തിനിന്നു. വസിഷ്ഠഭഗവാൻ താനും ഒന്നു ഞെട്ടിപ്പോയില്ലെ എന്നു സംശയിക്കുന്നു.

ഭടൻ—വസിഷ്ഠഭഗവാൻ ജനങ്ങൾക്ക് അനുകൂലമായിട്ടായി രണ്ടുപോ സംസാരിച്ചിരുന്നതും.

ദിലീപൻ—ഹേ! അവിടെ എത്തിയപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നെറ്റിമുഖത്തെക്കുറിച്ച് മാറിപ്പോയി. ജനങ്ങളെ ഈ ഉദ്ദേശത്തിൽനിന്നു വിരമിപ്പിക്കുവാൻ ഉപദേശം ചെയ്തതാണ് അദ്ദേഹം ചെയ്തത്.

ഭടൻ—ദിവാകരനും മറ്റും പിന്നെ എന്തുപറഞ്ഞു?

ദിലീപൻ—എന്തുപറഞ്ഞുവെന്നോ? അവരുടെയൊക്കെ മുഖം താണുപോയി. ലക്ഷം ഭടന്മാരോടു രാമഭദ്രന്റെ ആയുധം ഒന്നു പോരെയോ?

ഭടൻ—കഷ്ടം! ഇതൊക്കെ കാണാനും കേൾപ്പാനും ഞാൻ അവിടെ ഉണ്ടായില്ലല്ലോ. ആട്ടെ, എപ്പഴാണ് രാമഭദ്രൻ കാട്ടിലേക്കു പുറപ്പെടുന്നത്.

ദിലീപൻ—ഇതാ അവരെക്കുറിച്ചു വേണ്ടുന്ന ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്തു കഴിഞ്ഞു. ഒന്നുകൂടി കൈകയറിയ കണ്ടിട്ടെ പോകുന്നില്ലെന്നാണ് വെച്ചത്. ലക്ഷ്മണനും സീതാദേവിയും ഒന്നിച്ചു പോകുന്നുണ്ട്. അതു നീ അറിയുമല്ലോ?

ഭടൻ—സീതാദേവിയും പോകുന്നുണ്ടോ? കാട്ടിലേക്കു

പതിന്നാലുകൊല്ലം കാട്ടിൽ പാക്കാനോ?

ഭീലിപൻ—അതെ. ആ സതീരത്നം, ഭർത്താവിനെ കാട്ടിലു

യച്ചു, വീട്ടിൽ പാക്കുമെന്നു തോന്നിപ്പോയോ? അതാ,

സുമന്ത്രരുടെ രഥം പോകുന്നു. നമ്മൾ കൈകയ്യെ

ടെ കൊട്ടാരത്തിലേക്കു പോകുക. വത്ര.

(രണ്ടുപേരും പോയി)

രംഗം 4.

(രാമനും ലക്ഷ്മണനും കാവിവസ്ത്രം ധരിച്ചുകൊണ്ടും,

സീത സ്വന്തം ഉടുപ്പിലും വസിഷ്ഠമഹർഷിയും അരുന്ധ

തിയും, കൈകയ്യെ കടാഭാസിമാരും വേറെ ചില

രും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

രാമൻ—മാതാവെ നിങ്ങളുടെ ഹിതത്തിന്നും, അച്ഛന്റെ

കല്പനക്കും അനുസരിച്ചു ഞാൻ വനത്തിൽ പോകു

വാൻ ഒരുങ്ങി വന്നിരിക്കുന്നു. എന്റെ ഈ സഹോ

ദരൻ ഒന്നിച്ചു വരാൻ തീച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നു. സീത

എന്നെ പിരിഞ്ഞു ഇവിടെ ഇരിപ്പാൻ ശക്തയല്ലായ്ക്കു

യാൽ അവളും കൂടെ വരുന്നു. ഞങ്ങൾക്കു കാട്ടിൽ,

പാടുള്ളത്ര സുഖങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിപ്പാൻ അനുഗ്രഹി

ക്കണം. (മൂന്നുപേരും വണങ്ങുന്നു)

കൈകയി—നിങ്ങൾ മൂന്നുപേരും പോകുന്നുവോ? ലക്ഷ്മണൻ കൂടി വരാൻ സുമിത്ര അനുവദിച്ചുവോ?

ലക്ഷ്മണൻ—ജ്യേഷ്ഠൻ സ്വകാര്യം വനത്തിൽ പോകുന്നത് എന്തൊരു അമ്മക്കു വിചാരിപ്പാൻകൂടി സാധ്യമില്ല. അതുകൊണ്ട് അവർക്കു സഹായമായി എന്നെക്കൂടി അയപ്പാൻ തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നു. ജ്യേഷ്ഠന്റെ കൂടെ പോകാനു അമ്മ കല്പിച്ചത് ഞാനൊരു അനുഗ്രഹമായി വിചാരിക്കുന്നു. ജ്യേഷ്ഠനു പകരം ഞാൻ പോയാൽ മതിയെങ്കിൽ അതിന്നും ഞാൻ ഒരർത്ഥമാണ്. എന്റെ അമ്മക്ക് അതു സന്തോഷവുമാണ്.

രാമൻ—ലക്ഷ്മണാ, അതു പറയാനല്ലെല്ലാ നമ്മളിവിടെ വന്നത്!

കൈകയി—സീതയും കാട്ടിൽ പോവാൻ ഉറച്ചുവോ?

സീത—അതിനെപ്പറ്റി എന്താണമ്മ സംശയിപ്പാനുള്ളത്? പതിവ്രതമാർക്കു ഭർതൃസമീപമെന്നല്ലാതെ കാടെന്നും നാടെന്നും ആലോചിപ്പാൻ അവകാശമുണ്ടോ? അത് അമ്മതന്നെ നല്ലവണ്ണം അറിയുന്നുവല്ലോ.

കൈകയി—അതു ഞാൻ അറിയുന്നു. മഹാരാജാവു യുദ്ധത്തിന്നുപോയ സമയത്തുപോലും ഞാൻ ഒന്നിച്ചു പോയിരുന്നു.

ലക്ഷ്മണൻ—അതിപ്പോൾ അറിയാത്തവരുണ്ടോ?

കൈകയി—നീ ഈ വസ്ത്രത്തോടും അലങ്കാരത്തോടും കൂടി
യാണോ കാട്ടിൽ പോകുന്നത്?

(എല്ലാവരും മുഖത്തോടു മുഖം നോക്കുന്നു)

സീത—ഈ ആഭരണങ്ങൾ കാട്ടിലേക്ക് അനുചിതം തന്നെ
യാണ്. അതു ഞാൻ ഓത്തില്ല.

രാമൻ—അതാ, അരുന്ധതിദേവി. നീ ആഭരണങ്ങളൊക്കെ
ദേവിക്ക് ദാനം ചെയ്യുകൊൾക.

(സീത അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നു)

അരുന്ധതി—മകളെ നിണക്കു വന്നദേവതമാർ തുണയായിരി-
ക്കും. വനം നിണക്ക് അന്തപ്പുരംപോലെ ആനന്ദകര-
മായിരിക്കട്ടെ.

കൈകയി—ആരവിടെ?

(ഒരു ദാസി മുമ്പോട്ടു വരുന്നു)

ദാസി—അടിയൻ.

കൈകയി—ആ ചീരവസ്ത്രം എവിടെ. അത് കൊണ്ടുവത്ര.

[ലക്ഷ്മണൻ കോപിച്ചു മുന്നോട്ടു അടുക്കാൻ ഭാവി-
ക്കുന്നു. രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ പിടിച്ചടക്കി സ്വകാര്യം
സംസാരിക്കുന്നു. അരുന്ധതി വസിച്ചുരോടും മറുവള-
വർ ആന്യോന്യവും സ്വകാര്യം സംസാരിക്കുന്നു.
ദാസി വസ്ത്രം കൊണ്ടുവന്നു കൈകയിയുടെ കൈയിൽ.

കൊടുക്കുന്നു. കൈകയി അതു സീതയ്ക്കു കാണിക്കുന്നു. സീത കുഞ്ഞിതദാവത്തൊടുക്കി രാമന്റെ മുഖത്തു നോക്കുന്നു.]

രാമൻ—ഭദ്ര, എന്തിന്നു മടിക്കുന്നു? അമ്മയോടു ചീര വസ്ത്രം വാങ്ങിക്കോളൂ. അപൂണ്ണമായി യാതൊരു കാര്യവും ചെയ്യരുത്. അത് ഈ അമ്മ അറിയും പോലെ മറ്റാരും അറിയുന്നില്ല.

[സീത അതു വാങ്ങി വസ്ത്രത്തിന്റെ മേലെ ധരിക്കുന്നു. രാമനും ലക്ഷ്മണനും വസിഷ്ഠനും കൈക യിയും ഒഴികെ എല്ലാവരും കണ്ണുപൊത്തി കരയുന്നു. ലക്ഷ്മണൻ കൈ ചുരുട്ടിപ്പിടിച്ചു കണ്ണുരുട്ടി ദേഹ്യം അഭിനയിക്കുന്നു.]

വസിഷ്ഠൻ—ഹ! ദുഃഖ! ഞാൻ നിന്നെ ഇതുവരെ, ഈ പേരു ചൊല്ലി വിളിച്ചിരുന്നില്ല. ഇപ്പോൾ അതും വേണ്ടിവന്നു. ദുഃഖ, സീതാദേവിക്കു വല്ലഭം കൊടുപ്പാൻ നിണക്ക് എങ്ങിനെ മനസ്സു വന്നു? സ്രീകൃഷ്ണൻ ഹൃദയത്തിന്നു കാഠിന്യമുണ്ടായാൽ ഇത്രമേൽ ഉണ്ടാവാമൊ? ശ്രീരാമൻ പറഞ്ഞ വാക്കിന്റെ അർത്ഥം നിണക്കു മനസ്സിലായൊ? “അപൂണ്ണമായി യാതൊരു കാര്യവും ചെയ്യരുത്. അത് ഈ അമ്മ അറിയും പോലെ മറ്റാരും അറിയുകയില്ല”—എന്നു പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥം നിണക്കു മനസ്സിലായൊ? നിന്റെ കഠിനപ്രവൃത്തി മുഴുവനാക്കുവാൻ നീ ഈ ഒരു കാര്യം മാത്രമെ ചെയ്യാൻ ബാക്കി ഉണ്ടായിരുന്നല്ലോവെന്നും

അതും നീ ചെയ്തുവെന്നും ആണ് രാമൻ പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥം. നീ ചെയ്ത ദുഷ്ടകൃത്യത്തെ ഒന്നു പശ്ചാലോചിച്ചു നോക്കൂ. ഈ രാജ്യനിവാസികളുടെ കണ്ണിലുണ്ണിയായ രാജകുമാരനെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനു വേണ്ടി വീ ദണ്ഡകാരണ്യത്തിലേക്ക് അയക്കുന്നു. അതുനിമിത്തം അവന്റെ അമ്മയെ മാത്രമല്ല, പുരവാസികളെ ഒട്ടക്കും നീ സങ്കടസമുദ്രത്തിൽ തള്ളിവിട്ടു. അതാ അവന്റെ അച്ഛനും ജനങ്ങളുടെ മഹാരാജാവും നിന്റെ ഭർത്താവും ആയ ആ മഹാത്മാവു മരിക്കാറായിരിക്കുന്നു. ഇതൊക്കെകൊണ്ടും തൃപ്തിപ്പെടാതെ ഈ ചെറുപ്പക്കുട്ടി കാട്ടിൽ പോകുന്നത് നിണക്കു സന്തോഷമാണെന്നു നീ കാണിക്കുന്നു.

[ലക്ഷ്മണൻ അസ്ഥാസ്ഥ്യം ഭാവിക്കുന്നു. രാമൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു. പലരും നെഞ്ഞത്തു കൈവെച്ചു “ശിവ, ശിവ,” എന്നു പറയുന്നു]

നിന്റെ കൈകൊണ്ടു ആ കുട്ടിക്കു ചീരം കൊടുത്തില്ലയോ? ആ കൈക്ക് എന്നിട്ടും ചൈതന്യമുണ്ടല്ലോ! കാട്ടിൽ പോകാൻ ഒരുങ്ങിയ സീതയെ കണ്ടാലെങ്കിലും നിണക്കു മനസ്സിൽ കാരുണ്യം ജനിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചായിരുന്നു ഞാൻ ഈ കൂടിക്കാഴ്ചക്ക് എറുപ്പാടുവെച്ചത്. അതുകൊണ്ടുള്ള ഫലം നേരെ വിപരീതമായി. അഥവാ, നിന്റെ ദുഷ്ടതയെ ജനങ്ങൾ ശരിയായി മനസ്സിലാക്കാൻ സംഗതിയായി. അയോദ്ധ്യയിലെ ചെറുപ്പന്മാരും ഭടജനങ്ങളും നിന്നെ ചിരിച്ചുകൊട്ടി

എന്തുചെയ്യുമായിരുന്നുവെന്ന് ആരറിഞ്ഞു? അതിൽ നിന്നു നിന്നു രക്ഷിച്ചത, നീ ആക്ക് ഈ ദോഷമെല്ലാം വരുത്തിക്കൂട്ടിയയാ, ആ രാമനാണെന്നു നീ അറിഞ്ഞുകൊൾക.

രാമൻ—അല്ലയോ ഭഗവൻ, ഇതൊക്കെ ഈ അവസരത്തിൽ പറയേണ്ടുന്ന ആവശ്യമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ലല്ലോ.

വസിഷ്ഠൻ—ശരിതന്നെ— അതെനിക്കറിയാം. എന്തു ചെയ്യും? ഞാനും ഈ അവസരത്തിൽ സംസാരിച്ചായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഈശ്വരകോപമുള്ള ഈ പാപിഷ്ഠനെ എന്റെ മുമ്പിൽ കാണുമ്പോൾ, എനിക്കു കോപം വലിക്കുന്നു. പാപിഷ്ഠ, ഈ ക്ഷണത്തിൽ ദഹിച്ചുപോവാൻ നിനക്കു മനസ്സില്ലെങ്കിൽ എന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽനിന്നു കഴിയുന്ന വേഗത്തിൽ പിൻമാറി കോളി.

(കൈകയീഴു ഭാസിമാരും വേഗത്തിൽ നടന്നുപോകുന്നു)

രാമൻ—ഇവിടുന്നു ഈ വിധം കോപിക്കരുത്. അതു ഞാൻ ഉപദേശിക്കേണ്ടതല്ല. ഞങ്ങൾ പൂർവ്വജന്മത്തിൽ ചെയ്തിരുന്ന കർമ്മഫലം അനുഭവിക്കുകയാണ്. കൈകയീമാതാവ് ഈ അവസരത്തിൽ അതിനൊരു കാരണമായിരുന്നതായിരിക്കാം. അവരോടു പിന്നെയെന്തിന്നു കോപിക്കുന്നു?

വസിഷ്ഠൻ—രാമാ, നീയും ഞാനും പൂർവ്വജന്മവൃത്താന്തങ്ങളെ അറിഞ്ഞു അവക്കനുസരിച്ചുള്ള ഫലങ്ങൾ അനുഭ

വികസ്മാർ മനോഹരസിപ്പാനൊ, തലകലക്കാനൊ,
പ്രാപ്തരായിരിക്കാം. ലോകത്തിൽ അധികജനങ്ങളും
അങ്ങിനെയുള്ളവരല്ലല്ലോ. അവരുടെ ആത്മാഭിവൃ
ദ്ധിക്ക് സഹായമായിത്തീരത്തക്ക ശിക്ഷകളും ഉപദേശ
ശങ്ങളും യഥാവസരത്തിൽ നൽകുന്നത് ആവശ്യമാ
കുന്നു. മാറപ്പിടാത്ത ഞങ്ങൾ അനുഗ്രഹിക്കുന്നതു
പോലെതന്നെ ശപിക്കുന്നതും ഇങ്ങിനെയുള്ള ഉദ്ദ
േശങ്ങളോടുകൂടിയാണ്. അതൊന്നും തെറ്റിപ്പറ്റിക്ക
രുത്. ഏതായാലും ഈ കാഴ്ചങ്ങൾ ഭരതന്റെ അറി
വോടുകൂടിയാണെന്നു നീ വിചാരിക്കരുത്.

രാമൻ—ഭരതൻ ഇതിൽ യാതൊരു കൈയും ഇല്ലെന്നു
ഞാനും അറിയുന്നുണ്ട്. നേരം വഴുകുന്നു. കാട്ടിലേ
ക്കാണ് പോകുന്നതെങ്കിലും അതും ഏതെങ്കിലും
തന്നെ വേണമല്ലോ.

വസിഷ്ഠൻ—കാട്ടിലേക്കു പോകുമ്പോഴാണല്ലോ ഏതെങ്കിലും
തെ അധികം ശ്രമിക്കേണ്ടത്.

രാമൻ—എന്നാൽ ഞങ്ങൾക്കു വിടതരണം. അച്ഛനെ
ഞാൻ ഭഗവാന്റെ കൈയിൽ ഏല്പിക്കുന്നു. ഏന്റെ
അമ്മയെ ഇവിടുന്ന് പഠത്തൊഴുതിപ്പിക്കണം.
അവർക്കു വ്യസനപ്പാൻ സംഗതി വരുത്താതെ പതി
ന്നാലുകൊല്ലം രക്ഷിപ്പാൻ വേണ്ടതു ചെയ്യുകൊള്ളണം.
(നമസ്കരിക്കുന്നു. വസിഷ്ഠൻ പിടിച്ചെഴുന്നേല്ക്കുന്നു)

വസിഷ്ഠൻ—രാമ, നിണക്കു കാട്ടിൽ യാതൊരു സുഖമിട്ടും
ഉണ്ടാകയില്ല. മനശ്ശക്തിയുള്ളവർക്കു കാടെന്നും നാടെ

ന്നു ഇല്ല. കാട്ടു നാടാക്കുന്നതും നാട്ടു കാടാക്കുന്നതും അവനാവൻറെ മനസ്സാണു്. ഭോഗകോപകാരം ചെയ്താൻ കാട്ടിലും, തഞ്ചവും സൌകര്യവും ഉണ്ടാകും. കാട്ടിൽ ചെന്നിരുന്നു, നാട്ടിനെ നോക്കുമ്പോഴാണ് നാട്ടിന്റെ ഉണരോഷങ്ങൾ ശരിയായി കണ്ടറിയുക. നീ കാട്ടിൽ പോയിട്ടു്, ഈ നാട്ടിന്റെ ഭോഷപരിഹാരത്തിന്നു പരിശ്രമിക്കുക. ഈശ്വരൻ നിന്നെ അനുഗ്രഹിക്കും.

ലക്ഷ്മണൻ—ഭഗവാനെ, ജ്യേഷ്ഠന്റെ ഒന്നിച്ചു പോവാൻ അനുഗ്രഹിക്കണം. (നമസ്കരിക്കുന്നു)

വസിഷ്ഠൻ—(പിടിച്ചെഴുന്നേല്പിച്ചിട്ടു്)—വത്സാ, നിന്നെ പ്രേമല സഹോദരസ്നേഹവും ഗുരുഭക്തിയും ഉള്ളവർ ലോകത്തിൽ ആരും ഇല്ല. നിണക്കു മംഗലം ഭവിക്കട്ടെ.

സീത—ഭഗവാനെ, സീത നമസ്കരിക്കുന്നു.

വസിഷ്ഠൻ—വത്സ, ഇതാണല്ലോ എനിക്കു സഹിച്ചുകൂടാത്തതു്. കേവലം ഒരു ജ്ഞിയായ എന്നെക്കൂടി ഇത്ര മേൽ സങ്കടപ്പെടുത്തുന്ന കാര്യം ഗൃഹസ്ഥന്മാരായവരെ എത്ര പീഡിപ്പിക്കും? പതിവുതെ, നിന്റെ പേർ ആചന്ദ്രതാരം സൽഗുണങ്ങൾക്കു പര്യായമായി പ്രശോഭിക്കട്ടെ.

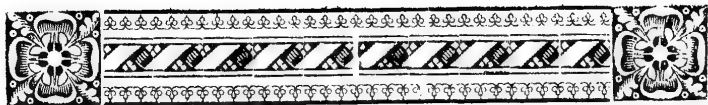
സീത—ഭഗവാനെ എന്റെ അച്ഛൻ എന്നെപ്പറ്റി അന്വേഷിക്കുമ്പോൾ എല്ലാവിവരവും പറഞ്ഞു ധരിപ്പിക്കേണം.

വസിഷ്ഠൻ—ആ എല്ലാ ഭാരവും ഞാൻ നിങ്ങളുടെ അർദ്ധ
ക്ഷകൾ കൂടാതെതന്നെ കൈയേല്ക്കേണ്ടതായിട്ടാണല്ലോ
വന്നിരിക്കുന്നത്. നിങ്ങൾ പോയിൻ. നിങ്ങൾക്കു
മംഗലം ഭവിക്കട്ടെ.

(വസിഷ്ഠനും അരുന്ധതയും ഒഴികെ എല്ലാവരും
പോകുന്നു)

വസിഷ്ഠൻ—ഹ! ഈ ലോകം എന്തൊരു നാടകം! മനു
ഷ്യരെക്കൂടെ ആ നാടകത്തിലെ എന്തെല്ലാം തരം വേഷ
ക്കാർ! ഇതൊക്കെ എന്തിനാണെന്നും ഇതിനെ
യൊക്കെ നിയന്ത്രണം ചെയ്യുന്ന ശക്തിയേതാണെ
ന്നും അറിഞ്ഞിരുന്നാൽ ആർ വ്യസനിക്കും, ആർ
കോപിക്കും, ആർ സന്തോഷിക്കും?

(രംഗം അവസാനിച്ചു)

അങ്കം 5. രംഗം 1.

(മാലിനിയും സൗദാമിനിയും പ്രവേശിക്കുന്നു).

മാലിനി—ഇതെന്തൊരു ലോകമാണീശ്വരാ! രാജകുമാരന്മാരും സീതാദേവിയും വനത്തിൽ പോയതിനാൽ ഉണ്ടായ വ്യസനം തന്നെ പോയിപ്പോയി. എനിക്ക് അത്രമേൽ കോപമാണുണ്ടായത്.

സൗദാമിനി—നീ എന്തു സൂചിപ്പിച്ചാണു പറയുന്നത്?

മാലിനി—ജനങ്ങൾ പറയുന്ന അപവാദത്തെപ്പറ്റിയാണ്. നീ കേട്ടില്ല, ആ സ്ത്രീകൾ അവിടെ ഇരുന്നു പറയുന്നത്? സീതാദേവി കാട്ടിൽ പോയതു വളരെ അനുചിതമായിപ്പോയിപോൽ! “സീത എത്രയായാലും ഒരു പെണ്ണല്ല; ഒരു പെണ്ണ് അങ്ങിനെ കാട്ടിലേക്കു തള്ളിച്ചാടി പറപ്പെട്ടുപോകാമൊ?” എന്നും മറ്റും ആ സ്ത്രീകൾ പറഞ്ഞു കേട്ടപ്പോൾ എന്റെ രക്തം പതച്ചുപോയി. ഈ വിധം മനുഷ്യരും ഉണ്ടല്ലോ!

സൗദാ—അതല്ല, പറയുന്നു! അവർ പറയുന്നത് കേട്ടാൽ സീതാദേവി ഒരു അന്യപുരുഷന്റെ ഒന്നിച്ചു കാട്ടിലേക്കു ചാടിപ്പോയിരിക്കയാണെന്നു തോന്നും.

മാലിനി ഞാനതു ചോദിച്ചില്ല? “സീതാദേവി അത്ഭുതം ഭർത്താവിന്റെ ഒന്നിച്ചല്ലേ പോയത്, അതിന്നു നിങ്ങൾ ആ പതിവുതന്നെ സ്തുതിക്കുന്നതിന്നു പകരം ദുഷിക്കുകയാണോ വേണ്ടത്?”—എന്നു ഞാൻ ചോദിച്ചില്ല? ചോദിക്കാതെ വിട്ടു പെണ്ണാണോ ഞാൻ?

സൗദാ—എന്നിട്ടുതന്നെയിരുന്നു മരപടി പറഞ്ഞത്?

മാലിനി—എത്ര മരപടി പറവാൻ! ഇവാരെയൊക്കെ വല്ലതും ആലോചിച്ചു പറയുന്നതാണോ? വല്ലവരേയും ദുഷിക്കണം; അതിന്നു വല്ല പഴുതു കിട്ടണം. അതു ന്യായമോ അന്യായമോ എന്നൊന്നും ആലോചിക്കയില്ല. ആരെക്കൊണ്ടാണ് പറയുന്നതെന്നുണ്ടോ? ഒരുത്തി എന്നോടു പറകയാണ്,—“ഓ, പതിവുത! ഞങ്ങളാൽ പതിവുതമാരല്ല; ഞങ്ങളെന്താണ് ഭർത്താവിന്റെ ഒന്നിച്ചു പോകുന്ന ദിക്കിലൊക്കെ ചാടിപ്പോകുകയാണോ?”—എന്ന്. ഇങ്ങിനെ പറയുന്നവരായോടു എന്താണ് മരപടി പറയേണ്ടത്?

സൗദാ—മരപടി പറയുന്നു! ഇത്രയെങ്കിലും ചോദിച്ചതു നീ ആയിട്ടില്ല. ഞാനാണെങ്കിൽ വല്ല പട്ടിയൊക്കെയോ കരക്കുന്നതാണെന്നു വെക്കുകയെ ഉള്ളൂ. സീതാദേവിയെ കുറുക്കു പറയുന്ന ഈ ജാതി മറ്റുള്ളവരെ എന്തൊക്കെ പറയും? പക്ഷെ എനിക്ക് ഈ വക അപവാദങ്ങൾ പറയുന്നവരെപ്പറ്റിയല്ല അങ്ങനെയൊരു പ്രമാണികളാണ്, യോഗ്യന്മാരാണ്, വിദഗ്ദ്ധ

അതാണ് എന്നൊക്കെ പറയപ്പെടുന്ന ചില ബ്രഹ്മാ
ണ്ഡ വക്താക്കളല്ലോ, അവർ ഈ വക അപവാദ
ങ്ങൾ വല്ല കൊള്ളാത്തവരും പറയുന്നതിനെ, കൊണ്ടാ
ടുന്നതല്ല അതുകൊണ്ട്. ഞാൻ ഈ പ്രത്യേക സംഭവ
ത്തെപ്പറ്റി പറയല്ല, സാധാരണ നടവടി പറയ
യാണ്.

മാലിനി--യോഗ്യന്മാർ രണ്ടുതരത്തിലല്ലേ?-- യഥാർത്ഥ
ഗുണമുള്ള യോഗ്യന്മാരായവർ, സംഗതിവശാൽ
കുറെ പണമുണ്ടായതുകൊണ്ടോ, വലിയ തറവാട്ടിൽ
ജന്മിപ്പാൻ ഇടയായതുകൊണ്ടോ, യോഗ്യന്മാരല്ലെ
ന്നു പറയപ്പെടുന്നവർ. രണ്ടാമത്തെ കൂട്ടം ആദ്യം
പറഞ്ഞവരെ വല്ലവിധത്തിലും അവമാനത്തിലാക്ക
ുന്നത് വലിയ രസമാണ്. അതാണ് ഈ വക അപ
വാദങ്ങൾ മുഖ്യ ദിക്കിൽ നശിക്കാതെ, വളരെ പട
രാൻ സംഗതിവരുന്നതിന്റെ രഹസ്യം. കാണ
ുന്നില്ല, തടിച്ച കൂററനായി ഭയങ്കരമായ ഒരു പട്ടി
യെ കാണുമ്പോൾ, ധനവാന്റെ മടിയിൽ കിടന്നു
വളരുന്ന ചെറിയ ജാതി പട്ടികൾ കരച്ചു ലഹളകൂട്ട
ുന്നതു കാണുന്നില്ല. ആ വലിയ പട്ടി തിരിഞ്ഞു
നോക്കുകൂടി ചെയ്യുന്നില്ല.

സൗദാ--എന്നുമാത്രമല്ല. കോവിലകത്തിന്റെ പുറമിൽ
നീ കണ്ടുവോ? വെള്ളവെച്ചു എത്ര ഭംഗിയാക്കി
വെച്ചിരിക്കുന്നു. അതിനെ എത്ര പേരാണ്, രാജ
വീഥിയിലെ മണ്ണുചവിട്ടി, കാലടിമതിപ്പിച്ചു അല

കോലപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത് ! ജനങ്ങളിൽ ചിലരുടെ സ്വഭാവമാണത്. ശുഭമായി നിർമ്മലമായ വസ്തുവെ കണ്ടുസഹിപ്പാൻ അവരുടെ ദുഷ്ടമനസ്സിനു കഴികയില്ല. അതിന്നു ചളിവാരിതേക്കണം. യഥാർത്ഥത്തിൽ യോഗ്യരായ മനുഷ്യരുടെ യോഗ്യത മറ്റു ചിലർക്കു കണ്ടുസഹിപ്പാൻ കഴിയാത്തതിനാൽ അതിനെ മലിനപ്പെടുത്തുവാൻ ചെയ്യുന്ന ശ്രമങ്ങളാണ് ഈ അപവാദങ്ങൾ.

മാലിനി--ശരിയാണ് നീ പറഞ്ഞത്. ആട്ടെ, അതൊക്കെ പറഞ്ഞിരിപ്പാൻ നമ്മൾക്ക് സമ്മതില്ല.

സൗദാ--നേരാണ്. നമ്മൾ നമ്മളുടെ കാഴ്ചം പറയുക. മഹാരാജാവു തീപ്പെട്ടുപോയതു പുത്രശോകംകൊണ്ടാണെന്നല്ലെ നീ പറഞ്ഞത് ? അതിനെപ്പറ്റി ഞാൻ അരുന്ധതിദേവിയോടു ചോദിച്ചു.

മാലിനി--ദേവി എന്തു പറഞ്ഞു ?

സൗദാ--മഹാരാജാവിന്ന് ഒരു ശാപം ഉണ്ടായിരുന്നുപോൽ.

മാലിനി--ശാപമൊ ? എന്തുശാപം ? മഹാരാജാവിന്നെന്തു ശാപം ?

സൗദാ--പുത്രന്മാരെ കാണാതെ മരിക്കാൻ സംഗതിവരണമെന്ന് ഒരു മഹാഷി ശപിച്ചിരുന്നുപോൽ.

മാലിനി--നേരെ അതിനെന്തു സംഗതി ?

സെട്ടാ—ഒരിക്കൽ മഹാരാജാവു കാട്ടിൽ നായാട്ടിന്നു പോയിരുന്നുപോൽ. ഭരദിവസം രാത്രി കാട്ടാനയെ കൊല്ലേണമെന്നു വിചാരിച്ചു ഒരു സരസ്സിന്റെ കരയിൽ ഒളിച്ചിരുന്നു. അപ്പോൾ വെള്ളത്തിൽ ഒരു ചെങ്കേട്ട. ആന തുവിക്കരംകൊണ്ടു വെള്ളം വലിച്ചെടുക്കുന്ന ചെയാണെന്നു വിചാരിച്ചു രാജാവു അസ്രമയച്ചു. ഉടനെ ഒരു മനുഷ്യന്റെ ദീനപ്രലാപമാണു കേട്ടതു. രാജാവു ഭയപ്പെട്ടു പരിഭ്രമിച്ചു കാടി ചെന്നു നോക്കിയപ്പോൾ ഒരാൾ അസ്രമേറു വീണതുകണ്ടു. അയാൾ പാത്രത്തിൽ വെള്ളം കോരിയെടുക്കുന്ന ശബ്ദമായിരുന്നു രാജാവു കേട്ടിരുന്നത്.

മാലിനി—അയ്യോ കഷ്ടം ! അയാൾ മരിച്ചുപോയി. ഇല്ലെ ? അയാളായിരുന്നുവോ ശപിച്ചത് ?

സെട്ടാ—അല്ല. കേൾക്കൂ. അയാളുടെ വൃദ്ധനായിരുന്ന അച്ഛൻ കണ്ണുകാണാതെ ദുരന്തം ഒരു ദിക്കിൽ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. ദാഹിച്ചു വെള്ളം കുടിപ്പാൻ ആഗ്രഹിച്ചിട്ടു മകനെ വെള്ളത്തിന്നു പറഞ്ഞയച്ചതായിരുന്നു. ദേശമന്ത് ആ വൃദ്ധന്റെ അടുത്തെത്തി വിവരം പറഞ്ഞപ്പോൾ, ആ സാധു ഭ്രഷ്ടി, പുത്രശോകംകൊണ്ടു മരിക്കുകയും മരിക്കുമ്പോൾ “നീയും പുത്രശോകംകൊണ്ടു മരിക്കണം; പുത്രമുഖം കണ്ടു മരിപ്പാൻ നിന്നുടെ സംഗതിവരരുതു,” എന്നു രാജാവിനെ ശപിക്കുകയും ചെയ്തു.

മാലിനി—അതു ഭാഗ്യം തന്നെ. അത്രയല്ലെ ശപിച്ചുള്ളി.
അബദ്ധത്തിൽ ചെയ്യുപോയതാണെന്ന് അറിഞ്ഞി
ട്ടായിരിക്കാം അത്രയെങ്കിലും ദയതോനിയത്.

സൌദാ—അതിന്നു സംശയമുണ്ടോ?

മാലിനി—എന്നാൽ കൈകയിദേവിയെ അത്രമേൽ കുററ
പ്പെടുത്തുവാനില്ല.

സൌദാ—അതുകൊണ്ടു കൈകയിദേവിയുടെ തെറ്റു ക്ഷമി
ക്കത്തക്കതായി വരുന്നതല്ല. എണ്ണത്തോണിയിൽ
ഇട്ടിരിക്കുന്ന ഭരതദേഹം കണ്ടുകൊണ്ടു ആ പാപി
എങ്ങിനെ ജീവിക്കുന്നുവെന്നാണ് എനിക്ക് ആ
ശ്ചര്യം.

മാലിനി—ഇനി എത്ര ദിവസം ഇങ്ങിനെ എണ്ണത്തോണി
യിൽ കിടക്കണം?

സൌദാ—ഭരതനും ശത്രുഘ്നനും വരുന്നതുവരെ. അവർ
ഇന്നിവിടെ എത്തുമെന്നല്ലെ കേൾക്കുന്നത്.

മാലിനി—അവിടെ എന്താണ് ആൾക്കൂട്ടം കാണുന്നത്?
അതാ അങ്ങട്ടു നോക്കൂ.

സൌദാ—(നോക്കിട്ട്) ശരിതന്നെ. രാജകുമാരന്മാർ വരി
കയാണെന്നു തോന്നുന്നു. അവർ കോവിലകത്തേക്കു
പോകുകയാണ്. നമ്മളും പോയി വിവരം അറിയുക.

(രണ്ടുപേരും പോയി)

(ഭരതനും ശത്രുഘ്നനും പ്രവേശിക്കുന്നു)

ഭരതൻ—ഇവിടെ ആരാണുള്ളത്.

(ഒരു ഭൃത്യൻ പ്രവേശിക്കുന്നു)

നീ പോയി, നിന്റെ കൈകയിരാജ്ഞിയോടു ഞങ്ങൾ വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു പറയുക. (ഭൃത്യൻ പോയി) ശത്രുഘ്നാ, ലക്ഷ്മണനാണു ഭാഗ്യവാൻ. അവനു ജ്യേഷ്ഠന്റെ ഒന്നിച്ചുതന്ന പോകുവാൻ സാധിച്ചു വല്ലോ. ജ്യേഷ്ഠനെ തുശ്രുയിച്ചുകൊണ്ടു ജീവിപ്പാൻ ഉണ്ടാകുന്ന ഭാഗ്യമല്ലെന്താ ഭാഗ്യം. രാജപദവി, ഹ! അതത്ര സ്ഥാതന്ത്ര്യമില്ലാത്ത ഒരു പദവി, എന്തൊരു ഖണ്ഡനം! പല്ലക്കം രാജഗൃഹവും, കാരാഗൃഹം പോലെ അനുഭവിക്കുന്ന ഖണ്ഡനം! മന്ത്രമാരെനും അകമ്പടിക്കാരെനും വന്ദിക്കളെന്നും വൈതാളികളെന്നും വ്യാജനാമം ധരിക്കുന്ന കാവല്ലാരാൽ നിത്യം രക്ഷിക്കപ്പെടുന്ന ഖണ്ഡനം! —അല്ലാതെ രാജപദവി മറ്റൊന്നാണ്? നിണക്കീ ധനത്തിലും ആഡംബരത്തിലും മോഹമുണ്ടോ?

ശത്രുഘ്നൻ—അശേഷമില്ല.

ഭരതൻ—ഉണ്ടെങ്കിൽ പറഞ്ഞാൽ. എല്ലാം നിന്നെ എല്ലിച്ച് ഞാൻ ജ്യേഷ്ഠനെ അന്വേഷിച്ചു പോകുവാൻ ഒരു

ഒഴിയിരിക്കുന്നു. ജ്യേഷ്ഠപാദം തുശ്രുയിച്ചു കാലം കഴിപ്പാനാണ് എന്റെ ആഗ്രഹം. പൂജനീയനല്ല യൊ ജ്യേഷ്ഠൻ. നീ ഇവിടെ രാജാവായി വാണു കൊൾക.

ശത്രുഘ്നൻ—രാജ്യം ഭരിക്കേണ്ടത് ഭരതനാണ്. ജ്യേഷ്ഠനെ ശത്രുഭയത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കേണ്ടെന്ന പണി ശത്രുഘ്നൻറെതാണ്.

ഭരതൻ—ഓ! നീ പേരിന്റെ അർത്ഥത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയൊ സംസാരിക്കുന്നത്! എന്നാൽ രാമലക്ഷ്മണന്മാർ കാട്ടിലാണോ പോകേണ്ടത്! അഥവാ, വനവാസം നമ്മൾ വിചാരിക്കുംപോലെ ദുഃഖമല്ല. മനുഷ്യൻ എത്ര ദിക്കിലായാലും ബുദ്ധിശക്തിക്കൊണ്ട് ആ സ്ഥലത്തെ തന്റെ ജീവിതത്തിന്ന് അനുകൂലമായതാക്കാം. യഥേഷ്ടം ഒരു കുടിഞ്ഞിൽ കെട്ടിയുണ്ടാക്കി, ഫലമൂലാദികൾ ഭക്ഷിച്ചും, തുലാജലം പാനംചെയ്തും, നിമ്ലവായു ശ്വസിച്ചും, പക്ഷികളുടെ മനോഹര ശബ്ദം ശ്രവിച്ചും, പ്രകൃതിദേവിയുടെ അകൃത്രിമഭംഗികണ്ടാനന്ദിച്ചും കാലം കഴിക്കുന്നതിലുള്ള മനസ്സുഖം കാട്ടിലല്ലാതെ നാട്ടിൽ ലഭിക്കുമോ?

ശത്രുഘ്നൻ—ആദ്യം കുറെ ദിവസം ആവക സുഖങ്ങൾ തോന്നും.

ഭരതൻ—അല്ല. ആദ്യം കുറെ ദിവസം ദുഃഖമായി തോന്നും. വനവാസത്തിന്റെ സുഖം അനുഭവിക്കുമ്പോൾ അധികം അനുഭവിപ്പാൻ ആസക്തിയുണ്ടാകും.

ശത്രുക്കൾ—ഇതാ കൈകയിമാതാവു വരുന്നു.

(കൈകയി പ്രവേശിക്കുന്നു)

കൈകയി—മകനെ, നീ വന്നുവോ? ഞാൻ നിന്നെയും കാത്തിരിക്കുകയാണ്. നിന്നെക്കു ഞാനിതാ ഒരു മഹാ രാജ്യം സമ്പാദിച്ചുവെച്ചിരിക്കുന്നു (ആലിംഗനം ചെയ്താൻ ഭാവിക്കുന്നു. ഭരതൻ തെറ്റി ദൂരെ നില്ക്കുന്നു)

ഭരതൻ—മഹാരാജ്യം സമ്പാദിച്ചിരിക്കുന്നുവോ? എങ്ങിനെ സമ്പാദിച്ചു? അച്ഛനെ കൊന്നിട്ടാ, രാജാവകാശിയായ ജ്യേഷ്ഠനെ ചതിയായി രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കിട്ടൊ?

കൈകയി—മകനെ, നിന്നെക്കിതു സന്തോഷമാകുമെന്നല്ല യൊ ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നതും?

ഭരതൻ—എന്ത്? അച്ഛനെ കൊന്നതും ജ്യേഷ്ഠനെ കാട്ടിൽ അയച്ചതുമാ?

കൈകയി—അച്ഛനെ കൊല്ലുകയോ?

ഭരതൻ—അതെ, ജ്യേഷ്ഠൻ പോയ സങ്കടം സഹിച്ചാൻ കഴിയാത്തതിനാൽ അച്ഛൻ മരിച്ചു; ദുഃഖിച്ചു ഹൃദയം പൊട്ടി മരിച്ചു. അതിന്നു കാരണം ആരാണ്? നിങ്ങൾ—നിങ്ങളാണ് അച്ഛനെ കൊന്നത്.

കൈകയി—അല്ലയോ മകനെ, നിന്നെ പെറ്റ അമ്മയല്ല യൊ ഞാൻ. എന്റെ മുഖത്തുനോക്കി നീ ഇങ്ങിനെ പറയാമൊ?

ഭരതൻ—അമ്മതന്നെ. എന്തുചെയ്യും! അതിനെപ്പറ്റി ഞാൻ വളരെ വ്യസനിക്കുന്നു. ഇന്നുമുതൽ നിങ്ങൾ എന്റെ അമ്മയല്ല. നിങ്ങളുടെ വയറിൽ ജനിപ്പാനുണ്ടായ നിർദ്ദാശ്യത്തെ ഞാൻ ശപിക്കുന്നു. ഞാനിതാ പോകുന്നു. ഞാനും കാട്ടിലേക്കു പോകുന്നു. നിങ്ങൾ രാജ്യം ഭരിച്ചു സുഖമായി ഇരുന്നുകൊൾക.

കൈകയി—ഇതൊ നിന്റെ കൃതജ്ഞത! നിങ്ങളുവേണ്ടി ഒരു മഹാരാജ്യമല്ലയോ ഞാൻ സ്ഥാപിച്ചു തന്നത്? നിന്നെയും എന്നെയും കൌസല്യയുടെ അടിമകളാകുന്നതിൽനിന്നു രക്ഷിച്ചതിനുള്ള ഫലമായി ഇത്? മഹാരാജാവു, രാമന്റെ അഭിഷേകം നിശ്ചയിച്ചു, ലോകമൊട്ടുക്കും പരസ്ഥം ചെയ്തിട്ടും എന്നോടു ഒരു വാക്കുങ്കിലും പറഞ്ഞുവോ? ഈ തെരുവുകളും കൊട്ടാരവും മറ്റും അലങ്കരിക്കുന്നതു കണ്ടിട്ടും ജനങ്ങൾ അലങ്കരിച്ചു പാടുന്നതു കേട്ടിട്ടും ആയിരുന്നില്ല, ഞാനത് അറിഞ്ഞത്. കളവായ ഒരു എഴുത്തഴിയില്ലെ നിന്നെ കേകയരാജ്യത്ത് ആകർഷിച്ചുകൊണ്ടു പോയത്! നിങ്ങളിൽ ഒരാളെ കാട്ടിലയക്കേണമെന്നു ബ്രഹ്മാവിന്റെ ആജ്ഞയുണ്ടെങ്കിൽ അതു നീ തന്നെ ആയിരിക്കേണമോ?

ഭരതൻ—കളവായ എഴുത്തൊ? ബ്രഹ്മാവിന്റെ ആജ്ഞയൊ? ആരാണ് നിങ്ങളോടു ഈ കുസൃതികളൊക്കെ പറഞ്ഞുതന്നത്? അമ്മാമനു സുഖക്കൂടായിട്ടല്ല, ഞാൻ പോയത്? നിങ്ങൾ വ്യസനിക്ക

ഒന്നു വിചാരിച്ചു നിങ്ങളോടു ആ വിവരം പറഞ്ഞില്ല. നിങ്ങളോടു ആരാണ് ഈ കളവുകളൊക്കെ പറഞ്ഞുതന്നത് ?

കൈകയി—വിശ്വസിക്കത്തക്ക ഒരാളാണ് എന്നോടു പറഞ്ഞത്.

ശത്രുഘ്നൻ—ആളെന്നു മാത്രം പറഞ്ഞാൽ പോരാ. ആളിനായിരിക്കണം.

ഭരതൻ—ശത്രുഘ്ന, നീ എന്താണ് അങ്ങിനെ പറഞ്ഞത് ?

ശത്രുഘ്നൻ—കൌസല്യാമാതാവു മന്മഥരയെപ്പറ്റി പറഞ്ഞതു ജ്യേഷ്ഠനു ഓർമ്മയില്ലെ ?

ഭരതൻ—ശരി. (കൈകയിയോടു) ഞങ്ങൾ നിങ്ങളെ കാണുന്നതിന്നു മുമ്പിൽ കൌസല്യാമാതാവെ കണ്ടു നമസ്കരിച്ചിരുന്നു. (ശത്രുഘ്നനോടു) ശരിതന്നെ, അമ്മ മന്മഥരയെപ്പറ്റി പറഞ്ഞതു എനിക്കു ഓർമ്മയായി. (കൈകയിയോടു) മന്മഥരയല്ലെ നിങ്ങളെ ഈ കളവൊക്കെ പറഞ്ഞു ഫലിപ്പിച്ചത് ?

കൈകയി—മന്മഥര നിന്റെയും എന്റെയും ഗുണത്തിന്നു വേണ്ടി പറഞ്ഞതല്ലെ ?

ഭരതൻ—എനിക്ക് ആ കാര്യം അറിഞ്ഞാൽ മതി. മന്മഥരയാണ് ഈ കളവു പറഞ്ഞതെന്ന് അറിഞ്ഞാൽ മതി. ശത്രുഘ്നാ നീ പോയി മന്മഥരയെ പിടിച്ചുകൊണ്ടുവത്ര.

കൗസല്യാമാതാവിന്റെ പോരമുകളിൽ വല്ലവരേയും കണ്ടെങ്കിൽ ഇങ്ങട്ടു വരാൻ പറയൂ. ക്ഷണം വരണം.

(ശത്രുഘ്നൻ പോയി)

ഭരതൻ—ചെറിയൊരു കളവു മതി, നിസ്സാരനായ ഒരു വന്നൊ ഒരുവളൊ പറഞ്ഞുണ്ടാക്കുന്ന ചെറിയൊരു കളവു മതി, ലോകത്ത് അനേകം മഹാരാജാക്കൾ ആപത്തുകൾ ഉണ്ടാക്കുവാൻ. എത്ര ആപത്തുകൾ, എന്തെല്ലാം അനന്തങ്ങൾ, ചെറിയൊരു കളവുനിമിത്തം ഉണ്ടാകുന്നു! മഹാരാജാക്കന്മാർ തമ്മിൽ ഭയങ്കരങ്ങളായ യുദ്ധങ്ങളും തന്നിമിത്തം അനേകലക്ഷം ജനങ്ങൾക്കു നാശവും പലവിധ നഷ്ടങ്ങളും ചെറിയൊരു കളവിന്റെ ഫലമായി ഉണ്ടാകുന്നില്ലേ? അതാണ് സത്യമാണു ലോകത്തെ ഭരിക്കുന്നതെന്നു പറയുന്നതിന്റെ സാരം. ലോകത്തെ സമാധാനത്തിൽ ഭരിക്കുന്നതു സത്യമാണ്. സത്യമാണു സർവ്വ സൗഭാഗ്യങ്ങളുടെയും ബീജം. എന്റെ ജ്യേഷ്ഠനെ കാട്ടിലാക്കാനും അച്ഛനെ കൊല്ലാനും കാരണമായ നിസ്സാരമായ ഈ അസത്യത്തിന്റെ ഉത്ഭവസ്ഥാനം ഞാൻ കണ്ടുപിടിക്കും. അതു ലോകത്തിന് ഒരു പാഠമാക്കും.

(ശതാക്ഷരം മനമരയം രണ്ടു ഭാസികളും കുറ്റ്
കുട്ടികളും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ഭരതൻ—മനമര, ഇവിടെ വന്നുനില്ക്കൂ. ഞാൻ അമ്മാമ
ന്റെ അടുക്കലേക്കു പോയത് അവിടുന്ന് കത്തുവരാ
തെയാണെന്നു നീ അമ്മയോടു പറഞ്ഞുവോ?

കൈകയീ—അവൾ നമ്മളുടെ ഗുണത്തിനുവേണ്ടിയല്ലാതെ
ഒന്നും ചെയ്തയില്ല.

ഭരതൻ—നീങ്ങു അല്ലെങ്കിൽ കഷ്ടപ്പെടും. ഞാൻ ഇവളോടു
ചോദിക്കട്ടെ. (മനമരയോടു) നീ അവിടെ പറ
ഞ്ഞുവോ എന്നാണ് ഞാൻ ചോദിക്കുന്നത്.

മനമര—ഏതാ ഒരു ദൂതൻ വന്നിട്ട് ഇവിടുന്ന് പോയി
എന്നാണ് അടിയൻ പറഞ്ഞത്.

ഭരതൻ—ആരോ ഒരു കള്ളക്കത്തയച്ചിട്ട് എന്നു ആകുഷി
ച്ചുകൊണ്ടുപോയതാണെന്നു നീ പറഞ്ഞിട്ടില്ല?

മനമര—അങ്ങിനെ അടിയൻ പറഞ്ഞതായി ഓർമ്മയില്ല.

ഒരു കുട്ടി—എനിക്ക് അന്ന് ഉണർത്തിപ്പാറുണ്ട്. ഞങ്ങൾ
രാമദേവന്റെ കൊട്ടാരത്തിനടുത്തുള്ള തെരുവ് അല
ക്കുകയുണ്ടാകാൻ ഈ മനമര അവിടെ വന്നു. രാമ
ദേവന്റെ അഭിഷേകത്തിനാണ് ഞങ്ങൾ അങ്ങിനെ
ചെയ്യുന്നതെന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ ഇവൾ വളരെ കോപി
ച്ചു. രാമദേവൻ ചെറുപ്പത്തിൽ ഇവളുടെ കൂനിയെ

കല്ലറിഞ്ഞു പരിഹസിച്ചിരുന്നുവെന്നും അതിന്നു പ്രതികാരം ചെയ്യുമെന്നും പറഞ്ഞു. രാമദേവന്റെ അഭിഷേകം മുടക്കുമെന്നു ഇവർ ശപഥം ചെയ്തു.

ഭരതൻ—ഇതു നേരല്ലേ ?

മന്മര—അടിയനെ ഈ കുട്ടികൾ പരിഹസിച്ചതു കേട്ടപ്പോൾ ഉണ്ടായ കോപംകൊണ്ടു അടിയൻ എന്തൊക്കെയൊ പറഞ്ഞുപോയിരുന്നു.

ഒരുദാസി—അതു കഴിഞ്ഞു വരുമ്പോളായിരിക്കണം ഇവർ അടിയനെ കണ്ടത്. മഹാരാജനിയോടു അഭിഷേകത്തിന്റെ വിവരം അടിയൻ പറയരുതെന്നും അവർ തന്നെ ചെന്നു പറയുമെന്നും പറഞ്ഞു. അടിയനൊരു ചേലതരാമെന്നു വാശാനും ചെയ്തു. ചേല ഇതുവരെ തന്നിട്ടില്ല.

മറ്റൊരുത്തി—ശ്രീരാമദേവനെ കാട്ടിലുപ്സാൻ തീച്ചയാക്കിയ ദിവസം ഇവർ ദുശ്ശാക്ഷേത്രത്തിൽ വന്നിരുന്നു. അപ്പോൾ അവിടെ അടിയനും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇവർ “ഭഗവതി, എന്റെ ആഗ്രഹം സാധിച്ചതിന്നാൻ ഒരു വഴിവാടു കഴിക്കാം” എന്നു പ്രാർത്ഥിക്കുന്നതു് അടിയൻ കേട്ടു.

കൈകയി—(വീചാരം) ആകുപ്പാടെ ഇവർ എന്നെ വഞ്ചിച്ചതായിരിക്കുമോ ?

മനമര—ഇവരാരെക്ക “കുണ്ടിൽ വീണ പന്നിക്കു കല്ലും പാരയും തുണ” എന്നു പറഞ്ഞതുപോലെ അടിയനെ ദ്രോഹിപ്പാൻ ഭരണവട്ടതാണ്.

ഭരതൻ—ശരിയാണ് നീ പറഞ്ഞത്. പഴഞ്ചൊല്ലിൽ പതിരില്ല. കുണ്ടിൽ വീണ പന്നിക്കു കല്ലും പാരയും തുണ. പന്നിയാണെങ്കിൽ മാത്രം. പശുവാണു കുണ്ടിൽ വീണതെങ്കിൽ അതിനെ കുണ്ടിൽനിന്നു വലിച്ചെടുത്തു രക്ഷിപ്പാനെ ആളുകൾ ശ്രമിക്കുകയുള്ളു. ആകട്ടെ, നീ ജ്യേഷ്ഠന്റെ അടുക്കൽ പോയിട്ട് എന്താണു പറഞ്ഞത്?

മനമര—അടിയൻ എന്തു പറവാൻ?

ഭരതൻ—ശത്രുഘ്ന, വസിഷ്ഠഭഗവാൻ എന്തായിരുന്നു നമ്മളോടു അരുളിച്ചെയ്തത്.

ശത്രുഘ്നൻ—കൈകയിമാതാവ് അഭിഷേകം മുടക്കുവാൻ ആലോചിക്കുന്നുണ്ടെന്നു ഇവൾ ജ്യേഷ്ഠനോടു ചെന്നു പറഞ്ഞുവെന്ന്.

കൈകയി—എപ്പോൾ പറഞ്ഞുവെന്ന്?

ശത്രുഘ്നൻ—അഭിഷേകം നടക്കേണ്ടിയിരുന്ന ദിവസത്തിന്റെ തലേദിനം വൈകുന്നേരം.

കൈകയി—ഹ! ദുഃഖം, നീ അങ്ങിനെ ചെയ്തുവോ? നീയല്ലേ, ഇതൊക്കെ എന്നെന്നേക്കുമായി ചെയ്തിച്ചത്.

ഇതാക്കെ എന്റെ ഗുണങ്ങൾ വേണ്ടിയാണു നീ
പാഞ്ഞതെന്നല്ല ഞാൻ ധരിച്ചുപായത്ത്? ഇത്ര
വലിയ മഹാ പാപം എന്നെക്കൊണ്ടു നീ ചെയ്തി-
ച്ചുവോ?

ഭരതൻ—അങ്ങിനെ വരട്ടെ. ഇനി നടന്ന സംഗതിക-
ളൊക്കെ വിവരിച്ചു പറവിൻ.

കൈകയി—ഇവളാണ് അഭിഷേകവിചരം എന്നോടു ആദ്യം
വന്നു പറഞ്ഞത്. അപ്പോൾ ഞാൻ വളരെ സന്തോ-
ഷിച്ചു. ഇവൾക്ക് ഒരു വള സമ്മാനിച്ചു. ഇവൾ
അതു സ്വീകരിപ്പാൻ മടിച്ചു. രാക്ഷസന്മാരെ കൊല്ലേ-
ണ്ടതിന്നു മഹാരാജാവിന്റെ പുത്രന്മാരിൽ രണ്ടുപേരെ
കാട്ടിലേക്ക് അയപ്പാൻ ബ്രഹ്മാവു കല്പിച്ചതായി
നാരദമഹർഷി വന്നു പറഞ്ഞിരുന്നുവെന്നും നിന്നെ
കാട്ടിലയപ്പാൻ മഹാരാജാവു തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കു-
ന്നുവെന്നും ഇവൾ എന്നെ ധരിപ്പിച്ചു. അതിന്നു
വേണ്ടിയാണു നിന്നെ ദൂരത്ത് അകറ്റിയതെന്നും.
ജ്യേഷ്ഠൻ കത്തയച്ചിരുന്നില്ലെന്നും കൌസല്യ ഒരു
കള്ളക്കത്ത് അയച്ചതാണെന്നും എന്നെ മനസ്സി-
ലാക്കി. ഞാനതു വിശ്വസിച്ചു. അതുകൊണ്ടായി-
രിക്കും മഹാരാജാവ് അഭിഷേകവിചരം എന്നെ അറി-
യിക്കാഞ്ഞതെന്നു ധരിച്ചുപോയി. വരഞ്ഞപ്പാറി-
ക്കൽപ്പെടുത്തിയതും ഇവളായിരുന്നു. മഹാരാജാവി-
നെക്കൊണ്ടു ആദ്യം സത്യം ചെയ്യിക്കണമെന്നു ഉപ-
ദേശിച്ചതും ഇവളായിരുന്നു. ഇതാക്കെ ചെയ്തിട്ടു-

രാമചന്ദ്രനോട് നേരെ മറിച്ചു ചെന്നു പറഞ്ഞു, ഇല്ലല്ല? മകനെ, നീ ക്ഷമിക്കണം. ഞാൻ വലിയൊരു അപരാധമാണ് ചെയ്തത്. ആ സാധു കട്ടി കളെ ഞാൻ കാട്ടിലാക്കി. അതുനിമിത്തം ഭർത്താവു മരിച്ചു. ഈശ്വരാ എന്നെക്കാൾ വലിയ പാപം ചെയ്യുവാൻ ലോകത്തിൽ ആരുണ്ട് ?

ഭരതൻ—അമ്മേക്ക് ഈ വിധം പശ്ചാത്താപം ഉണ്ടായതിൽ.

ഞാൻ സന്തോഷിക്കുന്നു. ഇത് കേവലം അമ്മയുടെ തെറ്റാല്ലെന്നറിഞ്ഞു ഞാൻ ആശ്വസിക്കുന്നു. അമ്മയോടു ഞാൻ കാലുഷ്യമായി സംസാരിച്ചതും ക്ഷമിക്കണം. എന്തായാലും ഈ കൂനിയെ വെറുതെ വിട്ടു വാൻ പാടില്ല. ശത്രുക്കൾ, ഈ കൂനിയെ കാട്ടിൽ കൊണ്ടുപോയി ഇവളുടെ നാവ് അത്തു, ഇവളെ അവിടെ വിട്ടു പോരണം. ഈ വിധം മറ്റൊരാൾക്കു തക്കതായ ശിക്ഷ അതാണ്. അസൂയ, ദുഷ്ടത, മുതലായ ദുർഗുണങ്ങൾ നിറഞ്ഞു, പരനിന്ദയും പരദ്രോഹവും തൊഴിലാക്കി നടക്കുന്ന ഈ വക മറ്റൊരാൾക്കു അയോദ്ധ്യയിൽ ജീവിപ്പാൻ അവകാശമില്ല. ഈ വക മണ്മരകൾ നമ്മളുടെ നാട്ടിൽ വേരേയും പലരുണ്ട്. ഇവർ ഉള്ളതുകൊണ്ടു സ്വസ്ഥരായിരിക്കുവാൻ യോഗ്യരെ ദുഷ്ടിക്കുകയും എന്തിനാണു പഠിക്കുന്നതെന്ന് തമ്മിൽ തല്ലിക്കുകയും ആണ് അവർക്കു പണി. ഈ വക ദുഷ്ടകളുടെ നാവുകൾക്കൊണ്ടു മാത്രമേ, അസൂയകളുടെ മുന്നകൾ ഉണ്ടാക്കുവാൻ സാധിക്കുകയുള്ളൂ എന്നു

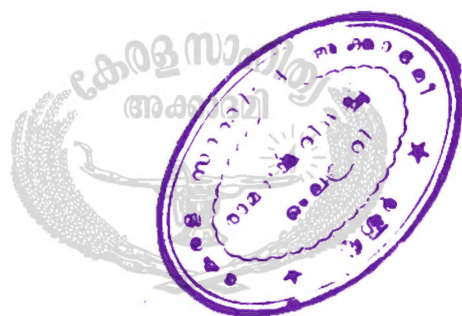
വന്നെങ്കിൽ എത്ര നന്നായിരുന്നു. അപരാധം ലോകത്തിലെ സർവ്വ നിർദ്വേഷങ്ങൾക്കും ആപത്തുകൾക്കും കാരണം. അവയെക്കൊണ്ട് ഒരു പാപമാകത്തക്കവണ്ണം ഇവളെ നാവരിഞ്ഞു വിട്ടു. ശത്രുക്കൾ വേഗം കൊണ്ടുപോക.

(ശതാബ്ദം മനോരമയെ കൂട്ടി പോകുന്നു. കുട്ടി കളിം ദാസികളും പിന്നാലെ പോകുന്നു)

അമ്മ, നമ്മൾ ഏല്പാവതും ജ്യേഷ്ഠനെ അന്വേഷിച്ചു പോകണം. അവൻ മൂന്നുപേരെയും തിരികെ കൂട്ടിക്കാണ്ടുവരുവാൻ ശ്രമിക്കണം.

കൈകയി—മകനെ, എന്നിങ്ങനെ പലരെ സന്തോഷമാണ്.

ശ്രീരാമൻ മടങ്ങിവന്ന രാജ്യത്തിലേക്കു സർവ്വ മംഗളങ്ങളും സർവ്വ സൗഭാഗ്യങ്ങളും ഉണ്ടാകത്തക്കവണ്ണം രാജ്യപരിപാലനം ചെയ്യട്ടെ:

ഈ പുസ്തകത്തിന് ആവശ്യാപേക്ഷണം
മേൽവിലാസം: —

മുക്കോത്തു കുമാരൻ,
തലശ്ശേരി.

ഈ കമ്മീഷൻ വിപണനം കൊടുക്കുന്നതല്ല.

ഇരുപതു പ്രതികൾ ഒന്നിച്ചു വാങ്ങുന്നവർക്ക് 3 പ്രതികൾ
വെറുതെ കൊടുക്കാം.

